T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇEVİRİ UYGULAMALARINDA KOŞUT METİNLERİN İŞLEVİ:

HUKUK METİNLERİ TEMELLİ BİR İNCELEME

Zeynep YEŞİLKAYA

2501150103

Yrd. Doç. Dr. Turgut GÜMÜŞOĞLU

İSTANBUL - 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	Zeynep YEŞİLKAYA	Numarası	:	2501150103
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	Çeviribilim Anabilim Dalı	Danışmanı	:	Yrd. Doç. Dr. Turgut GÜMÜŞOĞLU
Tez Savunma Tarihi	:	08.12.2017	Saati	:	15:00
Tez Başlığı	:	"Çeviri Uygulamalarında Koşut Metinlerin İşlevi: Hukuk Metinleri Temelli Bir İnceleme"			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA karar~~ verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ALEV BULUT		Kabul
2- PROF. DR. MUSA YAŞAR SAĞLAM		Kabul
3- YRD. DOÇ. DR. TURGUT GÜMÜŞOĞLU		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- YRD. DOÇ. DR. RECEP ÖZBAY		
2- YRD. DOÇ. DR. TUBA AYIK AKÇA		

ÖZ

ÇEVİRİ UYGULAMALARINDA KOŞUT METİNLERİN İŞLEVİ:

HUKUK METİNLERİ TEMELLİ BİR İNCELEME

ZEYNEP YEŞİLKAYA

Çeviribilim çalışmalarında önemli bir yer tutan *koşut metinler* benzer işlevi olan ve konu açısından benzerlik gösteren metinler olarak kabul edilmektedir. Tez çalışması kapsamında koşut metinlerin işlevinin belirlenmesi, koşut metinlerin uzmanlık çevirilerindeki rolünün ortaya koyulması, koşut metin olarak kabul edilen metinlerin özellikleri, koşut metinlerin çeviri sürecine, çeviriye ve çevirmen kararlarına etkisi ele alınmıştır. Çalışmanın odak noktası koşut metinlerin işlevlerinin tespit edilmesi ve koşut metinlerin kuramsal alandaki durumunun uygulamaya yansıması olmuştur.

Koşut metinlerin uygulama alanındaki karşılığını bulmak adına hukuk metinlerinin tercih edilmesi sebebiyle çalışmada hukuk metinlerinin özellikleri, hukuk çevirisi, hukuk çevirmeninde bulunması gereken özellikler ve hukuk çeviri yöntemleri ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle koşut metinlerin kavramsal haritası çıkarılmaya çalışılmış ve çeviribilim çalışmaları çerçevesinde *özgün koşut metin* ve *çeviri koşut metin,* dilbilim çalışmaları çerçevesinde ise *comparable corpora ve parallel corpora* olmak üzere iki farklı şekilde yer alan koşut metin yaklaşımlarına yer verilmiştir. Koşut metinlerin sağladığı işlevlerden olan *eşdeğerlik işlevi, terim bilgisi, bağlam* ve *metin türü gelenekleri* belirli kuramcıların öne sürdükleri görüşler doğrultusunda ele alınmıştır. Kuramsal alanda ele alınan bu işlevlerin uygulamada bir karşılık bulup bulmadığı ise deney uygulaması ve anketlerle tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma yöntemine uygulamanın yanı sıra kuramsal boyutun da dâhil edilmesi amacıyla alanın uzman kişileri ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme sonucunda kuramsal alan ve uygulama alanı ilişkisi deney sonucunda elde edilen somut veriler, anket ve mülakat çalışmaları ile tespit edilmeye çalışılmış ve kuramsal alanda hâkim olan farklı görüşler tez çalışması kapsamında elde edilen bilgiler ışığında karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: koşut metin, hukuk çevirisi, eşdeğerlik, metin türü geleneği, çeviri süreci, çeviri hataları

ABSTRACT

THE FUNCTION OF PARALLEL TEXTS IN TRANSLATIONAL PRACTICE: AN EXAMINATION ON THE BASIS OF LEGAL TEXTS

ZEYNEP YEŞİLKAYA

Parallel texts, which have an important role in translation studies, are accepted as texts with similar function and similar theme. The present work includes the function of parallel texts, the description of the role of parallel texts in technical translations, the properties of the texts accepted as parallel texts, the effect of parallel texts on the translation process, the translation and the translator. The focus of the entire work is on the determination of the functions of parallel texts and the reflection of parallel texts in the theoretical field, in practice.

In order to determine the reflection of the parallel texts in practice, legal texts have been preferred. Therefore, topics such as legal texts, legal translation, legal language and types and methods of legal translation were dealt with. In this context, the conceptual environment of parallel texts was first described and a distinction was made between original texts as parallel texts and translations as parallel texts within the framework of translation studies and comparative corpora and parallel corpora in the context of linguistic. The function of parallel texts such as equivalence assurance, terminology, context and conventions of texts was worked out by the statements of the theoreticians. Whether these functions, which are considered in the theoretical field, have found a reflection in practice, have been tried to be determined by translation tests and surveys. Interviews with experts have been carried out in order to include the theoretical dimension as well as the translational practice to the research method.

After the evaluation, it was tried to determine the function of the parallel texts based on the interviews, surveys and abstracted data obtained at the end of the translation test. The different views that dominate the theoretical field are discussed comparatively with the information obtained within the masters thesis.

Keywords: parallel text, legal translation, equivalence, text type conventions, translational process, translation mistakes

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasında aldığım uzmanlık alanı dersleri hukuk çevirisi alanına olan ilgimi farketmemi sağlamıştır. Çeviri uygulamalarında karşılaştığım durum ise koşut metinlerin hukuk çevirisindeki önemini daha belirgin hale getirmiştir. Tüm bu nedenler bu tez çalışması ile koşut metinlerin çeviri uygulamalarındaki yerinin hukuk metinleri temelli olarak incelenmesini sağlamıştır.

Öncelikle lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emeği bulunan Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesindeki bütün değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitimim süresince ve sonrasında yardım ve desteğini hiç bir zaman eksik etmeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam ve Yrd. Doç. Dr. Recep Özbay'a tekrar teşekkürü borç bilirim.

Çalışmanın bu noktaya gelmesini sağlayan, karşılaştığım zorluklarda yardımını esirgemeyen, bilgi ve deneyimiyle bana her zaman yol gösteren, beni büyük bir sabırla dinleyen ve bana değerli zamanından ayıran, tez danışmanım, değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Turgut Gümüşoğlu'na ne kadar teşekkür etsem azdır.

Bu tezi yazmam konusunda beni teşvik eden ve destekleyen, zorlandığım zamanlarda fikirler veren, maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, üzerimde sonsuz emekleri bulunan babam İlyas, annem Öznur, kardeşlerim Ali ve Ahmet Yeşilkaya'ya yazmakla bitiremeyeceğim daha nicesi için ve hayatım boyunca yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ediyorum. Sizlere minnettarım.

ZEYNEP YEŞİLKAYA

İSTANBUL, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZ III

ABSTRACT V

ÖNSÖZ VII

TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ XI

GİRİŞ 1

1. Kavramsal Açıdan Koşut Metin 4
   1.1. Dilbilimde Koşut Metin 4
   1.2. Çeviribilimde Koşut Metin 7
      1.2.1. "Full-Scale Translation" ve Koşut Metin 7
      1.2.2. Metin Karşılaştırmaları ve Koşut Metin 8
      1.2.3. Çeviri Eğitimi ve Koşut Metin 11
      1.2.4. Benzer Konulu Metinler ve Koşut Metin 12
      1.2.5. Kaynak Metnin Birden Çok Çevirisi ve Koşut Metin 14
      1.2.6. İşlevsel Koşutluk ve Koşut Metin 15
2. Koşut Metin Özellikleri 18
   2.1. Özgün Koşut Metin- Çeviri Koşut Metin 19
3. Koşut Metin Kullanım Amacı 21
4. Koşut Metinlere Ulaşma ve Araştırma Yöntemleri 23
5. Koşut Metin İşlevi 26
   5.1. Eşdeğerlik İşlevi 27
   5.2. Sözlük, Terim Bilgisi 30
   5.3. Bağlam 32
   5.4. Metin Türü Gelenekleri 33
6. Koşut Metin Çalışmaları İle Ortaya Çıkabilecek Hatalar 36
7. Hukuk 38
   7.1. Kavram Olarak Hukuk 38

7.2. Hukuk Metinlerinin Özellikleri 39
7.3. Hukuk Dilinin Özellikleri 41
7.4. Hukuk Çevirisi Türleri ve Özellikleri 44
7.5. Hukuk Çevirisi Yöntemleri 45
7.6. Hukuk Çevirisi Yapan Çevirmende Bulunması Gereken Özellikler 47
8. Araştırma Yöntemi 49
8.1. Dil Testinin Yapısı 51
8.2. Anketin Yapısı 52
8.3. Mülakatın Yapısı 54
8.4. Dil Testinin Uygulanması ve Test Grubu 54
8.5. Anketin Uygulanması 56
8.6. Mülakatın Uygulanması 56
9. Verilerin Nicel ve Nitel Analizi 57
9.1. Türkçeden Almancaya Çeviri 57
9.1.1. Sözcük Dizilimi Uyumu- Kalıp İfade Kullanımı 57
9.1.2. Terminoloji Kaynaklı Hata 59
9.1.3. Kimlik Bilgileri 60
9.1.4. Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı 62
9.1.5. Özel İsim Çevirisi 64
9.1.6. Biçimsel Benzerlik 66
9.2. Almancadan Türkçeye Çeviri 67
9.2.1. Kalıp İfade Kullanımı 67
9.2.2. Terminoloji Kaynaklı Hata 69
9.2.3. Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı 70
9.2.4. Özel İsim Çevirisi 72
9.2.5. Yanlış Anlam 73
9.2.6. Eklemeler 75
9.2.7. Biçimsel Benzerlik 77
9.3. Anket Analizi 79
9.3.1. Kişisel Veriler 79
9.3.2. Dil Yeterliliği ve Çeviri Etkinliği 80
9.3.3. Hukuk Çevirisi 81

9.3.4. Koşut Metin Tanımlamaları 83
9.3.5. Uzmanlık Alanı ve Koşut Metin 84
9.3.6. Alan Çevirisi ve Koşut Metin 84
9.3.7. Koşut Metin Önemi 85
9.3.8. Çeviri Süreci Yardımcı Kaynakları 86
9.4. Mülakat Analizi 88

SONUÇ 93
KAYNAKÇA 99
EKLER 110
Ek.1 Deneklere Uygulanan Anket Çalışması 110
Ek.2 Deney Uygulamasında Kullanılan Metinler 118
Ek.3 Kontrol Grubu Çevirileri 120
Ek.4 Mülakat Soruları 122

Tablo ve Grafikler Listesi

Tablo 1: Sakine Eruz Koşut Metin Yaklaşımları……...17

Tablo 2: Sözcük Dizilimi Uyumu- Kalıp İfade Kullanımı……....58

Tablo 3: Terminoloji Kaynaklı Hata…….....60

Tablo 4: Kimlik Bilgileri……...…61

Tablo 5: Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı……...…63

Tablo 6: Özel İsim Çevirisi……....64

Tablo 7: Biçimsel Benzerlik……..66

Tablo 8: Koşut Metinlerde Yer Alan Kalıp İfadelerin Kullanımı……..68

Tablo 9: Terminoloji Kaynaklı Hata……..69

Tablo 10: Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı……..71

Tablo 11: Özel İsim Çevirisi……...72

Tablo 12: Yanlış Anlam……..74

Tablo 13: Eklemeler……76

Tablo 14: Biçimsel Benzerlik……77

Tablo 15: Cinsiyet Dağılımı……80

Tablo 16: Çeviri Bürosunda Çevirmen Olarak Görev Alan Denek Yüzdesi……..81

Tablo 17: Hukuk Çevirisi Yapan Denek Yüzdesi……..82

Tablo 18: Hukuk Alanı İle İlgilenen Denek Yüzdesi…….....82

Tablo 19: Deneklerin Koşut Metin Tanımlamaları…….83

Tablo 20: Deneklerin Koşut Metinlere İlişkin Görüşleri……84

Tablo 21: Koşut Metinlerin Hukuk ve Uzmanlık Alanı Çevirilerinde Yardımcı Unsur Olarak Yer Alması……..85

Tablo 22: Deneklerin Çeviri uygulamalarında Koşut Metinlere Verdiği Önem…....86

Tablo 23: Çeviri Sürecinde İhtiyaç Duyulan Unsurlar ve Dereceleri……87

GİRİŞ

Koşut metinler, benzer işlevi olan ve konu açısından benzerlik gösteren metinlerdir. Çeviribilim ve dilbilim çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmaların bu metinlerin çevirmen ve çeviri açısından büyük işlevleri bulunduğunu göstermesine karşın bu alana dair çalışmalar belirli sayıdaki kuramcının katılımı ile sınırlı kalmaktadır. Genellikle kullanmalık metin ve alan çevirisi konularında çalışmalar gerçekleştiren kuramcıların araştırmaları incelenerek gerçekleştirilen bu çalışma ileİngilizce, Almanca ve yer yer Fransızca dillerinde kavramsal, çeviribilimsel, dilbilimsel ve uygulama alanı açısından koşut metinlerin farklı boyutları ile ele alınmıştır.

Çeviri uygulamalarında, özellikle de alan çevirilerinde koşut metinlerin önemli bir yer edinmesi ve çeviri sürecinde başvurulan temel kaynaklar arasında yer alması koşut metinlerin çeviri açısından sahip olduğu önemini ortaya koymaktadır. Bu durum koşut metinlerin kuramsal ve uygulama alanları açısından bilimsel bir yöntem ve amaç doğrultusunda tez çalışması ile ele alınması için yönlendirici bir etken olmuştur. Ayrıca T.C. Avrupa Birliği Bakanlığında staj vasıtasıyla bizzat edindiğim izlenimlerin çeviri uygulamalarında koşut metin çalışmalarının önemini vurgular nitelikte olması, kurumda görevli çevirmenlerin yalnızca koşut metinler ve bütünce eşleştirme araçları temelli çeviri yapılmasını teşvik etmeleri ve kendilerinin de genel olarak çeviri uygulamalarını koşut metin temelli gerçekleştirmeleri koşut metinlerin çeviri uygulamalarındaki önemini bir kez daha belirgin hale getirmiştir. Uygulama alanında böylesi bir yer edinmiş koşut metinlerin kapsamı, işlevi, özellikleri ve çalışma içerisinde ele alınan diğer noktalar açısından sahip olduğu kuramsal bilgiyi ortaya koyma arzum bir araştırmacı olarak beni bu alanda çalışma yapmaya teşvik etmiştir.

Genel olarak üç bölümden meydana gelen tez çalışmasının birinci bölümünde koşut metinlerin kavramsal haritası çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda koşut metinlerin ne olduğuna dair genel olarak ikili bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Koşut metinleri çeviribilim çalışmaları içerisinde inceleyen ilk grup kuramcılar benzer işlev ve konuya sahip *özgün metinlerin* koşut metin olarak kullanılabileceğini savunurken

ikinci grup kuramcılar çeviri *metinlerin* de koşut metin olarak ele alınabileceği görüşündedirler. Söz konusu ayrım dilbilim çerçevesinde ele alınan koşut metin çalışmalarında da karşımıza çıkmaktadır. Buna göre dilbilimde koşut metin çalışmaları *comparable corpora* ve *parallel corpora* olmak üzere iki farklı yöntem ile gerçekleştirilmektedir. Comparable *corpora* ile benzer özgün metinlerin karşılaştırılması, p*arallel corpora* ile özgün eser ile çevirilerin karşılaştırılması hedeflenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünün devamında koşut metinlerin özelliklerinden, kullanım amaçlarından ve koşut metinlere ulaşma yöntemlerinden bahsedilmiştir. Genel olarak koşut metinlerin özelliklerinin ilgili metinlere, gönderici ve alıcının bireysel ve kültürel özelliklerine, metin türü ve geleneklerine en önemlisi de metinlerin işlev ve içeriğine göre değiştiği ortaya koyulmuştur. Çalışmada elde edilen verilere göre koşut metinlerin genel anlamda kullanım amacı sözdizimsel, terminolojik, biçimsel, biçemsel ve yapısal özelliklerin ortaya çıkarılması ve bu doğrultuda çeviriler üretilmesidir. Koşut metinlere ulaşma yöntemlerine ise çeviribilim ve dilbilim alanında gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında genel manada yer verilmemiştir. Elde edilen sınırlı bilgiler ışığında koşut metinlere ulaşmak adına üç yöntemin izleneceği belirlenmiştir. Bunlar kurumsal arama, konuya göre arama ve anahtar kelime temelli aramalardır.

Tez çalışmasının odak noktası, başlıkta da yer aldığı üzere koşut metinlerin işlevleri ve bu işlevlerin uygulama ile ölçülmesidir. Buna göre koşut metinler eşdeğerliğin sağlanması, sözlük ve terim bilgisinin geliştirilmesi, metin içerisinde bağlamın oluşturulması ve ilgili metin türü geleneklerini ortaya koyması olmak üzere genel olarak dört farklı işlevi yerine getirmektedir. Çeviride eşdeğerliğin sağlanması hususunda Werner Koller'in beş eşdeğerlik türü, Anton Popovic'in dört eşdeğerlik türü, Nida'nın devingen eşdeğerlik yaklaşımı ile Lawrence Venuti'nin yerlileştirme ve yabancılaştırma yaklaşımlarına yer verilecektir. Koşut metinlerin kullanıcılarına sunduğu faydaların sıralanmasının ardından bir diğer başlıkta koşut metinlerin bilgisizce ve yanlış kullanımının yol açabileceği olumsuzluklardan bahsedilecektir.

Tezin ikinci bölümünde çalışmanın uygulama alanına örnek oluşturan hukuk metinleri ve hukuk alanın özellikleri çeviribilim temelli olarak belirgin hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde hukuk kavramı, hukuk metinlerinin ve dilinin özellikleri, hukuk çevirisi türleri, özellikleri ve yöntemleri ile hukuk çevirisi yapan çevirmenlerde bulunması gereken özellikler ele alınmıştır.

Tezin üçüncü bölümü araştırma yöntemi ve araştırmanın analizinden meydana gelmektedir. Bu çalışma çerçevesinde deney, anket ve mülakat yöntemlerine başvurulmuştur. Bu doğrultuda İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Almanca Anabilim dalı öğrencileri ile çeviri uygulaması ve anket çalışması, Hacettepe Üniversitesi Akademisyenleri ile uzman bilgisi edinmek amacı ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler nicel ve nitel analiz yöntemleri ile belirli ortak başlıklar altında incelenmiştir.

Sonuç bölümünde çalışma kapsamında üzerinde durulan ve belirli açılardan farklı yaklaşımlar sunan görüşler karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve tez çalışması kapsamında elde edilen bilgiler ışığında bu hususta görüşler bildirilmiştir. Kuramsal alanın uygulamada nasıl bir karşılık bulduğu elde edilen somut veriler ışığına sunulmaya çalışılmıştır.

1. Kavramsal Açıdan Koşut Metin

Sözlü ya da yazılı olarak oluşturulmuş metinler çeviri sürecinin merkezinde yer alan, süreç ve ürüne yön veren temel unsurlardan biridir. Benzer içerik ve alana ait metinlerin incelenip karşılaştırılması çevirmene ilgili metin türüne, metinsel özelliklere ve dilsel yapılara dair bilgiler sunmaktadır. İşlev ve konu açısından benzer olan bu metinler çeviribilim çalışmaları içerisinde koşut metinler (parallel text) ya da paralel metinler olarak adlandırılmaktadır. Dilbilim çalışmalarında ilgi yönünün metin türü analizine doğru kaymasıyla, edebi metinlerin yanı sıra daha önce üzerinde durulmayan kullanmalık metinler kuramsal ve uygulama alanlarında konu edilmeye başlamıştır.Bu tür metinlerin karşılaştırılmalı incelemeleri ile çevirmene yarar sağlayabilecek durum ve yöntemlerin belirlenmesi ve bu yöntemlerin çevirmen yetisini geliştirip başarılı çeviriler yapılmasını sağlaması gibi konularda farklı görüş ve tartışmalar ortaya çıkmıştır. 1970'lerin ortalarından itibaren çeviribilim çeviri odaklı metin türü analiziyle ilgilenmeye başlamıştır. Çevirmen için çalışma dillerinde (Arbeitssprache) metin türü gelenekleri bilgisinin büyük bir önem taşıdığı varsayılmış ve bununla birlikte koşut metin analizi sorunu başlıca ele alınmaya başlanmıştır.[1]

Bu çalışmada, önceleri dilbilim temelli olarak ele alınmaya başlanan fakat sonraları çeviribilim kuramcılarının çalışmalarıyla çeviribilim çalışmalarına dâhil edilen koşut metin kavramına yönelik yaklaşımlar, bazı önemli kuramcılar ışığında ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

1.1. Dilbilimde Koşut Metin

Çeviribilimin henüz uygulamalı dilbilim olarak görüldüğü dönemlerde gerçekleşen koşut metin çalışmaları her ne kadar dilbilim alanı içerisinde gerçekleştiriliyor olsa da esasen çeviribilim çalışmaları çerçevesinde de gerçekleştirilmiş olmaktaydı.

[1]Sinner, 2012

Dilbilimde ele alınan koşut metin çalışmaları, 1972 yılında ilk kez Holmes tarafından ileri sürülen *Applied corpus-based translation studies* çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu kavram daha sonra birçok kuramcı tarafından tekrar ele alınmış ve böylelikle, bu çalışma açısından koşut metinler, uygulamalı bütünce odaklı çeviri çalışmaları altında dilbilim açısından incelenmeye ve değerlendirilmeye başlamıştır. Sonraları Jenny Williams ve Andrew Chesterman, 2002 yılında oluşturdukları MAP adlı eserlerinde, koşut metin kavramını dilbilimsel temellerle ele almışlardır. Çeviri araştırmalarının bir parçası olarak ele alınan koşut metin çalışmaları, *özgün eser ile çevirisinin karşılaştırılması* (parallel corpora) ve *çeviri metin ile benzer özgün metinlerin karşılaştırılması* (comparable corpora) şeklinde iki ayrı yöntemle gerçekleştirilebilmektedir.[2]

Dilbilim ile çeviribilimde koşut metin olgusunun ele alınış biçimi kavramsal bir zıtlık ortaya koymaktadır. Buna göre, *parallel corpora ve comparable corpora* olmaküzere iki farklı koşut metin ayrımından söz edilebilir. Parallel corpora özgün eser ile çevirilerinin karşılaştırılması, comparable corpora ise benzer özgün metinlerin karşılaştırılması için kullanılmaktadır. (Bkz. Pearson 2003, Philip 2005, Zanettin 2003)

Özgün eser ve çevirisinin karşılaştırılması olarak ele alınan *parallel corpora* ile, yapılmış çeviriler ve çeviri kararları incelenirken, çeviri metin ile benzer özgün metinlerin karşılaştırılması olarak ele alınan *comparable corpora* sayesinde çevirmenler alıcı kitle tarafından "doğal, olağan ve olması gereken" metinler olarak kabul görebilecek metinleri üretebilmektedirler.

"Çeviri metin ile benzer özgün metinlerin karşılaştırılması, çeviri çalışmalarını ürün odaklı olarak ele almaktan ziyade çevirilmiş metinlerin özelliklerinin belirlenmesi gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır."[3]

[2] Williams, Chesterman, 2002
[3] Philip, 2008:59 (y.k.ç.)

Elektronik ortamda metinlerin belirli kurallar doğrultusunda bir araya getirilmesi ile oluşturulan dil bütüncesi (language corpora), dilbilim, dil araştırmaları ve özellikle de karşılaştırmalı dilbilim için çok geniş bir çalışma alanı ortaya koymaktadır. Aynı zamanda karşılaştırmalı dilbilim, dil çalışmaları için geniş bir araştırma ve uygulama alanı teşkil etmektedir. [4] Bu çerçevede dil bütüncesi çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilen uygulamalarda parallel corporadan ziyade daha çok comparable corpora tercih edilmektedir.

Comparable corpora aynı zamanda çevirmenin, erek ekin dilsel normlarına bağlı kalıp kalmadığını ve bunlara uyup uymadığını kontrol edebildiği bir denetim mekanizmasıdır aslında. Comparable corpora sayesinde çevirmen, dilin tüm geniş olanak ve seçenekleri içerisinden alıcı kitleye uygun olan ve alan çevirisinin gerektirdiği yapı ve üslubu ayırt edip daha kolay bir şekilde tercih eder ve böylece alıcıya daha doğal gelecek çeviriler ortaya koyabilir.

Alan çevirisi yapan çevirmenler, başvuracakları kaynakların güncelliğine önem vermek durumundadırlar. Bu nedenle de comparable corpora, çevirmenin güncel olan dilsel birimlerin farkına varıp, eskileri yerine geçerliliği olanları tercih etmesine de olanak sağlamaktadır. Diller arası comparable corpora terimce, sözcük kullanımı, tümce yapısı, metin türü gelenekleri gibi unsurların farklı dil ve kültürlerdeki yapılarının ortaya çıkarılması için de önemli bir fırsattır.

Betimleyici çeviribilim çalışmaları çatısı altında gerçekleştirilen bütünce temelli yaklaşımlar ile esasen çevirilerin birbirleri ve kaynak metinler ile olan farklılıklarını ortaya koymak ve özel dil yapıları ile çevirmen kararlarının çeviriyi ne şekilde etkilediğini ortaya koymak hedeflenmekteydi. Sonraları daha geniş kapsam ve bağlam çerçevesine oturtulan bu çalışmalar, karşılaştırmalı metin incelemeleri ve karşılaştırmalı deyişbilim alanlarındaki yapıları içeriğine dâhil etmeye başlamıştır.[5] Tüm bu çalışmalar, çeviri olgusu ve kapsamının belirlenmesinde oldukça etkili olmuştur.

[4] Bernardini, Stewart, Zanettin, 2003
[5] Williams, Chesterman , 2002

Sonuç olarak dilbilimde, özellikle de *comparable corpora* çerçevesinde ele alınan koşut metinlerin, yani benzer metin ve konuya ilişkin özgün metinlerin çeviri süreci ve çevirmen açısından büyük kolaylıklar sağladığını söylemek mümkündür. Başvurulacak koşut metinlerin mevcut dil sisteminde kendine bir yer edinmiş olması, çeşitli kaynaklarla sınanabilir ve doğrulanabilir olması onların güvenilirliğini ve tercih edilme oranlarını arttırmaktadır.

1.2. Çeviribilimde Koşut Metin

Bir önceki bölümde dilbilim çalışmaları çerçevesinde ele alınan koşut metin kavramı şimdiki bölümde çeviri ve çeviribilim açısından değerlendirilecektir. Dilbilimin aksine çeviribilimde koşut metinler yalnızca karşılaştırmalar sonucu dilsel özelliklerin tespit edilmesi ile sınırlandırılmamaktadır. Çeviribilim bağlamında koşut metinlerin çeviri süreci, çeviri ürünü ve çevirmen üzerindeki etkileri de incelenip değerlendirilmektedir.

Özellikle de uzmanlık gerektiren alan çevirilerinde kuramcılar koşut metinlere önemli bir yer ayırmaktadır. Aşağıda kuramcıların koşut metin kavramına çeviribilim çerçevesi içerisindeki yaklaşımları aktarılmaktadır.

1.2.1. "Full-Scale Translation" ve Koşut Metin

Koşut metin kavramını ilk olarak temel anlamda ele alan kuramcılardan Reinhard Hartmann, söz konusu kavrama ilişkin yaklaşımlarını 1978 yılında Trier ve Saarbrücken Üniversitelerince düzenlenen "Kontrastive Linguistik und Übersetzungswissenschaft" adlı uluslar arası kolokyumda dile getirmiştir. Buradaki söylemleri daha sonra 1981 yılında Wolfgang Kühlwein ve Wolfram Wilss editörlüğünde kitaplaştırılmıştır. İlgili eserde koşut metin kavramını ve zorluklarını ele alan Hartmann, üç tür koşut metinden söz etmektedir.

*Class A:*Kaynak dilde oluşturulmuş özgün bir metin ve bu metnin "full-scale translation" ile oluşturulmuş biçemsel açıdan eşdeğeri olan erek metinler.[6] Edebi ve teknik metin çevirileri, sözlü çeviriler, film dublajları ve İncil çevirisi örnek verilebilmektedir.

*Class B:*Kültürel arka planları birbirinden farklı olan alıcılara aynı iletiyi hedef dilin metin türü geleneklerine uydurarak aktaran metinlerdir.[7] B grubu koşut metinlerinin kaynak metin ile aynı mesajı iletmeleri ve metin türü gelenekleri açısından örtüşmeleri gerekmektedir. Bu gruptaki koşut metinlere uluslar arası anlaşmalar, farklı ülkelerdeki reklam metinleri ya da trafik işaretleri örnek verilebilmektedir.

Class C: Farklı dillerde benzer işlevleri yerine getiren, birbirlerinden bağımsız olarak oluşturulmuş metinlerdir.[8] Bu metinler oluşturuluş amaçları açısından benzerlik gösterdikleri için dilsel düzlemde karşılaştırılabilir örnekler sunmaktadır Siyasi konuşmalar, kullanım kılavuzları ve gazetelerdeki ölüm ilanları örnek verilebilmektedir.

Hartmann, koşut metin kavramına ilişkin yaklaşımını ortaya koyduğu bu yazısında koşut metinlerin çeviri sürecinde kolaylaştırıcı bir işlev üstlendiğini belirtmektedir. İlgili yazının ilerleyen bölümlerinde ise karşılaştırmalı dilbilim ile metin dilbilimin uyumsallaştırması olarak gördüğü karşılaştırmalı metinbilim (contrastive textology) kavramına yönelik çalışmaları koşut metin kavramı ile ilişkilendirmekte, bu yeni kavramın koşut metin karşılaştırmalarında nasıl bir yarar sağlayabileceğini sorgulamaktadır.[9]

1.2.2. Metin Karşılaştırmaları ve Koşut Metin

Koşut metin kavramını çeviribilim çerçevesinde ele alan ilk kuramcılardan bir diğeri de Bernd Spillner'dır. Hartmann ile birlikte yer aldığı, 1978 yılında Trier ve

[6] Hartmann, 1981
[7] Hartmann, 1981
[8] Hartmann, 1981
[9] Hartmann, 1981

Saarbrücken Üniversitelerince düzenlenen ""Kontrastive Linguistik und Übersetzungswissenschaft" adlı uluslar arası kolokyumda o da koşut metin yaklaşımlarını ortaya koymuştur. Spillner, kavramsal bir tanımlamada bulunmayıp çeviri karşılaştırmaları temelli olarak koşut metin çalışmalarına değinmiştir. Hartmann'ın aksine çeviri metinleri koşut metin olarak kabul etmeyen Spillner, çeviri karşılaştırmalarını şu şekilde ele almaktadır:

"…bir dilin başka bir dil yardımıyla daha itinalı bir şekilde tanımlanması ya da karşılaştırılan diller arasındaki benzer ve farklı yönlerin ortaya çıkarılması amacıyla metinlerin farklı dillerdeki çevirileri ile karşılaştırılmasıdır."[10]

Spillner, çeviri karşılaştırmalarını bir kaynak metnin erek dildeki çevirisi ile karşılaştırılması ve böylece diller arası benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması olarak görmektedir. Çeviri karşılaştırmalarını koşut metin karşılaştırmalarından ayrı tutan Spillner, metinler arası uyum ile biçimsel, biçemsel ve durumsal benzerliğin sağlanması için koşut metin karşılaştırmalarının önemini vurgulamaktadır.

Koşut metin karşılaştırmalarını ise *metin konusu* ve *metin pragmatik* nedenlerle karşılaştırılabilir olan fakat çeviri ilişkisi içerisinde bulunmayan metinlerin karşılaştırılması olarak gören Spillner[11], *metin uyumsallaştırmaları karşılaştırması*, *durumsal eşdeğerlikteki metin karşılaştırması* ve *metin türü karşılaştırması* olmak üzere üç farklı koşut metin inceleme aşamasından bahsetmektedir.

Kimi durumlarda metinlerin çevirilmesi değil, hedef alıcılara göre "uyumsallaştırılması ve adapte edilmesi" beklenmektedir. Metin uyumsallaştırmaları karşılaştırmalarında koşut metinlerin kullanım amacı, kaynak metnin metin türü ve işlevinin çeviri ile erek dile adapte edilmesi yani uyumsallaştırılmasıdır. Bu uyumsallaştırmanın başarılı olması ise çeviri esnasında alıcı kitlenin toplumsal ve kültürel durumunun, beklenti ve ihtiyaçlarının ve arka plan bilgilerinin göz önünde

[10] Spillner, 1981:241 (y.k.ç.)
[11] Spillner, 1981

bulundurulmasıyla sağlanabilmektedir. Örnek olarak çok kültürlü ve çok uluslu reklam metinleri ve uluslararası basın kuruluşu bildirileri gösterilmektedir.[12]

Durumsal eşdeğerlikteki metin karşılaştırması, farklı dildeki benzer konuşma durumu ya da amaç ile birbirlerinden bağımsız olarak oluşturulmuş metinlerle gerçekleşebilmektedir. Benzer konularda oluşturulmuş siyasi konuşmalar örnek olarak gösterilebilir. Böylesi bir koşut metin çalışması metin yapısı, gerekçelendirme ve retorik unsurlarının kullanımını ortaya çıkaracaktır.[13]

Son olarak, gönderici, alıcı, durum, zaman ve evrensel metin konusuna göre değişkenlik gösterebilen metin türü karşılaştırmasında ilgili metinlerin öncelikle kaynak kültür içerisinde çözümlenmesi, elde edilen verilerin listelenmesi ve ardından birbirleri ile karşılaştırılmaları gerekmektedir. Bu karşılaştırma ile o dile ait metin türü gelenekleri ortaya çıkarılmış olur. Fakat metindeki unsurlardan hangilerinin ilgili geleneğe ait yapılar olduğunu bulmak için de dil içi metin karşılaştırmaları yapmak gerekmektedir. Yemek tarifleri, düğün davetiyeleri ve ölüm ilamları örnek gösterilebilir.[14]

Metin türü karşılaştırmaları ile kaynak dilin dilsel, biçimsel ve biçemsel yapı ve kurallarını tespit etmek ve bu doğrultuda çeviri yapmak mümkün olmaktadır. Nitekim Spillner'a göre bu yöntem yalnızca yüzeysel bir karşılaştırmadan ibaret değildir ve koşut metin çalışmaları içerisinde önemli bir yer edinmektedir.

"Metin türü karşılaştırmaları çıkış noktası açısından metin türü bütünceleri ile benzerlik göstermektedir. Fakat metin türü karşılaştırmalarında dilsel kural, yapı ve metin geleneklerinin tanımlanması hedeflenmektedir. Bu noktada metin oluştururken dilsel çeşitlilik imkanlarının yanı sıra artsüremli değişkenler de göz önünde bulundurulmalıdır."[15]

Metin türü karşılaştırmaları ile dilsel kuralları ortaya çıkararak çeviri ürününü kaynak metin ile "uyumsallaştırmayı" (adaptasyon) hedefleyen Spillner, bu ve

[12] Spillner, 1981
[13] Spillner, 1981
[14] Spillner, 1981
[15] Spillner, 1981:243 (y.k.ç.)

benzeri nedenlerle koşut metinlerin özgün metinlerden seçilmesi gerektiğini savunmaktadır. Yanlış çeviri sonucu oluşturulmuş bir metinden yola çıkarak yapılacak dilsel, biçimsel ve biçemsel çıkarımlar doğru genellemelere ulaşamayacaktır.

Spillner ile Hartmann'ı koşut metin konusunda ayıran en önemli yaklaşım, Hartmann'ın çevirileri koşut metin olarak kabul ederken Spillner'ın yalnızca özgün metinleri koşut metin olarak kabul etmesidir. Fakat her ikisi de koşut metin çalışmalarının önemine dikkat çekmektedir. Hartmann'ın Raible'dan (1972) aktardığı gibi, koşut metin çalışmaları yalnızca eğitimde başvurulabilecek bir yöntem değil, aynı zamanda dillerin biçimsel ve biçemsel karşılaştırmalarına temel oluşturacak deneysel çalışmalardır.[16]

1.2.3. Çeviri Eğitimi ve Koşut Metin

Wolfram Wilss, 1996 yılında yayımladığı "Übersetzungsunterricht: Eine Einführung" adlı kitabında, koşut metin incelemelerini kapsamlı bir şekilde yirmi iki sayfada ele almıştır. Koşut metinlerin çeviri uygulamalarındaki yerinden ziyade çeviri dersleri için önemi üzerinde durmayı tercih eden Wilss, koşut metin yaklaşımlarını üç grupta ele almaktadır:

- Metin türü geleneklerinin dilsel yansımaları olarak metin yapıtaşlarının ortaya çıkarılması amacıyla farklı dillerdeki biçimsel, durumsal ve tematik açıdan benzer metinlerin karşılaştırılması. Eleştiriler, anma yazıları, kararlar, ansiklopedik makaleler, özetler örnek gösterilebilmektedir. Bu tür bir çalışmanın amacı dilsel alanda metin geleneklerini ortaya koymaktır.

-Kaynak metin ile çevirisinin karşılaştırılması. Bu tür bir çalışmanın amacı özgün kaynak eser ile bu eserden yola çıkarak oluşturulmuş çevirilerinin karşılaştırılmasıdır.

[16] Hartmann, 1981

-Metin karşılaştırmaları için kaynak eser ile öğrenciler tarafından oluşturulmuş çevirilerin ya da genel anlamda bir kaynak metnin birden fazla çevirisi ile karşılaştırılması. Bu tür bir çalışmanın amacı öğrenci davranışının çevirmen olarak verimliliklerini belirlemektir.[17]

Wilss kitabında (1996), Hänsch'in (1969) uzmanlık alanı çevirilerinde koşut metin karşılaştırmalarının oldukça etkin bir yere sahip olduğu görüşünü aktarmakta ve uzmanlık alanı çevirisi yapacak kişilerin karşılaştırma yöntemine başvurmasının, bu metinlerin işlevleri açısından oldukça mantıklı olduğunu savunmaktadır.[18] Wilss, alanındaki tecrübelerinden de yola çıkarak, koşut metinlerin çeviri sürecinde çevirmenin işini kolaylaştıran bir olgu olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Çeviri sürecinde karşılaşılan sorunlar, koşut metin temelli yapılan metin karşılaştırmaları ve kesin bilgiler sayesinde hızlı ve daha kolay bir şekilde çözüme kavuşturulacaktır.[19] Koşut metin incelemelerindeki asıl sorunlu noktalar ise, alana özgü koşut metin bütüncesinin "sözlüksel, terminolojik, deyimsel, dizimsel, sözdizimsel ve metinsel" açıdan ne şekilde değerlendirileceği ve bu değerlendirme sonuçlarının nasıl ayrıştırılacağıdır.[20]

Koşut metin çalışmaları çeviribilimde, karşılaştırma odaklı bilimsel yöntem geleneği sınıfında kendine yer edinmekte ve bu gelenek doğrultusunda ele alınmaktadır.[21]

1.2.4. Benzer Konulu Metinler ve Koşut Metin

Susanne Göpferich, ilk basımı 1999 yılında gerçekleşen, Snell-Hornby, Kußmaul ve Schmitt editörlüğünde yayıma sunulan “Handbuch Translation” adlı eserde koşut metinlere ilişkin yaklaşımını ortaya koymuştur. Ona göre koşut metinler,

[17] Wilss, 1996
[18] Wilss, 1996
[19] Wilss, 1996
[20] Wilss, 1996
[21] Wilss, 1996

"Koşut metinler, tercihen yetkin anadil kullanıcıları tarafından farklı dillerde oluşturulmuş, aynı metin türüne ait çeviri olmayan özgün metinlerdir. Bu metinler benzer konuları içermekte ve iletişimsel işlevleri açısından benzerlik göstermektedir."[22]

Göpferich yalnızca metin türü açısından değil, konu açısından da benzerlik gösteren metinleri koşut metin olarak kabul etmektedir. Bunun nedeni ise metin türü geleneklerinin yalnızca metin türüne değil, metin türü içerisindeki disiplinlere bağlı olarak da değişebileceği görüşünde olmasıdır.

Bir çevirinin erek dil ile erek ekinde oluşturulmuş bir metin gibi kabul görebilmesi için çevirmenin ilgili metin türü geleneklerine hâkim olması gerekmektedir. Kaynak dil ve ekini ile erek dil ve ekinlerine göre farklılık gösterebilen bu metin gelenekleri sözcük dağarcığı, söz dizimi, metin oluşturma biçimi, yazarın üslubu gibi metin içi ve metin dışı faktörlerden etkilenebilmektedir. Koşut metin incelemesi, metin türü geleneklerindeki bu gibi farklılıkları ortaya çıkarabilmek için başvurulabilecek bir yöntemdir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken ise metinde yer alan yapıların çevirmenin kişisel üslubundan kaynaklanmıyor olmasıdır. Söz konusu ayrımın farkına varabilmek için farklı yazarlar tarafından oluşturulmuş çok sayıda metnin incelenmesinde fayda görülmektedir.[23]

Metinler bir bütün olarak incelendiğinde aslında homojen bir yapıya sahip olmadıkları, ilgili metin türü geleneğine bağlı olarak farklı metin türlerini aynı anda içerdikleri anlaşılmaktadır. Özellikle de hukuk metinleri gibi birçok bağlayıcı unsuru içeren karmaşık ve uzun yapılı cümlelerden oluşan metinlerde bu durum sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle koşut metin inceleme ve karşılaştırmalarında metinlerin tümünün değil, yalnızca ilgili bölümlerinin kendi aralarında karşılaştırılması uygun görülmektedir.[24]

Metin örneklerinin koşut metin olarak karşılaştırılabilirliği, ilgili metinlerin tipoloji içerisindeki yerlerinin belirlenmesi açısından da faydalı olacaktır. Bu bağlamda

[22] Göpferich, 2003:184 (y.k.ç.)
[23] Göpferich, 2003
[24] Göpferich, 2003

Göpferich, bilimsel ve teknik metin türleri için özel koşut metin karşılaştırmalarına "Textsorten in Naturwissenschaften und Technik" adlı eserinde yer vermiştir.[25]

1.2.5. Kaynak Metnin Birden Çok Çevirisi ve Koşut Metin

Hartmann'ın üçlü koşut metin sınıflandırmasına benzer bir gruplandırmada bulunan Fabricius-Hansen (1999), koşut metinlerin çeviri sürecinin vazgeçilmez yardımcı araçları olduğunu belirtmektedir. Fabricius-Hansen'e göre üç tür koşut metinden söz etmek mümkündür. Bunlardan ilkinde A özgün metin iken B bunun çevirisi, ikincisinde A ve B bir dilde alıcılarına göre oluşturulmuş *adapte* metinler yani çeviri açısından koşut metinler, üçüncüsünde ise A ve B aynı dilde oluşturulmuş ve işlevsel ya da tematik açıdan karşılaştırılabilir olan özgün metinler olarak kabul edilmektedir.[26]

Söz konusu metinlerin yazılı ya da sözlü ürünler olmalarına göre farklı ayrımların yapılabileceği, eserde belirtilmekte fakat ayrıntılı bir açıklamaya yer verilmemektedir.

Fabricius-Hansen, birinci grup koşut metin türlerinde detaylandırmalar yaparak, kaynak metnin farklı dillerdeki çevirileri (ia) ile kaynak metnin aynı dile ait birden fazla çevirisinden (ib) bahsetmektedir. ia, hedef dil dışında oluşturulmuş, farklı dillere ait birden çok kaynak metni temsil etmektedir. Böylesi bir çalışmayla kaynak metnin *çok dilli koşut metin bütünceleri* oluşturulabilmektedir. ib ise, belirli bir kaynak metnin hedef dilde oluşturulmuş birden fazla çevirisini temsil etmektedir. Bu çalışma sonucunda ise *iki dilli koşut metin bütüncelerinden* söz etmek mümkün olmaktadır.[27]

Koşut metin çalışmalarını daha çok koşut metin bütüncesi oluşturulması ve gerekliliği çerçevesinde ele alan Fabricius-Hansen eserinde, etkili bir bütünce

[25] Göpferich, 1995
[26] Fabricius-Hansen, 2007
[27] Fabricius-Hansen, 2007

oluşturmanın şartlarını sıralamaktadır. Ayrıca koşut metinler, ele alınacakları çalışmanın çeviribilim ya da karşılaştırma odaklı yapılarına göre farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır. Fakat hangi türe ait olursa olsun çeviride, karşılaştırmada ya da biçemsel açıdan "sezgisel" saptırmalarda bulunmada çok büyük kolaylık sağlamaktadır.[28]

1.2.6. İşlevsel Koşutluk ve Koşut Metin

Türkiye'de koşut metin çalışmalarına yönelik oluşturulmuş, görece en kapsamlı kaynak Sakine Eruz'un 1999 yılında ortaya koyduğu ve daha sonra kitaplaştırılan doktora çalışmasıdır. Eruz, çalışmasında koşut metinler için kavramsal veriler ve uygulamalı örnekler ortaya koymaktadır. Koşut metin çalışmaları alanında oluşturulmuş böylesi bir çalışma, Türk yazını içerisinde araştırma yapacak kişilerin öncelikli başvuru kaynakları arasında yer almaktadır.

Aynı iletişim ortamında, benzer işlevli metinler olarak nitelendirilebilen koşut metinlerle yapılan çalışmaların amacı, genellikle ilgili metin geleneğini görünür hale getirmek ve metin içi yapıları ortaya koymak olmuştur.[29]Koşut metin çalışmaları tek bir dilde gerçekleştirilebileceği gibi diller arası metin karşılaştırmaları şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir. Diller arası yapılacak karşılıklı bir inceleme, farklı dillerdeki metin geleneklerini, dilsel ve biçemsel özellikleri ortaya koymak açısından önemli bir yere sahiptir. Dil içi bir çalışma ile ise, ilgili farklı çevirilerin sağlamasının yapılmasına olanak sağlanacaktır.

Her ne kadar benzer işlevli metinler, koşut metin olarak değerlendiriliyor olsa da, her metin ilgili erek kültürde kaynak metinden farklı işlevler üstlenmektedir ve çeviri ile erek topluma hizmet eden özgün bir konuma ulaşmaktadır.[30] Eruz, eserinde bu hususu nüfus cüzdanının Türkiye'deki kullanım amacıyla bu belgenin Almanca çevirisinin aynı işlevlerde olmadığı yönündeki örneğiyle desteklemektedir. Eruz'a

[28] Fabricius-Hansen, 2007
[29] Eruz, 2000
[30] Eruz, 2000

göre biçemsel açıdan koşut olarak görülebilen iki dilli hukuk metinleri dahi işlevsel açıdan birbirlerinden farklı olabilmektedir.

Eruz'a göre koşut metinlerde genel ve tam bir koşutluk bulunmaz ve koşutluk ancak işlevsel açıdan var olabilmektedir. Koşut metinlerin kullanım amacı da ilgili kültürlerin çözümlenmesi ve bunun sonucunda işlevsel bir erek metnin ortaya koyulmasıdır.[31]

Bu çalışmada elde edilen bilgiler koşut metin çalışmalarının bir diğer temel amacının metin içi, metin dışı tüm öğeleri, metin geleneklerini, erek ekin normlarını da göz önünde bulundurarak, uzmanlık alanına yönelik bilgi ve beceriler yardımıyla kaynak metnin erek kültürde *koşut* bir versiyonunu oluşturmak olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda çevirisi yapılarak erek metne dönüştürülen kaynak metnin, erek ekinde uygun bir dizgeye yerleştirilmesi gerekmektedir. Eruz bu yöntemleri bir tür *basamaklandırma* olarak ele almaktadır. "Bu basamaklandırma kaynak ve erek metindeki dilbilgisel yapıların, terminolojinin, sözdizimsel bağların, kaynak ve erek metin geleneğinin, metinlerin biçeminin ve metin türüne özgü dilin yöntemsel incelemesini kapsamaktadır."[32]

Eruz, yapıtında koşut metinlerin genel kullanım amaçlarının yanı sıra özel amaçlarına da yer vermiştir. Bu çalışmasında kaynak dilde koşut metinler, erek dilde özgün koşut metinler, kaynak metne esas teşkil eden erek kültür metinleri ve koşut metin olarak kaynak belgenin işlevsel çevirisi olmak üzere dört tip koşut metinden söz etmekte [33] ve bunları bir tabloda kısaca şu şekilde göstermektedir:

[31] Eruz, 2000
[32] Eruz, 2000:113
[33] Eruz,2000

	Koşut Metinler	Kullanım Amacı
a.	Kaynak dilde koşut metinler.	• Kaynak belgenin çözümlenmesi, özümsenmesi • Metin türü özelliği • kaynak dilde terminoloji
b..	Erek dilde özgün koşut metinler	• Kaynak belgenin erek kültürdeki yeri ; iç ve dış bağlamı ; metin türü, metinsellik özellikleri • kaynak ve erek dilde terminoloji
c.	Kaynak metne esas teşkil eden (kaynak) erek metinler (Türkçe Hukuk Metinlerine özgü özel bir durum)	• Türkçe hukuk metinlerine ilişkin bilinçlenme • Metin türü, metinsellik özelliği • Terminoloji çalışması, uzmanlık bilgisinin temellendirilmesi ve güncelleştirilmesi.
d.	• Kaynak belgenin erek ülkede işleme konulmuş çevirileri • Kaynak belgenin piyasaya girmiş 'işleyen' kusurlu çevirileri.	• Kültürel, biçimsel ve dilsel değişkenlerin algılanması ve sorgulanması. • Girişim yanlışlarına ilişkin bilinçlenme • Terminoloji çalışması. • Çeviri eleştirisi

Tablo 1: Sakine Eruz Koşut Metin Yaklaşımları[34]

Eserinde birden çok kuramcının koşut metin yaklaşımlarına yer veren Eruz, son bölümde kendi koşut metin yaklaşımını ortaya koymaktadır. Ona göre,

"Koşut metin, çeviri sürecinde, çevirmenin bilgi donanımında metinsellikle ilgili eksiklikleri gidermek üzere, eldeki bir kaynak metnin göstergelerinin algılanmasını ve erek dilde geçerli metin öğelerinin düzenlenmesini sağlayacak görgül veriler sunabilen, farklı yönlerden ve derecelerde ortak öğeler barındıran referans niteliğindeki her metindir."[35]

[34] Eruz, 2000:117
[35] Eruz, 2000:121

2. Koşut Metin Özellikleri

Stolze'ya göre çevirmenlik mesleğinde çevirmenin zamanının %80'i, metne ilişkin araştırmalarıyla geçmektedir.[36] Bu bağlamda çeviriye kaynak oluşturması açısından incelenen ve yararlanılan kaynakların, bizim konumuz açısından koşut metinlerin, çeviri sürecinin ilerleyişini büyük oranda etkilediği söylenebilmektedir. Fakat çevirmene bu denli yarar sağlayan koşut metinlerin kullanımı çevirmende, belirli donanımları gerekli kılmaktadır. "Koşut metin ... kesinlikle salt kopya çekilecek ve çeviri çözümlerinin doğrudan aktarım yoluyla bulunacağı bir metin olarak algılanmamalıdır."[37] Çevirmenin koşut metinlerden yararlanabilmesi için öncelikle uzmanlık alanına dair arka plan bilgisine sahip olması beklenmektedir. Böylece çevirmen, hangi yapıların alana özgün ve kullanımının görece zorunlu olduğunu fark edip kendi dilsel üslubunu o doğrultuda geliştirebilecektir.

Çeviribilim ve dilbilimde koşut metin kavramının ele alınış biçimleri farklılık göstermektedir. Kuramcıların koşut metin kavramı ve özelliklerine ilişkin yaklaşımları çalışmanın birinci bölümünde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşımlardan yola çıkarak her ne kadar genel bir tanımlamaya varılamamış olsa da, genel olarak kuramcılar koşut metinleri, çevirmene büyük kolaylıklar sağlayan başvuru yöntem ve kaynakları olarak değerlendirmektedir. Bunun yanı sıra Eruz, koşut metinler ve koşutluk kavramını şu şekilde ele almıştır:

"... koşut metin hiçbir zaman bire bir koşut değildir. ...koşutluk ancak, metne ilişkin kaynak ve erek kültürlerdeki benzer işlevler ya da metinlerdeki benzer bilgi içeriği açısından var olabilir."[38]

Yani, koşut metinlerin özellikleri ilgili metinler, alıcı ve gönderici kültürler, metin gelenekleri ve de en önemlisi metinlerin işlev ve içeriği açısından çeşitlilik gösterebilmektedir.

[36] Stolze, 1992
[37] Eruz, 2000:110
[38] Eruz, 2000:112

2.1. Özgün Koşut Metin- Çeviri Koşut Metin

Belirli bir dilde oluşturulmuş özgün metinlerin oluşturduğu bütünce *özgün koşut metinler(dilsel koşut metinler, telif metinler)*, çeviri yoluyla oluşturulmuş benzer ya da farklı dillere ait metinlerin oluşturduğu bütünce ise *çeviri koşut metinler(çevirisel koşut metinler, çeviri metinler)* olarak ele alınmaktadır. Koşut metin kavramı son zamanlarda çeviri kuramlarında sıkça yer bulmuştur. Çeviri uygulamalarında direkt koşut metin olarak ele alınmasalar dahi içeriksel olarak benzer anlamlarda sıkça kullanılan bu kavramın içeriği ve niteliği çeşitli kuramcılar tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Buna göre, Mänttäri, Göpferich, Spillner, Snell-Hornby, Hohnhold gibi kuramcılar çeviri metinlerin koşut metin olarak kabul edilmesini uygun bulmazken, Hartmann, Fabricius-Hansen, Wilss, Kautz gibi kuramcılar ise bu kullanımı uygun görmektedir. Çevrilmiş metinleri koşut metin olarak kabul eden görüş doğrultusunda, çeviri metninin **full-scale translation**[39]yöntemi ile üretilmiş olması gerekmektedir. Fakat çeviri koşut metinlerin başlıca başvuru kaynağı olarak tercih edileceği çalışmalarda oldukça titiz davranmak gerekmektedir. Çünkü;

"…Öncelikle bu metinler anadili konuşan kişiler tarafından üretilmemiş ya da az çok kaynak metinden etkilenmiş olabilir. Böylece bu metinlerin ''yerelliği" bozulmaktadır. Başka bir sakınca ise bu metinlerin ciddi hatalar içerme ihtimalleridir."[40]

Yukarıdaki nedenlerden yola çıkan Kautz'a göre çeviri koşut metinlerin tercih edilmesi her ne kadar riskli görünse de kullanımları tamamen yadsınamaz. Uygulamaya girmiş, erek ekinde kendine yer edinmiş çeviri koşut metinlerin çevirmene kimi zaman şablon olarak dahi büyük kolaylıklar sağlayabileceği unutulmamalıdır.

[39] Hartmann, 1981
[40] Kautz, 2000:97 (y.k.ç.)

Bir metnin ne olduğuna dair çok sayıda tanımlama mevcuttur. Bir görüşe göre, "üreten ya da alımlayan kişinin metin olarak kabul ettiği, metin sayılmaktadır."[41] Metinleri üreticileri ve üretildikleri toplumdan bağımsız düşünmek yanlış ve eksik bir yaklaşım olacaktır. Her metin, meydana getirildiği ortama ait kesitler ve yansımalar içermektedir. İlgili dili ana dil olarak konuşan kişilerce oluşturulmuş metinler, kendi dilsel ve kültürel özelliklerini metne daha doğru yansıtacaktır. Özgün koşut metinler, çeviri sürecinde çevirmene daha büyük kolaylıklar sağlayacak ve yardımcı olacaktır.[42]

"Sonuçta her belge içinde yaşadığı toplumun bir parçası ise, o toplumun görünür ve görünmez kurallarına göre özgünleşir. "Özgün koşut metinlerin" ve "çeviri koşut metinlerin" bu açıdan aslında "koşut olmama" özellikleri bulunur. Ancak yine bu özelliklerinden ötürü koşut metin – şeklen aynıymış gibi gözükse bile- kültürlerin farklılıklarını vurgulayarak bu ayrımların somutlaştırılabilmesi için çeviri eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır."[43]

Çeviri eğitimi için tanımlanan özgün ve çeviri koşut metin yaklaşımı, çeviri eyleminde bulunan tüm kişiler için de geçerlidir. Nitekim çevirmen, çeviri sürecinde her zaman kendini geliştiren ve yeni şeyler öğrenen bir öğrenci gibidir.

[41] Ammann, 2008:78
[42] Snell-Hornby, 1990
[43] Eruz, 2000:112

3. Koşut Metin Kullanım Amacı

Günümüzde iletişimin uluslararası düzeyde gelişmesiyle metinler yalnızca tek bir dil, toplum ve alıcıya değil, birbirinden oldukça farklı alıcılara ulaştırılmak istenmektedir. Bu uluslararası iletişimin sağlıklı olabilmesi ve amacını yerine getirebilmesi için ilgili kaynak metnin erek alıcının beklentilerine, arka plan bilgisine ve dilinin sosyokültürel durumuna göre yeniden uyarlanması gerekmektedir. Nitekim Toury, çevirilerin erek kültür odaklılığına yönelik yaklaşımını şu şekilde ortaya koymaktadır:

"Çeviriler hedef dile ait unsurlardır. Bu unsurlar kimi zaman kendilerine özel bir yer edinebilmektedir. Hatta bazı durumlarda kendi özel alt sistemlerini dahi oluşturabilirler. Fakat her durumda hedef dile aittirler."[44]

Toury bu bağlamda, erek kültürü ve alıcılarının beklentilerini gözeten koşut metin çalışmalarının önemini vurgulamaktadır. Hartmann, Snell- Hornby ve Eruz gibi kuramcılar koşut metinleri kültürel sorunlara çözüm bulma yöntemi olarak da ele almaktadırlar.

Wilss'e göre çeviri işiyle ilgilenenlerin koşut metinleri kullanma amaçlarından bir diğeri de koşut metinlerle yapılan çalışmalarının sözdizimsel, terminolojik, biçimsel, biçemsel ve yapısal özelliklerin belirgin hale gelmesine ve böylece ilgili metin türü geleneklerine aşina ve hâkim olunmasına olanak sağlamasıdır.

Alan çevirisi yapan çevirmenler, kimi zaman uzmanlık gerektiren konular nedeniyle büyük sorunlar yaşamakta ve kendilerini bir çıkmazda bulmaktadır. Kußmaul bu noktada çevirmenlere koşut metin çalışmalarını önermektedir: "Bilişsel engelleri kaldırmak ve fikir akışını sağlamak için koşut metin çalışma yöntemlerinden faydalanılabilmektedir." [45] Her ne kadar koşut metinler çevirmenlere büyük kolaylıklar sağlasa da, çeviribilimsel tüm unsurların yalnızca koşut metinler

[44] Toury, 1995:29 (y.k.ç.)
[45] Kußmaul, 1995:151 (y.k.ç.)

yardımıyla çözülmesi elbette mümkün değildir. Fakat koşut metinler özellikle de konu açısından belirgin ve özel metinlerle yapılan çalışmalarda büyük kolaylık sağlamaktadır.[46]

[46] Wilss, 1996:177 (y.k.ç.)

4. Koşut Metinlere Ulaşma ve Araştırma Yöntemleri

Koşut metin çalışmaları, kuramcılar tarafından daha çok kuramsal ve kavramsal açıdan ele alınmıştır. Koşut metinlerin kuramsal alanının yanı sıra uygulama alanındaki işlev, işleyiş ve sürecine ise ya hiç değinilmemiş ya da kısıtlı açılardan ele alınmıştır. Koşut metinlere ulaşma yöntemlerinin de aynı şekilde genel olarak üzerinde durulmamıştır. Çalışmasında bu konuya yer veren Eruz, koşut metinlere ulaşmanın sanıldığının aksine oldukça zor olduğunu, *çeviri koşut metinlerde* seçeneklerin oldukça sınırlı olduğunu, *özgün koşut metinlere* ise ancak ilgili dillerin konuşulduğu ülkelerden ulaşılabileceğini belirtmektedir.[47]

Uzmanlık alanında çeviri yapacak çevirmenin çeviri stratejisinin yanı sıra, başvuracağı birincil ve diğer kaynakları da özenle belirlemesi beklenmektedir. Sözlük, alan yazınları, uzman görüşleri ve koşut metinler, alan çevirisi yapacak çevirmenin başlıca başvuru kaynaklarındandır. Bunlar arasında koşut metinlerin yeri ise çalışmanın birinci bölümünde yer verilen kuramcılara göre görece daha önemlidir. Fakat bu önemli unsurun doğru bir şekilde kullanılması daha büyük bir önem taşımaktadır. Yanlış yöntemlerle başvurulacak koşut metinler çevirmene yarardan çok zarar getirecektir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, "… gerek metnin oluşturulma amacı, gerekse çeviri amacı saptanmadan gerçekten de bu metinlerden sağlıklı biçimde yararlanmak olanaksızdır."[48]

Koşut metin örneklerinin temin edilebileceği önemli ve günümüzdeki uygulamaları açısından belki de en büyük kaynak internettir. İnternet aracılığıyla, uygulamada çeviri için gerekli elektronik kaynak ve bütüncelere hemen hemen sınırsız erişim sağlamak mümkündür.[49] Gerek bilgilerin çeşitliliği gerekse güncelliği açısından çevirmenler hem zamandan hem de maliyetten tasarruf amacıyla koşut metin araştırmaları için internete sıklıkla başvurmaktadır. Çeviri sürecinde yardımcı kaynak olarak başvurulan internet ve içerisinde barındırdığı bilgiler, yazılı kaynakların aksine bir denetime tabi tutulmadığı için doğruluk açısından yüzde yüz bir

[47] Eruz, 2000
[48] Eruz, 2000:105
[49] Varantola, 2003

güvenirlilik sağlamamakta, doğru ve etkin bir biçimde kullanılmadığı zaman büyük bir risk teşkil etmektedir. Bu nedenle ancak doğruluğundan emin olunan kaynaklar tercih edilmelidir. Gloria Corpas Pastor ve Miriam Seghiri, internet ortamında kaynak olarak koşut metin araştırmaları için üç yöntem önermektedir. Bunlar *kurumsal arama*, *konuya göre arama* ve *anahtar kelime temelli arama*dır. Kurumsal arama, resmi makamlarca yayımlanan ya da yürürlüğe ve uygulamaya girmiş metinlerin araştırılmasıdır. Özellikle de hukuk çevirileri açısından tercih edilmesi, çevirmenleri daha doğru ve güvenilir sonuçlara ulaştıracaktır. Konuya göre arama seçeneği, çevirilecek ilgili metne benzer konuları içeren koşut metinlerin güvenilir bir bütünce içerisinde araştırılmasını kapsamaktadır. Son olarak anahtar kelime temelli aramalar, ilgili belge türüne göre en kolay ve hızlı sonuçları arama motoru yardımıyla sunan yöntemdir.[50]

Kullanılan koşut metinlerin güncelliği oldukça önemlidir. Çevirmen, kendisi için bir koşut metin bütüncesi oluşturuyor ise bu bütüncenin güncel tutulması gerekmektedir. İnternetteki bilgilerin güncelliği sağlanabilirken bilgilerin sürekliliği tartışılmaktadır.

> "İnternet siteleri çoğunlukla kaynakları açısından belirsiz, erişilebilirlikleri açısından sınırlı ve güvenirlilikleri açısından şüphelidir. Bu nedenle çeviri sürecinde çevirmenin başvuracağı tek ve ilk bilgi kaynağı olarak değil, ek bilgi kaynağı olarak kullanılmalıdırlar."[51]

İnternet ortamında var olan bir bilgi kısa süre içerisinde yok olabilir. Bu nedenle, başvurulacak kaynakların temin edilmesi ve saklanmasına özen gösterilmelidir. Araştırmacıların bilgi kaynakları arasında internetin yanı sıra basılı kaynakları da bulundurmaları yukarıdaki nedenlerle yararlı görülmektedir.

Koşut metinlere ulaşmada tercih edilebilecek bir diğer yöntem ise alansal araştırma ve gelişmeleri takip etmek olacaktır. Bilimsel makaleler, görsel işitsel medyadaki veriler, alan uzmanları, üniversiteler, kurum, kuruluş ve çeviri büroları ile yapılan görüşmeler uzmanlık alanına yönelik koşut metinlere ulaşmada tercih edilebilecek

[50] Pastor/Seghiri, 2009
[51] Albrecht, 2013:60 (y.k.ç.)

bir yöntemdir. Çeviriyi profesyonel bağlamda ele alan Justa Holz-Mänttäri de çevirmenin çeviri sürecinde herkesle işbirliği içerisinde bulunması gerektiğini vurgulamaktadır.(Bkz. Holz-Mänttäri, Sinner, Yazıcı, Stolze)

5. Koşut Metin İşlevi

"Çevirmenin araştırma sürecini ve araştırma gereçlerini bilinçli yönlendirerek gerçek çözümlere ulaşması, onun araştırma yöntemlerini çeşitlendirmesine ve yaratıcı olarak kullanmasına bağlıdır." [52] Çevirmenin koşut metinlerden etkin bir biçimde yararlanabilmesi için öncellikle ilgili uzmanlık alanına yönelik temel bilgileri bünyesinde barındırması gerekmektedir. Ancak var olan bilgileri ışığında ve koşut metin incelemeleri sayesinde hem tümce düzeyinde hem de metin düzeyinde mevcut yapı ve kalıpları ayırt edip erek alıcı açısından "uygun" çeviri metinler ortaya koyabilir.

Bilinçli ve sistematik bir yöntem izleyerek koşut metinlerden yaralanan çevirmen ve araştırmacılar bu süreç sonucunda belirli kazanımlar elde edeceklerdir. Bunlardan bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Koşut metin çalışmaları tek bir dilde gerçekleştirilebileceği gibi diller arası metin karşılaştırmaları şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir. Diller arasında yapılacak karşılıklı bir inceleme, farklı dillerdeki metin geleneklerini, dilsel ve biçemsel özellikleri ortaya koymak açısından önemli bir yere sahiptir. Dil içi bir çalışma ise ilgili farklı çevirilerin sağlamasının yapılmasına olanak tanıması açısından değerlidir.

Kaynak dilde yapılan koşut metin çalışmaları ilgili metnin kültürel ve dilsel yani terminolojik, biçimsel ve sözdizimsel özelliklerine ışık tutarken aynı zamanda uzmanlık alanına ait bilgilerin geliştirilip pekiştirilmesine de olanak sağlamaktadır.

Erek dildeki özgün koşut metinlerle yapılan çalışmaların çevirmene ve çeviri sürecine katkısı göz ardı edilemeyecek derecede büyüktür. Böylesi çalışmalarla erek kültürdeki metin gelenekleri, dilsel ve biçemsel üsluplar ve sözcük seçimleri gibi metin içi ve metin dışı öğelerin ayırtına varılır. Böylece erek dizge içerisinde, özgün olan metinlerle benzer işleve sahip metinler ortaya koymak mümkün olur (Bkz. Thiel, 1985).

[52] Kurultay 1997:12

5.1. Eşdeğerlik İşlevi

Eşdeğerlik metin ve çeviride belirli açılardan denkliğin sağlanması olarak tanımlanmaktadır ve bu durum çeviri eleştirisi ile ortaya çıkmaktadır. [53] Koşut metinler çeviride eşdeğerliğin sağlanması konusunda oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Çeviri araştırmalarında oldukça uzun yıllar ele alınan ve halen incelemelere konu olan eşdeğerlik kavramı, birçok kuramcı için farklı anlamlara gelmektedir. Önceleri, kaynak metnin işlevini ve estetiğini koruyarak çeviri metinde eşdeğerliğin anlamsal ve biçemsel açıdan sağlanması gerekliliği kabul görürken günümüzde bu tartışma eşdeğerliğin nasıl ve hangi bağlamda sağlanması gerektiği yönünde ilerlemektedir.

"Çeviriler kaynak metinler ile mümkün olduğunca eşdeğerlik sağlamalıdır. Bahsi geçen eşdeğerlik kavramı çoğunlukla biçimsel ya da biçemsel açılardan ele alınmaktadır. Çeviri çalışmalarının asıl amacı hiçbir zaman çevirinin olgusal açılardan tanımlanması olmamıştır. Bunun aksine ideal çevirinin ne olduğunun belirlenmesi ya da örnek olarak iletideki kaçınılmaz bozulmanın en aza indirgenmesi ve kaynak eserin özünün, ruhunun ve inceliğinin korunması hedeflenmektedir."[54]

Werner Koller, beş tür eşdeğerlikten söz etmektedir: *Düzanlamsal eşdeğerlik* (Denotative Äquivalenz), *yananlamsal eşdeğerlik* (Konnotative Äquivalenz), *metinsel eşdeğerlik* (Textnormative Äquivalenz), *edimsel eşdeğerlik* (Pragmatische Äquivalenz), *biçimsel eşdeğerlik* (Formal- ästhetische Äquivalenz). Buna göre *düzanlamsal eşdeğerik* metin içerisinde yer alan dil dışı unsurların eşdeğerliği, *yananlamsal eşdeğerlik* metin içerisindeki biçimsel, sosyal toplum ve coğrafik boyut açısından farklılık gösteren yapıların eşdeğerliği, *metinsel eşdeğerlik* belirli metin türleri için geçerli metin ve dil normlarının eşdeğerliği, *edimsel eşdeğerlik* okurun ilgili metnin iletişimsel işlevini anlayabilmesi için uygulanacak eşdeğerlik, *biçimsel*

[53] Stolze, 2011
[54] Baker, 1993:235-236 (y.k.ç.)

eşdeğerlik kaynak metnin sanatsal biçemsel ve özgün özelliklerinin korunması için tercih edilebilecek eşdeğerlik olarak tanımlanmaktadır.[55]

Toury için eşdeğerlik *kabul edilebilirlik* ve *yeterlik* kavramları ile erek ekinin beklentilerini göz önünde bulundurarak sağlanabilmektedir. Erek dizgede birincil ya da ikincil derecede yer edinebilmiş, erek ekindeki yerleşik çeviri anlayışına yakın olan her metin *kabul edilebilir* olarak nitelendirilmekte ve çeviri sayılmaktadır.[56]

Çevirmenden birebir çeviri yapması elbette beklenmemektedir. Biçimsel ve işlevsel eşdeğerliğin sağlanabilmesi için erek dildeki metinsel özellikler sürekli olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece okuyucu tarafından özgün metin kabul edilebilecek çeviriler üretmek mümkün olacaktır.[57]

”Anlamın yabancı bir dilden tanıdık bir dile aktarılması değildir çeviri yalnız. Her dil, belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşımlar, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle, kısacası somut insan yaşamıyla iç içedir. … Başka dillerin tanımlandığı başka dünyaların tanıtılmasıdır çeviri bu yönüyle.”[58]

Farklı dünyaların tanımlamalarıyla oluşan çevirilerde metinsel eşdeğerliği sağlayabilmek için özellikle de alan bilgisi gerektiren hukuk çevirilerinde tercih edilecek alansal üslup, terim seçimi, tümce kurulumu ve metin geleneklerine biçemsel uyum erek okurun beklentileri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmelidir.

Koşut metinlerle yapılan çalışmalar yalnızca biçem düzeyinde düşünülmemelidir. Biçemin yanı sıra özellikle de hukuk metinleri gibi, alıcısı için bağlayıcı unsurları barındıran metinlerin çevirisinde içeriğin doğru aktarılması elzemdir. Anton Popovic, yalnızca biçemsel açıdan eşdeğer çevirilerin yeterli olmayacağını ve “çevirinin amacının anlıksal ve güzel duyusal değerleri bir dilden ötekine aktarmak olduğunu

[55] Koller, 2001
[56] Yazıcı, 2005
[57] Baker, 1993
[58] Göktürk,2014:15

öne sürerken, biçemsel eşdeğerliğin önemini vurgulamıştır”.[59] Eşdeğerliği *dilsel, dizisel, biçemsel* ve *metinsel* olmak üzere dört sınıfta ele alan Popovic’e göre, *dilsel eşdeğerlik* sözcük düzeyinde eşdeğerlik, *dizisel eşdeğerlik* yatay düzlemde sözdizimsel ya da dilbilgisel eşdeğerlik, *biçemsel eşdeğerlik* çeviri metninin anlamsal eşdeğerliğini koruyarak anlatımsal kimliğinin bulunması ve *metinsel eşdeğerlik* kaynak metin ile çeviri metninin biçimsel ve şekilsel eşdeğerliğidir. Ayrıca Popovic, eşdeğerliğin metnin biçeminde ve aynı zamanda anlatımsal kimliğinin korunmasında olduğunu savunmaktadır.[60]

House, kaynak metin ve erek metin arasındaki eşdeğerliğin sağlanması için *açık çeviri* ve *örtük çeviri* olmak üzere iki farklı çeviri yöntemi önermektedir. House’a göre örtük çeviriler, kaynak metin işlevinin erek ekinde tekrar sağlanması ve erek kültür normlarına bağlı olarak oluşturulan çevirinin erek ekin içerisinde özgün eser konumuna ulaşması amacıyla tercih edilebilecek bir çeviri yöntemidir.[61] Koşut metinler, House’un öne sürdüğü *örtük çevirilerin* oluşturulmasında birer başvuru kaynağı olma özelliğine sahiptir. Bir başka deyişle koşut metinler, Nida’nın *devingen eşdeğerlik* ölçütü doğrultusunda alıcısı tarafından özgün eser olarak algılanabilecek çeviri oluşturulmasında çevirmene büyük kolaylık sağlamaktadır. Nitekim Nida’ya göre *devingen eşdeğerlik* kaynak metinin alıcısı ve iletisi ile erek metinin alıcısı ve iletisinin aynı ilişki içerisinde olmasıyla sağlanabilmektedir. Kaynak metnin kültürel bağlamının erek alıcı tarafından biliniyor olması gerekmemektedir. Çeviri metnin alıcısının, metni kendi kültürel bağlamı içerisinde algılayabileceği, doğal bir üslupla oluşturulmuş bir çeviri üretilmesi önceliklidir.[62]

Lawrence Venuti tarafından geliştirilen *yerlileştirme* (domestication) ve *yabancılaştırma* (foreignization) kavramları, çevirmen kararları doğrultusundaki çeviri stratejilerini belirlemektedir. Buna göre *yerlileştirmede* erek okuyucunun beklentileri doğrultusunda *uyarlama* olarak kabul edilebilecek ve alıcısı tarafından akıcı, doğal ve en önemlisi çeviri olduğu anlaşılmayan bir çeviri metin ortaya koymak esastır. Bu nedenle de erek dilde kabul görmüş formülasyonlar tercih

[59] Popovic 1970: 79-87; Akt. Yazıcı, 2010: 83
[60] Yazıcı, 2005
[61] House, 2015
[62] Nida, 1964

edilmelidir. [63] Başka bir deyişle, yazarın okura yönelmesi ve okurun sıkıntı çekmeden, aşina olduğu kalıplarla bir metni alımlaması beklenir.

Yerlileştirme stratejisine göre, kaynak metin ve diğer yardımcı metinleri araştırma gereği duymadan metnin yalnızca çeviri metin ile anlaşılmasının mümkün kılınacağı, yani yazarın okura yöneleceği çevireler yapmak esastır. Erek okurun aşina olduğu biçemsel ve içeriksel eşdeğerlik korunmalıdır. Bunu sağlamak için çeviride kimi zaman değişiklikler yapmak gerekmektedir. Aksi takdirde doğru da olsa, metin türü geleneklerine uymayan bir çeviri metin üretilmiş olunur. Ancak, anlamsal ve içeriksel verilerin korunduğu böylesi değişiklikleri gerçekleştirebilmek için öncelikle bazı yeterliklere sahip olmak gerekmektedir. Bu yeterlilik ise birimci bölümde yer verilen kuramcıların da ifade ettikleri üzere koşut metin incelemeleri ve karşılaştırmaları sayesinde kazanılabilmektedir. Bu durum eşdeğerliğin sağlanmasında koşut metinlerin önem derecesini göstermektedir.

5.2. Sözlük, Terim Bilgisi

Alan çevirisi yapacak çevirmenlerden uzmanlık alanına dair belirli bir ard alan bilgisine sahip olmaları beklenmektedir. Ancak bu uzmanlık bilgisinin yanı sıra kavramsal donanım da şarttır. Çevirmenlerin bu kavramsal donanımlara ulaşabileceği birçok yol ve yöntem vardır. Genellikle tercih edilen yol sözlük olmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde koşut metin yaklaşımlarına yer verilen kuramcıların da belirttiği üzere koşut metinler terim araştırma ve oluşturmalarında önemli bir yer edinmektedir.

Temel başvuru kaynaklarından kabul edilen sözlükleri Engelberg/Lemnitzer şu şekilde ele almaktadır: "Sözlükler kavram, kullanım, morfem vb. sözlüksel birimlerin dilsel karşılıklarının yer aldığı veri derlemeleridir."[64]

[63] Venuti, 1995
[64] Engelberg/Lemnitzer, 2001

Albrecht'e göre tek dilli ve iki dilli olmak üzere, kabaca iki tür sözlükten bahsetmek mümkündür. Tek dilli sözlükler kavramları açıklamayı hedeflerken, iki dilli sözlükler ilgili kavramların diğer bir dildeki karşılıklarını sunmaktadır.[65]

Eruz'a göre, "Koşut metinle çalışma sözlük çalışması değildir, ancak öğrenci koşut metin ve sözlük ilişkisini sağlıklı bir zemine oturtabilmek için koşut metni sözlükle ilişkilendirerek bu alanda çalışmalar yapmış olmalıdır". [66] Kavramsal sorunlarda sözlüklere başvurmayı tercih eden çevirmenlerin ilgili kavramların dilbilgisel, sözdizimsel özelliklerine ve kullanım alan ve bağlamına hâkim olmaları gerekmektedir. Çevirmenin sözcüksel bilgisi yetersiz olduğunda sözlükler, ilgili kavramların muhtemel anlamları konusunda yardımcı kaynak olarak görülebilir.[67] Fakat sınırlı bilgileri sunan sözlüklerin aksine koşut metinler, yalnızca kavramsal açıklamaları içermez, ilgili kavramların güncel kullanımlarını ve alana dair uzmanlık bilgilerini de içerisinde barındırır.

"… sözcüğün birebir sözlükten aktarılması kimi durumlarda yetersiz kalır. Kimi durumlarda da ekinsel farklılık veya teknolojik yenilikler karşısında sözlükte sözcüğün karşılığı bulunmayabilir. Bu aşamada bütünce eşleştirme araçları çevirmenin en büyük kurtarıcısı olarak devreye girebilir."[68]

Koşut metinleri işlevsel açıdan bir tür bütünce eşleştirme aracı olarak değerlendirmek mümkündür. Kuramsal açıdan özelliklerinin belirlenmesinde farklılık gösterseler de, temelde benzer görevleri yerine getirmektedirler. Çalışmanın başında koşut metin kavramına ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir. Koşut metin ile bütünce eşleştirme araçları arasındaki işlevsel benzerliği ortaya koymak açısından bu tanımlamanın yerinde olacağını düşünülmektedir:

[65] Albrecht, 2013
[66] Eruz, 1996:172
[67] Kußmaul, 1995
[68] Yazıcı, 2011:79

"Bütünceler, çevirmenlerin amaçları doğrultusunda yararlanabilecekleri sözlü ya da yazılı metinsel birimleri bilgisayar ortamında kayıt altında tutan ve kullanıcılarına bir tuş yakınlığında olan sistemlerdir. Bu sistemler yalnızca mekanik sözlükler olarak düşünülmemelidir. Sözlüklerin aksine belirli terimlerim kullanım sıklıklarını ve sözdizimsel çeşitliliklerini içermektedir. Bu özellikler ise bütüncül bir halde var olmadıkları için diğer standart sözlük çalışmaları ile ortaya çıkarılamamaktadır."[69]

Taylor'ın görüşleri doğrultusunda çevirmenin koşut metin, bütünce eşleştirme araçları ve sözlüklerden elde ettiği, doğruluğu kesin, güvenilir verileri uygun bir biçimde muhafaza etmesi ve bu verilerin güncelliğini sağlaması, çevirileri genelinde kendi tutarlılığını sağlamasını kolaylaştıracaktır. Çevirmenin kendi terminoloji dizgesini oluşturması yine yararına olacaktır. "Koşut metin aracılığıyla öğrenci ya da çevirmen kendi terminoloji dağarcığını oluşturabilir, ancak bu tür çalışmalar kolay bir sözlük çalışmasıyla karıştırılmamalıdır ve ancak yöntemsel açıdan doğru yapıldığı zaman geniş ölçekli bir şekilde öğrenci ya da çevirmene yardımcı olur, amaç sözcüklerin alt alta dizilip karşılıklarının çıkartılmasından çok, kaynak ve erek belgeyi çözümlemek için hangi kavramların hangi çevrede yaşadıklarını somutlaştırmaktır."[70]

5.3. Bağlam

"Sözcükler, metnin içerisine gömülü fakat bağımsız olmayan birimlerdir."[71] Her sözcük, tümcede ve metinde belirli bir bağlam içerisinde yer alır ve sözlüksel anlamı dışındaki anlamını bu bağlam ile kazanır (Bkz. Arntz, 2002). Çeviriye başlamadan gerçekleştirilen kaynak metin incelemesiyle öncelikle ilgili kavrama dair olası bilgiler edinilmeye, ardından da bu kavramın hangi bağlam içerisinde kullanıldığı ortaya çıkarılmaya çalışılır. "… asıl kastedilen anlamın, sözcüğün potansiyel anlamı ile bağlamsal durumunun etkileşimi sonucunda belirlemesine dikkat edilmelidir."[72]

[69] Taylor, 1998:44 (y.k.ç.)
[70] Eruz, 2000:162
[71] Kußmaul, 1995:106 (y.k.ç.)
[72] Kußmaul, 1995:105 (y.k.ç.)

Hoffmann'a göre bir kavramın anlamsal ve durumsal eşdeğerini yalnızca sözlük aracılığıyla ve birebir çeviri yöntemi ile bulmak yetersizdir. Bağlamlar tıpkı koşut metinler gibi, bir kavramı olağan durumu içerisinde, iletişimsel ortamında, ilgili işlevini yerine getirirken ele almaktadır. "Bağlam, bir adlandırmanın kendine özgü sözdizimsel çerçevesinin ortaya çıkarılmasını, kullanım ve dizilimlerine ilişkin örneklerin sunulmasını sağlamaktadır." [73] Çeviri sürecinde karşılaşılan kavrama yönelik araştırmalar hem koşut metin hem de sözlük çalışmaları ile gerçekleştirildiğinde daha kapsamlı ve güvenilir sonuçlar elde etmek mümkün olmaktadır.

"İdeal olan, kelimelerin sözlükte yer alan potansiyel anlamları ve bağlam arasında bir uyum sağlanmasıdır. Kaynak metin açısından bu uyum tek dilli sözlükte yer alan tanımların bağlam ile örtüşmesiyle sağlanabilmektedir. … Erek metin açısından ise söz konusu uyum kastedilen amacın aktarılması amacıyla iki dilli sözlüklerde yer alan ifadelerin erek bağlam içerisinde kullanılmasıyla sağlanabilmektedir."[74]

5.4. Metin Türü Gelenekleri

Reiss tarafından bir metin türüne ait karakteristik özellikleri ortaya koyan ve onu diğer metin türlerinden ayıran özellikler bütünü[75]olarak değerlendirilen *metin türü gelenekleri*ni belirlemek ve bu doğrultuda, ilgili alıcıların metin türü geleneklerini göz önünde bulunduran bir çeviri metin üretmek koşut metin çalışmaları ile mümkün olmaktadır. Bu yapılar topluma, zamana ve işlevlerine göre değişiklik gösterebilmektedir.

"İyi bir çeviri yapılabilmesi için bu tür deyişlerin çeviri dildeki karşılıklarının çok iyi bilinmesi ve göz önünde tutulması gerekir. Aksi halde yapılan çeviri yetersiz olur."[76]

[73] Hoffmann, 1998:106 (y.k.ç.)
[74] Kußmaul, 1995:105 (y.k.ç.)
[75] Reiß/Vermeer, 1984
[76] Boztaş,2007:17

Reiß/Vermeer, metin türü geleneğinin üç işlevinden bahsetmektedir: *tanıma işaretleri* (Erkennungssignale), *beklenti tetikleyici* (Auslöser von Erwartungshaltungen) ve *metnin anlaşılması için kontrol sinyalleri* (Steuerungssignale für das Textverstehen).

Birinci durumda, yetkin bir okur, ilgili metin türüne ait özellikleri tanır, belirli kalıpsal deyişlerle karşılaştığında metnini ilgili metin türü sınıfına dâhil eder ve metin türü geleneklerinin, makro düzeydeki yapıları ve metin yapısının kurulumu hakkında bilgi sahibidir.[77]

İkinci durumda okur, metin türünün farkına vardıktan sonra, belirli biçemsel özelliklerin sağlanmasını bekler. Çevirmen bu kalıplaşmış biçemsel özelliklere uymadığında okurun beklentileri karşılanamaz ve bu durumda bu çeviri *kusurlu çeviri* olarak nitelendirilir.[78]

Son olarak, metin türü gelenekleri okurda yalnızca bazı beklentileri uyandırmakla kalmaz, metin ile anlamsal bağlam kurulmasını da sağlar. Metinlerde sunulan bilgi, metin türüne göre değişiklik gösterebilmektedir.[79]

Değişik kültürlerin değişik metin gelenekleri bulunmaktadır.[80] Çevirmen, koşut metin çalışmaları sayesinde bu yapıların farkına varır ve çeviriye dâhil eder.

"Çevirmen kaynak metinde yer alan metin türü geleneğine ait yapıları yani metin yapıtaşlarını erek dildeki uygun karşılıkları ile değiştirerek söz konusu bilgileri aktarmalıdır. Ancak bu şekilde alıcısı tarafından çeviri yerine özgün metin olarak kabul edilebilecek metinler üretmek ve sorunsuz bir iletişim sağlamak mümkün olmaktadır."[81]

Kußmaul'e göre, çeviri sürecinde karşılaşılan, metin türü geleneklerine bağlı problemlerin çözümünde koşut metinler önemli bir yer edinmekte ve çevirmene yeni kapılar açmaktadır.

[77] Reiß/Vermeer, 1984
[78] Reiß/Vermeer, 1984
[79] Reiß/Vermeer, 1984
[80] Toury, 1995
[81] Kautz, 2000:98 (y.k.ç.)

"Karşılaşılan sorun metin türü geleneği ile ilgili ise, erek metin geleneklerini çözümlemek için koşut metinlere başvurun. Bu geleneklerin kültür tarafından şekillendirilmiş olabileceğini unutmayın. Söz konusu durum çevirmene eşdeğerliğin bulunması konusunda yardımcı olabilir. Metin türü geleneklerine uyulması düzenlenmiş kalıpların takip edilmesi anlamına geldiği için bu durumda çeşitlendirici üretkenlik söz konusu olamamaktadır."[82]

Koşut metin çalışmaları, metin türü geleneğinin belirgin olduğu bilgilendirici metinlerde ve alıcının kültürel, sosyolojik ve psikolojik durumunun önemli bir rol üstlendiği işlemsel/işlevsel metinlerde daha kolay uygulanabilmektedir.[83]

Metin türüne ait ön bilgi olmaksızın koşut metin çalışması gerçekleştirmek çalışmanın birinci bölümünde yer alan kuramcılara göre çeviri hatalarına yol açmaktadır. Bu yapıların farklı ve benzer yönlerini ortaya koyabilmek için öncelikle ilgili yapıları tanıyor olmak gerekmektedir. Metin türü geleneklerine dair bilgi edinmek için koşut metinler kullanılabilir ve koşut metinlerin kullanılabilmesi için metin türü geleneklerinin biliniyor olması gerekmektedir. Dolayısıyla burada iç içe geçmiş bir döngüden bahsedilebilir.

Metin türü gelenekleri gibi kalıp ve şablon şeklinde karşımıza çıkan diğer yapılar, *metin alttürleri*dir. Genellikle hukuki ve resmi evraklarda karşılaşılan örnekler çeşitlendirildiğinde, ilgili kaynak metne benzer ve eşdeğer bir "kalıp metin" bulmak çeviri sürecini hızlandırarak çevirmene büyük kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca hukuki bağlayıcılığı olan bu tür metinlerde "… çevirmen bunlardaki dil kullanımının hem anlatımsal, hem de işlemsel niteliklerinin ayırtına varmak ve ona göre çeviri edimini yönlendirmek zorundadır."[84]

[82] Kußmaul, 1995:151-152 (y.k.ç.)
[83] Kautz, 2000
[84] Boztaş, 2007

6. Koşut Metin Çalışmaları İle Ortaya Çıkabilecek Hatalar

Bu çalışmada belirtildiği üzere koşut metinler, çevirmen, çeviri süreci ve ürünü için büyük kazanımlar sağlamaktadır. Her ne kadar, koşut metinlerin birçok artı yönü olsa da Eruz'un da belirttiği gibi bilinçsizce ve bilgisizce başvurulan koşut metin kaynakları çeviri ve çevirmene yarar sağlamayacak ve zarar verecektir. Uzmanlık alanı bilgisi, konuya ilişkin terim ve kavram hâkimiyeti olmadan girişilen koşut metin arayışı hem çevirmene büyük oranda vakit kaybettirecek hem de onu yanlış noktalara yönlendirecektir. Uzmanlık alanı bilgisi için yalnızca koşut metinlere başvurulduğunda büyük bir fayda sağlanamayacaktır. Bunun için koşut metinlerin yanı sıra diğer araştırma ve bilgi toplama kaynaklarının araştırılmasında yarar olacaktır. Çevirmenin öncelikle ilgili alanda araştırmalar yapmış ve kendini geliştirmiş olması gerekmektedir. Ancak bu aşamadan sonra koşut metinlerin ilgili dizge ve bütünce içerisinde doğru kavramlarla araştırılması, çalışmanın gidişatını olumlu yönde etkileyerek çevirmene çeviri sürecinde hız kazandıracaktır.

Özellikle hukuk gibi, uzmanlık içeren ve belirli kalıplar doğrultusunda şekillendirilen bilgilendirici metinlerde doğru metin kalıbının tercih edilmediği durumlarda çeviri açısından *eşdeğerlik, kabul edilebilirlik* ve *uyum* sorunları ortaya çıkacaktır. Çevirinin içeriği hangi ölçüde doğru olursa olsun, biçimsel bir eşdeğerlik sağlanamadığı için, ortaya koyulan ürün uygun olmayan bir çeviri olarak nitelendirilecektir. Bu nedenle çevirmenin, çok sayıda ilgili kaynağı inceleyerek kendi metni için en uygun olanını tercih etmesi gerekmektedir. Koşut metinler, belirli sözdizimi ve tümce kurulumundan oluşan alan çevirilerinde büyük kolaylıklar sağlarken, aynı etki edebi çeviride ortaya konulamamaktadır. Edebi çevirilerin her biri farklı birer iletişimsel durumu sağlamak üzere oluşturuldukları için bu metinlerin kalıplar ve şablonlar yardımıyla çevrilmesi mümkün olmayacaktır. Edebi çevirilerde koşut metinlerden ancak deyim, deyiş ve atasözleri düzeyinde yararlanılması mümkündür.[85]

[85] Hartmann, 1981

Eruz'a göre koşut metinden faydalanmanın görece en önemli şartı, onun nasıl kullanılacağını bilmektir.

"… 'koşut metni' çeviri uygulamalarında bir 'cankurtaran simidi' gibi görmenin tehlikelerinin bulunduğunun da ayrımına varmak gerekir. Çünkü tıpkı cankurtaran simidinde olduğu gibi, yüzme bilmezseniz ve koşullar elverişli değilse, bir süre sonra salt bir kezlik size yardım eden 'o cankurtaran simidi de' sizi yarı yolda bırakır."[86]

[86] Eruz, 2000:160

7. Hukuk

7.1. Kavram Olarak Hukuk

İnsanlık tarihi başlangıcından günümüze kadar, toplumu düzenleyici kurallar her zaman var olmuştur. Bu kurallar kimi zaman yazılı, kimi zaman sözlü olarak, düzen koyucu ve emredici özellik göstermiştir. "Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü, tüze"[87] olarak tanımlanan *hukuk* kavramının içeriği ve işleyişi, ait olduğu toplum tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle de çalışma alanları kültür ve toplum çerçevesinde gelişmektedir. "Hukuk ve bilimi sosyal yaşamın gerçekliğinde var olan kuralları, karar ve eylemleri araştırır. Modern hukuk bilimi, hukuk yaşamını kuran sosyal olayların anlaşılmasına ve çözüm yollarına büyük değer verir."[88]

Hukuk alanında yapılan çalışmalar genel olarak üç temel üzerine kurulmuştur: hukuk ve normunun amaç açısından incelenmesi için *Hukuk Felsefesi*, bu amacın toplum ve toplumsal yaşam üzerindeki etkileri için *Hukuk Sosyolojisi*, hukuk normlarının yapısal açıdan yani emrediciliği, zorlayıcılığı ve bağlayıcılığı vb. için *Hukuk Genel Teorisi* şeklinde gruplandırmalar yapılmıştır.[89] Geniş kapsamlı içeriklere sahip bu olguyu başlıca etkileyen etmenin toplum olduğunu söylemek mümkündür. Hukuk topluma ve kültüre göre farklılık göstermektedir. Bu durum hukukun yazılı belgelerine de yansımaktadır. "Hukuk, dil aracılığıyla oluşur. Dili var edense kültürdür."[90] Dolayısıyla hukuk çevirisi yapan kişinin, uzmanlık bilgisinin yanı sıra kültürel engelleri de aşabilmek için toplumsal yargılara, topluma özgü dil anlayışına, geleneklerine ve kullanımına ilişkin bilgileri edinmesi beklenmektedir

İnsanlar arasındaki ilişki, iletişim vb. unsurlar, teknoloji ve çağın gelişimiyle uluslararası düzeye gelmiştir. Hukuki belgeler, farklı kültür ve dildeki insanların etkileşime girmesiyle günümüzde yalnızca belirli bir dil kullanıcısını bağlamamaktadır. Bu nedenle hukuki belgelerin özellikle de çağımızda çok dilli

[87] TDK, 1983
[88] Vecdi, 2012:123
[89] Işıktaç, Metin, 2010
[90] Öncü, 2012:23 (y.k.ç.)

metinlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. İnsan ilişkileri var olduğu müddetçe hukuki belgeler çok dilli olma özelliğini sürdürecektir ve bu durum hukuk çevirisini de etkileyecektir.

"Kuşkusuz hukuk alanında en temel sorunlardan birisi de hem hukuk sistemi açısından, hem de dilsel açıdan birbirine uzak kültürlerin küreselleşme sonucu uluslar arası arenada birbirini asimile etmek yerine birbirini tamamlayıcı yaklaşımları benimsemesinden kaynaklanır. Söz konusu yaklaşım hukuk çevirisinde sorunları iki kat daha artırır."[91]

Varlığı, insanlığın var oluşana kadar uzanan hukuk kavramı ve getirileri, bu çalışmada çeviri odaklı olarak ele alınmaya çalışılacaktır.

7.2. Hukuk Metinlerinin Özellikleri

Sosyal yaşamın kendisinde var olan kurallar, eylemler ve kararlar bütününden meydana gelen hukuk, oluşturulduğu toplumun metinsel ve dilsel özelliklerini yansıtmaktadır. Reiss'ın metin sınıflandırmasına göre *işlemsel metinler*[92] sınıfına dâhil olan hukuki metinler, *birincil hukuk metinleri* ve *ikincil hukuk metinleri* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birincil hukuk metinlerini yasalar, ikincil hukuk metinlerini ise mahkeme kararları oluşturmaktadır.[93] Hukuk metinlerinin bir diğer özelliği de kapsamlı olmalarıdır. Yani yüzeysel yapıda hukuk metin kategorisinde yer alan bir metin kimi durumlarda yalnızca bir uzmanlık alanına yönelik olmayabilir, içeriğinde ekonomi, sağlık, teknik gibi alanlara ait veriler içeriyor olabilir. Böylesi durumlarda çevirmen kaynak metin çözümlemesi ve çeviri metin üretiminde çeviri yetisini en etkin biçimde kullanmalıdır.

[91] Yazıcı, 2011:101
[92] Reiss, 1989
[93] Eruz, 2003

"… hukuk alanı sadece Katherina Reiss'ın işlemsel metin adını verdiği (operative texts) yasal belge niteliği taşıyan nüfus cüzdanı, tapu, vekaletname, vasiyet, diploma, telif sözleşmesi gibi evraklarla sınırlı olmayıp yasa, yönetmelik, uluslararası anlaşma, sigorta, patent, duruşma ve dava tutanakları gibi farklı işlevleri yerine getiren metin türlerini de içine almaktadır."[94]

Bu gibi nedenlerle, hukuk çevirisi yapacak kişilerin metinlerin içerisinde barındırdığı yoğun, çeşitlilik gösteren ve karakteristik içeriklere hâkim ve aşina olması, içeriği doğru bir şekilde analiz edebilmesi beklenmektedir. Ancak bu şekilde Toury'nin *kabul edilebilir* ve Vermeer'in *uygun* çeviri anlayışına yaklaşılabilmektedir.

Yazıcı'ya göre çeviribilimde hukuk alanına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar, teknik metinlerle yapılan çalışmalar sınıfında yer almaktadır. Uzmanlık alanı çevirisi kapsamında da ele alınan hukuk metinlerinin çeviri ve çeviribilim temelli özelliklerini Sakine Eruz şu şekilde sıralamaktadır:

1. *Hukuk metinlerinin Zincirleme İşlevi*: Hukuk metinleri, üretildikleri toplumu düzenleyici ve etkileyici nitelikte belgeler olarak kullanılabilmektedir. Hukuk metinleri bu belgesel özellik sayesinde belirli işlemleri başlatıp sonlandırabilmektedir. Başlatılan işlemler, hukuki prosedürler gereği zincirleme bir şekilde yeni işlemlerin oluşmasına neden olabilmektedir.[95]

2. *Hukuk Metinlerinde Katmanlılık*: Hukuki belgeler, ilgili prosedürler nedeniyle birbirine bağlı, sıralı işlemler sonucunda da oluşabilmektedir. Eşsüremli olarak gerçekleştirildiği düşünülen kimi işlemler aslında artsüremli olarak yapılabilirler. Çevirmenin bu işlemleri erek okuru göz önünde bulundurarak gerçekleştirmesi gerekmektedir. Nitekim erek ekinde işleme girecek bir hukuki belgenin çevirisinde çevirmen, tüm bu katmanları işlevsel açıdan dikkate almalı ve bir aksaklıkla karşılaştığında çevirinin işlerliği doğrultusunda iletişim uzmanı olarak işverene yardımcı olabilmelidir.[96]

3. *Hukuk Metinlerinin Grupsallık Özelliği*: Yine hukukun kendi olağan yapısı nedeniyle, hukuki işlemlerin eş zamanlı olarak başka birçok işlem ile desteklendiği ve devam ettirildiği söylenebilmektedir. Kaynak metinde grup olarak üretilen

[94] Yazıcı, 2011:101
[95] Eruz, 2000
[96] Eruz, 2000

metinler, çeviri ile erek ekine kazandırıldığında da belirli grupsal işlemleri gerekli kılar. Bu nedenle hukuki bir işleme başlandığında, çevirmenin ilgili diğer grupsal metinleri çevirmeye hazırlıklı olması gerekmektedir.[97]

Yukarıda bahsedilen durumların yanı sıra, hukuki belgeler için ek olarak şu özellikler sıralanabilmektedir:

"1. Metin alt türlerine göre farklılık gösteren uzmanlık diliyle oluşturulmuş normatif metinlerdir. Örneğin bir mahkeme kararının hukuk kültürüne göre şekillenmiş belirli bir düzgüsü yani biçimi ve dil kullanımı vardır.

2. Hukuki belgelerin tümü yasalara dayanmaktadır.

3. Hukuki belgeler kültür tarafından şekillendirilmekte ve belirli toplumların düzeninin sağlanması ya da kontrol edilmesine ilişkin oluşturulmaktadır."[98]

7.3. Hukuk Dilinin Özellikleri

Uzmanlık dili çalışmalarında hukuk kavramı oldukça yoğun ve geniş kapsamlı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu nedenle hukuk çalışmalarının ve hukuk çevirisinin sınırlarını belirlemek güçleşmektedir. Fakat hukuk alanındaki uzmanlık dillerini kabaca yedi gruba ayırmak mümkündür. Bunlar;

"-Hukuk Dili (Rechtssprache)

-Hukukçu Dili (Juristensprache)

-Hukuki Uzmanlık Dili (Juristische Fachsprache)

-Yargı Dili (Justizsprache)

-Adli İşler Dili (Sprache des Rechtswesens)

-Yasa Dili (Gesetzessprache)

-Hukuk ve Yönetim Dili (Rechts- und Verwaltungssprache)"[99]

[97] Eruz, 2000
[98] Eruz, 2003:196

Her ne kadar hukuk alanında, böylesi geniş kapsamlı uzmanlık dili ayrımı yapılıyor olsa da, hukuk dili incelemelerini ortak bir uzmanlık dili altında birleştirmek mümkündür. Çünkü;

"1. Hukukçular söz aldıkları zaman hepsi aynı dili kullanırlar. Bunun sebebi ise tüm hukukçuların dillerini etkileyen ve şekillendiren ortak bir eğitim görmüş olmalarıdır;

2. Hukukun tüm alanlarındaki uygulamalar yasalara dayanmaktadır. Bu durum ise tüm alanlarda sözlüksel ve sözdizimsel açıdan geniş ölçüde birlik ve standartlık sağlamaktadır;

3. Hukukun tüm alanlarında hakim olan, tüm bu alanlara (idare, adli işler, ekonomi, sigorta vb.) ait ifade biçimlerini benimseyen, sürdüren ve uyumsallaştıran mesleki birlik söz konusudur."[100]

Hukuk dili, yapısal olarak ortak dil (Gemeinsprache) ile benzer noktalara sahiptir. Fakat kavramlarının içeriksel olarak farklı anlamlara sahip olması nedeniyle ortak dilden farklıdır.[101] Alan dili, ortak dilden bağımsız oluşmuş bir yapı değildir. Ortak dile ait dilsel unsurlar ile alan bilgisinin harmanlanmasıyla oluşturulmuş, uzmanlık, özel bilgi ve birikim gerektiren bir alandır.

"Bir grup filolog hukuk dilini alan dili olarak görürken bir başka grup ise uzman kişilerin ortak bir dil konusunda mutabık olmaları sebebiyle hukuk dilini hukukçuların ortak dili (Gemeinsprache) olarak nitelendirmektedir. Hukukun bir tür bağlayıcı kural aracı olması ve muhatabının toplumun tümü olması nedeniyle hukuk dilini uzmanlık dili olarak görmeyen görüşler de mevcuttur."[102]

Alman hukuk sistemi gibi birçok ülkeye ait hukuki belgeler, gündelik dil içerdiği için, bu gibi metinlerin aslında genel dil ile oluşturuldukları, sadece belirli sözdizimleri ve cümle yapıları içerdikleri görüşü hâkimdir. Fakat farklı ülkelerin hukuk düzenlerinden etkilenerek oluşturulan Türk hukuk sistemi ve buna bağlı

[99] Eckardt, 2000:24 (y.k.ç.)
[100] Eckardt, 2000:24 (y.k.ç.)
[101] Wasserman, 1979
[102] Öncü, 2012:24 (y.k.ç.)

üretilen hukuk belgeleri, içerdikleri Osmanlıca, Farsça, Arapça kökenli sözcükler ve uzun ve karmaşık cümle yapıları nedeniyle bu gruba dâhil etmek çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Hukuk dili, çeviri amaçlı incelendiğinde bazı sorunlara neden olmaktadır. Ayfer Altay, hukuk dilindeki bu sorunları Türkçe-İngilizce karşılaştırmasının sonuçları doğrultusunda ele almaktadır. Fakat benzer sorunları Türkçe ile birçok dil için genellemek de mümkündür. Altay'a göre hukuk dilinin özelliklerini kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür;

1. Uzun ve karmaşık tümceler

2. Olağan dışı tümce yapıları

3. Kişisiz ve edilgen tümce yapıları

4. Belirsiz dil

5. Eski dil kullanımı

6. Yeni türetilen sözcükler

7. Sözcüklerin bilinen anlamlarının dışında kullanılması

8. Eş anlamlı sözcüklerin birlikte kullanılması

9. Hukuk dilinde zaman

10. Teknik terimler

11. Resmiyet[103]

[103] Altay, 2002

7.4. Hukuk Çevirisi Türleri ve Özellikleri

Dilbilim alanında, alan çevirisi, uzmanlık alanı ve uzmanlık dili gibi kavramlar 19. yy.dan itibaren ele alınmaya başlanmıştır. Bu alanların çalışmalara dâhil edilmesiyle çeviri çalışmalarında uzmanlık konusu önem kazanmış, hukuk çevirisinin ne olduğuna, nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine dair fikirler ileri sürülmüştür. Bu alanda çalışmalar gerçekleştiren Cao, hukuk çevirilerini kaynak metnin konusuna göre dört ayrı gruba ayırmaktadır;

"1. Yerel yasa çevirisi ve uluslar arası antlaşma çevirisi

2. Özel hukuki belge çevirisi

3. Hukuki bilimsel çalışma çevirisi

4. İçtihat hukuku çevirisi"[104]

Bunun yanı sıra hukuk çevirileri, kaynak metnin durumuna göre ikiye ayrılabilmektedir;

"a) Uygulanabilir hukuk çevirisi, örneğin tüzük çevirisi,

b) İcra edilemez hukuk çevirisi, örneğin hukuki bilimsel çalışma çevirisi"[105]

Cao'nun söz konusu ayrımının yanı sıra Gemar, hukuk metinlerini beş temel ölçütte ele almaktadır. Bunlar;

1. *Hukuk metninin kuralcı (normatif) özelliği*: Hukuk metinlerinin doğası gereği normatif bir yönü vardır ve bu durum çevirmenin çeviri stratejisini etkilemektedir.

[104] Cao, 2007:8 (y.k.ç.)
[105] Cao, 2007:8 (y.k.ç.)

2. *Hukuk söylemi*: Hukuk dili, yoğun dilsel unsurlardan, sözcük tamlamalarından, terimlerden oluşmaktadır. Dilsel unsurlar hukuk çevirisinde karmaşık bir yapı içerisinde yer almaktadır.

3. *Hukuk sistemlerinin sosyo-politik farklılığı*: Hukukun üretildiği toplum farklı olduğunda, hukuk metinleri de farklı olmaktadır. Kaynak ekinde hâkim bir hukuki durum, erek ekinde var olmayabilir ya da varlığını farklı biçimde sağlayabilir. Bu nedenle çevirmenin her iki hukuk sistemine de hâkim olması, hukuk sistemleri arasındaki benzer ve farklı unsurları tanıyor olması gerekmektedir.

4. *Hukukun birçok disiplinle yaklaşımını gerekli kılan şeyler, hukuk dokümantasyonu (belgeler) sorununu zorunlu kılan bütün unsurlar*: Farklı topluluklarda üretilen hukukun farklı metin türleri ve gelenekleri olabilir. Belge sorunu, bu bağlamda önem kazanmaktadır. Çevirmenin ilgili kaynak metni tek dilli ve iki dilli sözlükler aracılığıyla yapısal ve içeriksel anlamda çözümlemesi beklenmektedir.

5. *Hukuk metinleri çevirisi eğitimi*: Hukuk eğitiminin temel yargıları hukuk çevirisi eğitimi için de geçerlidir.[106]

7.5. Hukuk Çevirisi Yöntemleri

Hukuki belgeler ait oldukları topluluklar tarafından üretilmektedir ve bu nedenle ilgili topluma yönelik olarak oluşturulmaktadır. Fakat hukuk çevirisi söz konusu olduğunda durum değişmektedir. Çeviri eyleminde, kaynak metnin üretildiği toplum değil metnin alıcısı olan toplum ve o toplumda hâkim olan metinsel ve dilsel özellikler göz önünde bulundurulmaktadır. Simonnäs'e göre "Çeviribilim yazını çerçevesinde ele alınan görüşlerin çoğunluğu (örneğin Fleck (1998), Thotmann (2011)) erek dildeki makro yapılara uyulması gerektiğini vurgulamaktadır."[107]

[106] Gemar, 1979:38-53; Akt. Deliktaşlı, 2004
[107] Simonnäs, 2015:17 (y.k.ç.)

"Geleneksel olarak çeviri, diller arası bir aktarım süreci olarak kabul edildiğine göre, çevirmenin hukuk çevirisinde izleyeceği yol genel dilbilim ve genel çeviri kuramlarından yararlanarak, özel teknik ve yöntemleri de kullanarak bu süreçte başarıya ulaşmak olacaktır."[108] Çevirinin hangi amaçla kim için üretildiği ayrı bir önem taşımaktadır. Çevirmen çeviriyi bir uzman için yaptığında terminolojik ve alansal açıklamalara gerek duymadan, içeriksel anlamda doğrudan çeviri yapabilmektedir. Fakat metnin alıcısı alan dışından bir kişi ise ve metne yalnızca işlevsel amaçlarla ihtiyaç duyuyorsa, bu duruma çevirmenin açıklayıcı bir çeviri yöntemi tercih etmesi beklenmektedir.

Stylistique comparee eşdeğerlik anlayışına göre esas olan, iletişimsel olarak eş işlevli dilsel unsurların, yapıyı gözetmeksizin aktarılmasıdır. Jakobson'un çeviri yöntemine benzer bir çeviri yöntemi öneren Öncü'ye göre, hukuk çevirilerinde de uygulanmak üzere iki farklı çeviri yöntemi ortaya koymaktadır:

1. *Doğrudan Çeviri* (Traduction directe): Kaynak metnin, metin yüzeyselliğinde mümkün olduğunca lineer düzeyde aktarılması

2. Dolaylı Çeviri (Traduction oblique): Dillerin asimetrik yapıları nedeniyle daha karışık çeviri yöntemlerinin tercih edilmesi

Birinci gruplandırma doğrultusunda, kaynak metnin yüzeysel yapısı korunarak gerçekleştirilecek bir çeviri için üç çeviri yöntemi tercih edilebilmektedir. Bunlar *doğrudan ödünçleme, ödünç çeviri, sözcüğü sözcüğüne çeviri*dir.

İkinci gruplandırmada olduğu gibi, diller arasında ciddi yapısal, kültürel, biçimsel farklılıkların olduğu durumlarda ise dört farklı çeviri yöntemi tercih edilebilmektedir. Bunlar *kelime türü değişimi, içeriksel kaydırma, duruma bağlı yapıların eklenmesi, kültürel farklılıkların denkleştirilmesi*dir.[109]

Hukuk çevirisinde tercih edilecek yöntem ve uygulaması, oldukça dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Nitekim hukuk çevirilerinde anlamsal bağlılık ve sadakat hayati öneme sahiptir. Biçimsel eşdeğerliği sağlamak uğruna içeriksel değişimlerde

[108] Boztaş, 2012:2
[109] Öncü, 2012

bulunmak, hukuki belgelerin var oluş amaçlarına ve işlevlerine ters düşmektedir. Bilgilendirici metinler sınıfında yer alan hukuki metinlerin öncelikli amacı, içeriği doğru ve uygun bir şekilde aktarmaktır.

7.6. Hukuk Çevirisi Yapan Çevirmende Bulunması Gereken Özellikler

Hukuk çevirisi yapacak çevirmende, farklı beceri ve alanları içeren çeviri yetisi aranmaktadır. Bu yeti temelde kaynak dil ve hedef dile dair dilbilimsel beceri odaklıdır. "Dilbilimsel yeterlilik her iki dilde de sözlüksel, terminolojik, dilsel, sözdizimsel, dizimsel ve metinsel yapı ve geleneklere hakimiyeti kapsamaktadır. "[110]

Uzmanlık alanına dair unsurların oldukça yoğun olduğu hukuk çevirisini üstlenecek çevirmende aranan özellikleri kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kaynak ve erek kültüre ait hukuk düzenine hâkim olma

2. Hukuk alanının özel terminolojik özelliklerine hâkim olma

3. Farklı türlerdeki hukuki metinlerin özelliklerine hâkim olma

4. Kaynak dile ait hukuk metinlerini anlayıp analiz etme

5. Erek dile ait hukuk metin türlerine göre çeviri metin üretme.[111]

Hukuk çevirisi yapacak çevirmenlerin, hukukun bağlayıcı ve düzenleyici işlevini de göz önünde bulundurarak hem yapısal hem de içeriksel anlamda uygun çeviriler gerçekleştirmesi beklenmektedir. Fakat çevirmenler her ne kadar konuya ve duruma hâkim de olsalar, bir hukukçu olmadıkları için "…konu alanı uzmanının aldığı

[110] Simonnäs, 2015:15 (y.k.ç.)
[111] Simonnäs, 2015:23-24 (y.k.ç.)

kararlarda dokunulmazlığı varken, çevirmen sürekli eleştiri malzemesi olmaya açık bir konumdadır."[112]

[112] Yazıcı, 2011:102

8. Araştırma Yöntemi

Bilimsel araştırma yöntemleri, çalışma alanlarının kapsam ve amacına göre farklılık gösterebilmektedir. Araştırma yöntem ve çeşitleri birçok araştırmacı tarafından farklı isim ve gruplar ile ele alınsa da, bu verilerin içerikleri birbirleri ile örtüşmektedir. Çeviribilim alanında gerçekleştirilen söz konusu araştırma çevresine göre *saha araştırmaları*, seviyesine göre *tatbiki araştırmalar*, amaç ve yöntemlerine göre *deneysel* ve *betimleme araştırmaları* olarak gruplandırılabilmektedir.[113] Çeviribilim araştırmalarında genel olarak betimleyici çalışmalar tercih edilmekte ve bu alanın kuramsal ve uygulamalı basamaklarında yer alan kişilerle tarama çalışmalarının gerçekleştirilmesi uygun görülmektedir. [114] Bunun yanı sıra eğitim alanında gerçekleştirilen çalışmalarda çoğunlukla insanların oluşturduğu gruplar uygulamaya dâhil edilmektedir. [115] Yani, durum araştırması yerine vaka incelemesinin tercih edilmesi daha etkili bir yöntem olacaktır. Çalışmada tercih edilecek yöntem söz konusu problemin çözümünün bulunduğu zaman dilimine bağlıdır. Problemin çözümünün mevcut zaman içerisinde bulunduğu çalışmalarda betimleme yönteminin tercih edilmesi daha doğru olacaktır.[116] Soru sorma yöntemi ne olursa olsun sonuç olarak araştırma sistemli bir şekilde planlanmalıdır.

Bu tez çalışması ile koşut metinlerin işlevinin belirlenmesi, koşut metinlerin uzmanlık çevirilerindeki rolünün ortaya koyulması, koşut metin olarak kabul edilen metinlerin özellikleri, koşut metinlerin kullanım amaçları, koşut metinlere ulaşma ve araştırma yöntemleri, koşut metinlerin çeviri sürecine, çeviriye ve çevirmen kararlarına etkisi ele alınmıştır. Bu doğrultuda betimleyici çalışmanın uygulama alanını temsil eden kişiler arasından seçilmiş çeviribilim bölümü öğrencilerinin oluşturduğu bir gruba dil testi ve anket çalışmaları uygulanmış ve tez kapsamında ele alınan konulara ilişkin somut verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Verilerin elde edilmesi için tanımlanmış birçok yöntem vardır. Bu yöntemler ise araştırma ve araştırmacının imkânlarına göre değişebilmektedir. Amacı sebep sonuç ilişkilerini

[113] Kaptan, 1977
[114] Williams/ Chesterman, 2002
[115] Kaptan, 1977
[116] Kaptan, 1977

ortaya çıkarmak olan çalışmalarda deneysel yöntemin kullanımı doğru olacaktır.[117] Deney çalışmalarının doğa bilimlerinden sosyal bilimlere de geçmesiyle birlikte deneyler artık yalnızca laboratuar ortamlarında değil, *saha ortamlarında* ya da bizzat yaşamın içerisinde de yapılmaya başlamıştır. Söz konusu çalışmada deney (dil testi) saha ortamı kabul edilebilecek, var olan gündelik yaşantıdan bir kesit oluşturabilecek sınıf ortamında gerçekleştirmiştir.

Çalışmada uygulanan bir diğer araştırma yöntemi ise ankettir. Deney uygulamalarının başlangıç ve son aşamalarında araştırmacıya büyük kolaylıklar tanıyan anket yöntemi, eğitim ve sosyal bilim alanlarında tercih edilmektedir.[118] Tez kapsamında irdelenen konuların uygulamadaki karşılığına yönelik saptamalarda bulunmak ve belirlenmiş denek grubundan bilgi almak için kullanılan anket yöntemi ile örneklemin temsil oranını artırıp dış geçerliliği daha etkin kılmak mümkün olmaktadır. [119] Anket uygulamasının tercih edilmesinin bir diğer nedeni ise katılımcıların deney sonrası hem deney uygulamasına ilişkin hem de tez içerisinde sorgulanan konulara ilişkin tutumlarının belirlenmesinde başvurulabilecek en kısa ve net geri dönüşlü bir yol sunmasıdır. Anket çalışmaları yalnızca belirli bir duruma ilişkin anlık saptamalarda bulunmaz, elde edilen verilerin analiz edilmesi ile yeni durum ve uygulamalara genelleme gibi üst düzeyli çalışmalara da olanak tanımaktadır.[120]

Çalışmaya söz konusu betimleyici araştırmanın kuramsal alanını temsil eden grubun da dâhil edilmesi adına ilgili konunun uzman kişileri ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Karşı taraftan bilgi edinmenin sistemsel bir yolu olan mülakatlar, sıradan sohbetlerden bir çok anlamda farklılık göstermektedir.[121] Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen mülakatlar, görüşmeye katılan sayısına göre bireysel görüşme, görüşülmek isteyen kişiye göre uzman kişiyle yapılan görüşme, görüşmenin uygulanış yerine göre ise yapılanmış görüşme olarak kabul edilmektedir.

[117] Kaptan, 1977
[118] Sax. Op. Cit. S.36 aktaran Kaptan, 1977
[119] Kıncal, 2013
[120] Kaptan, 1973
[121] Neuman, 2008

8.1. Dil Testinin Yapısı

Araştırmaya katılan öğrencilere uygulanmak üzere tasarlanan dil testi, tez içerisinde benzer ve farklı görüşler çerçevesinde ele alınan koşut metin kavramının hukuk çevirisindeki yerine ilişkin uygulamalı bir çalışmasıdır. Neuman'a göre sınırları ve ölçeği dar konularda en iyi yöntem deneydir.[122] Bu bağlamda çalışmada dil testi ile öğrencilerin çeviri yetisi genel ve geniş anlamda değil, yalnızca koşut metinlerin kullanımı ve etkileri açısından incelenmek istenmektedir.

Uygulanan dil testinin bilimsel kabul edilebilmesi için sağlaması gereken birtakım şartlar vardır. Seçim yanlılığı, tarih etkisi, olgunlaşma etkisi, test etme etkisi, araç kullanımı, deneysel ölümlülük, istatiksel gerileme, müdahalenin yayılması, telafi davranışı, deney yapanın beklentisi gibi unsurları içeren iç geçerlikle ilgili sorunların tümü deney içerinde etkisiz hale getirilse dahi, dış geçerlik sorun oluşturabilir.[123] Deney sonrası elde edilen veri ve sonuçların deneyin dışındaki olay ve ortamlara genellenmesi olarak açıklanabilen dış geçerlik, doğa bilimlerinde gerçekleştirilen deneylerin birçoğunda sağlanabilirken sosyal bilimlerde mümkün olamamaktadır. Bunda yine insan ve biriciklik faktörünün etkisi vardır. Nitekim insanlar robotlar gibi tek tip değildir. Kendilerine has özellik, donanım ve kişiliklere sahiptirler. Dolayısıyla bir deney için %100 örtüşen, benzerlik gösteren denekler bulmak olanaksızdır. dil testinde ortaya çıkarılmaya çalışılan sebep sonuç ilişkisinin sağlıklı bir şekilde saptanması ve sonuçları etkileyen etkenlerin belirlenmesi için dil testinde etkili olabilecek tüm değişkenler saptanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, dil testi uygulamasında tarafsızlık ilkesini kuvvetlendirmek adına rastlantısal bir atama yöntemini tercih edilmiş ve denk öğrencilerin oluşturduğu bir grup rastgele örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur.

Öğrencilerin sınav başarılarına ilişkin, öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda rastlantısal atamaya dâhil edilecek deneklerin ortalama aynı düzeyde oldukları saptanmıştır. Köse'ye göre, öntest her deney için mümkün olamamaktadır.

[122] Neuman, 2008
[123] Neuman, 2008

Rastlantısal atama ile grupların denkliğinin sağlanması mümkün olmaktadır.[124] Çalışma kapsamında gerçekleştirilen dil testi, ilgili öğrencilere yalnızca birer defa uygulanmıştır. Fakat asıl deney uygulamasından önce bir grup öğrenci ile deneme gerçekleştirilmiş ve böylece gerekli düzenleme ve kontroller yapılmıştır.

Bir deney sonucunda elde edilen verilerin dış ortama ve daha geniş bir çerçeveye genellenebilmesi için gündelik gerçekçilik olgusunu sağlaması gerekmektedir.[125] Dil testi esnasında öğrencilere sunulan metinler gündelik hayat dışında karşılaşılan, kurmaca metinler değil bizzat yaşamın kendisinde doğal kaynaklardan var olan, insanların karşılaştığı anlamlı hukuki metinlerdir. Bu nedenle uygulanan dil testinde gündelik gerçekçiliğin sağlandığını söylemek mümkündür.

8.2. Anketin Yapısı

Fen bilimlerinden sosyal bilimlere geçen deney yöntemi, önceleri yalnızca bir etken ve bunun sonucunun karşılaştırılması şeklinde gerçekleştirilmekteydi. Bu yöntemler sosyal bilimlerde kullanılmaya başlandıktan sonra sonucu etkileyen birden fazla değişkenin var olduğu görüşü yaygınlaşmaya başladı ve mevcut tek değişken yasası, çok değişken yasası halini aldı.[126] Bu çalışma çerçevesinde gerçekleştirilen dil testini etkileyebilecek değişkenler her ne kadar etkisiz hale getirilmeye çalışılsa da, ilgili bulguları sunacak olan insan faktörüne müdahale mümkün değildir. Bu nedenle dil testini etkileyebilecek olası bireysel ve insancıl özellikleri saptamak ve bulguları bu doğrultuda incelemek amacıyla katılımcılara kişisel yetilerini etkileyebileceği düşünülen unsurlar ve düzeyleri anket sorularıyla saptanmaya çalışılmıştır. Şahin'e göre, katılımcıları bir ankete tabi tutmak için geçerli birden fazla neden vardır.[127] Bu anketin gerekçesi ise araştırma çerçevesinde ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşılması ve bahsedildiği üzere deney uygulamasını etkileyebilecek unsurların soru sorma yöntemiyle saptanmasıdır.

[124] Kıncal, 2013
[125] Neuman, 2008
[126] Kıncal, 2013
[127] Kıncal, 2013

Katılımcılara yöneltilen sorular dezavantajları ortadan kaldırmak ve katılımcıların sorular arasında ilişki kurmasını sağlamak adına [128] açık uçlu ve kapalı uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Açık uçlu sorular bilimsel bir çalışmanın inceleme aşamasında önemli veriler ortaya koyabilmektedir. [129] Bu çalışmanın pilot test uygulamasında katılımcıya kapalı uçlu soruların yanı sıra açık uçlu sorular da yöneltilmiş ve açık uçlu sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda yeni kapalı uçlu sorular oluşturulmuş, mevcut sorular ise yeniden güncellenmiştir.

Anket çalışmasında açık uçlu soruların yanı sıra yanıtlaması daha kolay, sonuçlarının kolaylıkla karşılaştırılıp ve analiz edilebilmesi gibi nedenlerle kapalı sorular da tercih edilmiştir. Fakat bu esnada yanıtlayıcıların akıllarındaki olası diğer seçenekleri de elde etmek, herhangi bir fikri olmadığı halde yanıtlamak isteyen katılımcıları elemek adına açık uçlu sorular da tercih edilmiştir. Nitekim fikrim yok seçeneğinin bulunmadığı sorularda katılımcılar genellikle o konuya ilişkin bilgileri olmasa dahi soruyu yanıtlama eğiliminde bulunacaklardır. Bunu önlemek adına bu çalışmada üç çeşit tutum belirleme soruları[130] arasından tam filtreli soru yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda anket çalışmasında öncelikle katılımcının ilgili konuya ilişkin bilgisinin olup olmadığı, var ise görüşünün ne olduğu sorusu yöneltilmiştir. Tüm bunlara ek olarak melez bir yapıya sahip olan ankette boşluk doldurma, evet hayır, likert tipte sorular gibi soru türlerine de yer verilişitir.

Bir anketin geçerlik durumunu saptamak adına bazı ölçütlere başvurulabilmektedir. Bu çalışma için ise, içerik geçerliği tercih edilmiştir. "İçerik geçerliği, ölçme aracında bulunan soruların (maddelerin) ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup uzman görüşüne göre saptanır." [131] Kullanılan anketin içerik geçerliği tez danışmanı Turgut Gümüşoğlu tarafından kontrol edilmiş, incelemeleri sonucunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve anket nihai halini almıştır.

[128] Neuman, 2008
[129] Neuman, 2008
[130] Neuman, 2008
[131] Kıncal, 2013:95

8.3. Mülakatın Yapısı

Çeviribilim alanında gerçekleştirilen bu çalışmanın uygulama alanına yönelik incelemeleri dil testi ve anket yöntemleri ile sağlanmıştır. Çalışmada alanın kuramsal basamağını temsil eden akademisyenlerin görüş ve bilgileri ise mülakat yöntemi ile elde edilmeye çalışılmıştır. Mülakat tekniği her türlü araştırma için kullanıma uygundur. Fakat betimleme çalışmalarında daha sık tercih edilmektedir.[132]

Mülakat ile elde edilen verilerin kayıt altına alınması için temelde iki yönteme başvurulabilmektedir. [133] Bu çalışma çerçevesinde gerçekleştirilen mülakatlar not alma yöntemi ile kayıt altına alınmıştır. Uygulanan mülakat oluşturuluş biçimi açısından yapılandırılmış görüşme olarak kabul edilmektedir. Yapılandırılmış görüşme ile objektiflik daha yüksek oranda sağlanabilmektedir ve karşılaştırılabilirlik de aynı oranda yüksektir. Standartlaştırılmış görüşmelerin sonuçları aynı konudaki başka mülakatlarla karşılaştırılabilir, benzerlik ve karşıtlıkları saptamak daha kolay olur.[134]

8.4. Dil Testinin Uygulanması ve Test Grubu

Çalışma kapsamında uygulanan dil testi İstanbul Üniversitesi Çeviribilim bölümü, Almanca anabilim dalı öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Dil testi geçerliliğini ve güvenirliliğini arttırmak ve olası sorunları önceden tespit edip deney uygulamasından önce gerekli son düzenleme ve kontrolleri tamamlamak adına dil testi öncelikli olarak ilgili üniversite ve bölümün son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulama 3 Mayıs 2017 tarihinde, saat 10:20'de İstanbul Üniversitesi dersliklerinde beş denek öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Uygulanma sürecinde ve sonucunda elde edilen bulgular ışığında dil testinin uygulamasında herhangi bir sorunla karşılaşılmamış ve dil testi aynı şekilde 5 Mayıs 2017 tarihinde sırası ile

[132] Kaptan, 1977
[133] Yıldırım, 1999
[134] Kaptan, 1977

10:40 ve 14:20 saatlerinde ilgili üniversite ve bölümün üçüncü ve dördüncü öğrencilerine uygulanmıştır.

Dil testi iç geçerliği tehdit eden unsurları ortadan kaldırmak adına seçim yanlılığı, tarih etkisi, test etme etkisi gibi unsurlar sabit tutulmuştur. Yalnızca, koşut metinlerin etkisini ölçebilmek adına deneklerin her birine eşdeğer nitelikte sözlükler sunulmuştur. Yine iç geçerliği artırmak ve denekleri araştırmacının düşünce ve beklentileri doğrultusunda yönlendirmemek adına dil testi öncesinde öğrencilere uygulamanın amacı ve kullanım alanından bahsedilmiş, tutumlarını etkileyebilecek öznel ifadelerden kaçınılmıştır. Uygulamaya katılan deneklerin tümü aynı gözlemci tarafından eşdeğer durumlar altında test edildiği için oran etkisi[135]herhangi bir sorun oluşturmamaktadır. Dil testi için öğrenciler rastlantısal olarak iki gruba ayrılmış ve Türkçeden Almancaya ya da Almancadan Türkçeye ilgili imza tasdiknamelerini çevirmeleri istenmiştir. Türkçeden Almancaya çevirilmesi için belirlenen metin Hasan Coşkun'un kitabından seçilmiştir.[136] Kendisini diğer dilde daha iyi ifade edebileceğini belirten öğrencilerin kaliteli çeviri ortaya koymaları açısından istedikleri dil yönünde çeviri yapmalarına olanak sağlanmıştır. Deneme grubu içerisinde yer alan öğrencilerden üçü Türkçeden Almancaya, ikisi Almancadan Türkçeye; üçüncü sınıf öğrencilerden oluşan deneklerden yedisi Türkçeden Almancaya, yedisi Almancadan Türkçeye; dördüncü sınıf öğrencilerden oluşan deneklerden altısı Türkçeden Almancaya, dokuzu Almancadan Türkçeye çeviri yapmışlardır. Bu esnada öğrencilere sözlük kullanımı serbest bırakılmış ve faydalanabilecekleri ilgili koşut metinler sunulmuştur. Sözlüklerin yanı sıra koşut metinlerin kullanım kararı deneyin tarafsızlığını bozmamak adına kendilerine bırakılmıştır. Çeviri esnasında koşut metinlerden ne şekilde yararlandıkları ise dil testi sonucunda denekler ile gerçekleştirilen anket çalışması ile anlaşılmıştır.

[135] Kaptan, 1977
[136] Coşkun, 2010

8.5. Anketin Uygulanması

Anket çalışması dil testine katılan kişilerin test öncesi, test süreci ve test sonrasına ilişkin bilgi ve düşüncelerini elde edebilmek için deney uygulamasından hemen sonra aynı gruba aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla tıpkı dil testi çalışmasında olduğu gibi anketin geçerliliğini ve doğruluğunu arttırmak adına anket öncelikli olarak ilgili üniversite ve bölümün son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulama 3 Mayıs 2017 tarihinde, saat 10:20'de İstanbul Üniversitesi dersliklerinde beş öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasında elde edilen bulgular ışığında anketin uygulamasında herhangi bir sorunla karşılaşılmamış ve anket aynı şekilde 5 Mayıs 2017 tarihinde sırası ile 10:40 ve 14:20 saatlerinde ilgili üniversite ve bölümün üçüncü ve dördüncü öğrencilerine uygulanmıştır.

8.6. Mülakatın Uygulanması

Çalışma kapsamında uygulanan mülakat çalışması koşut metinlerin hukuk çevirisindeki yeri, koşut metin kavramı ve hukuk çevirisi gibi tezde ele alınan konulara ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Uygulama 30 Mayıs 2017 tarihinde, saat 13:00'da Hacettepe Üniversitesinde aynı üniversitenin Almanca Mütercim Tercümanlık bölümünde hukuk çevirisi dersi veren iki akademisyen ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların uygun olması ve kabul etmeleri sebebiyle mülakat yüz yüze ve birebir gerçekleştirilmiştir. Mülakat kapsamında katılımcılara açık uçlu on sorudan oluşan yapılandırılmış bir mülakat uygulandırılmıştır. Katılımcılar tüm soruları yanıtlamış ve sorular dışında kendi istekleri doğrultusunda ek bilgi ve görüşler belirtmişlerdir. Mülakat, katılımcıların isteği doğrultusunda kayıt cihazı olmadan not alma suretiyle kayıt altına alınmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar kişisel bilgileri gizli olacak şekilde çalışma içerisinde yer almıştır.

9. Verilerin Nicel ve Nitel Analizi

Tez çalışmasının uygulama kısmını oluşturan bu bölümde, İstanbul Üniversitesi Çeviribilim bölümü Almanca anabilim dalı öğrencileri ile gerçekleştirilen dil testi uygulaması ile Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam ve Hacettepe Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık bölümü öğretim görevlilerinden Yrd. Doç. Dr. Recep Özbay ile gerçekleştirilen mülakat analiz edilecektir.

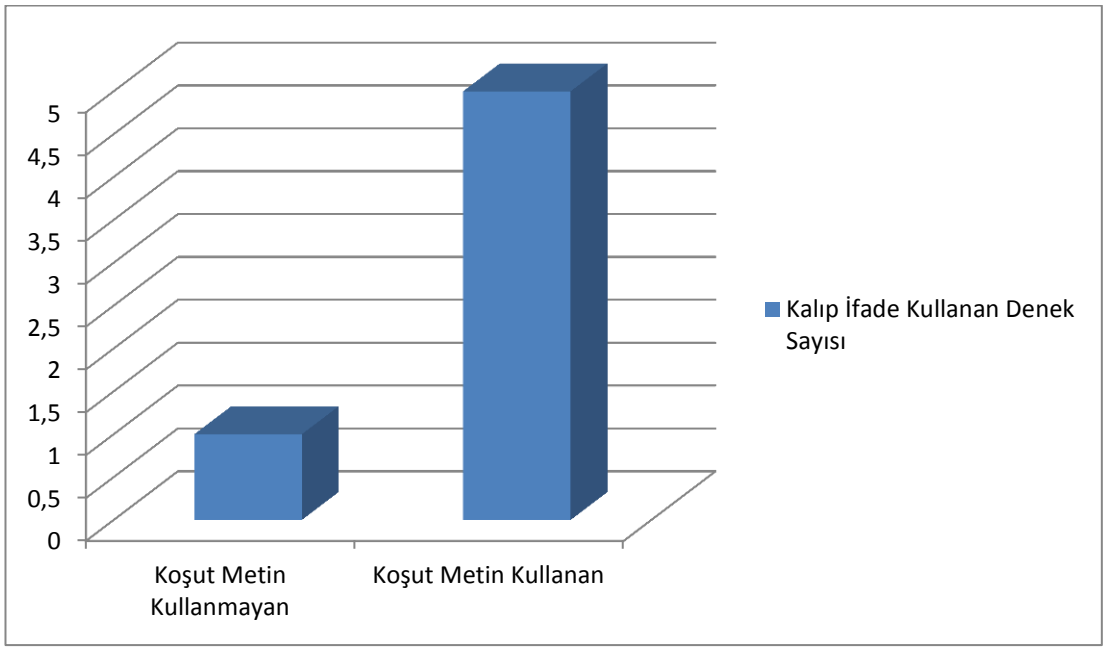
9.1. Türkçeden Almancaya Çeviri

İlk olarak Türkçeden Almancaya gerçekleştirilen çeviriler koşut metin kullanımı açısından analiz edilecektir. Anketlerde koşut metin kullanımına ilişkin bilginin verildiği bölümü boş bırakan öğrencilerin çevirileri herhangi bir veri sunmadığı için bu gruba dâhil edilmemiştir. Aşağıdaki bölümlerde dil testinden elde edilen somut verilere örnek sunmaları açısından yer verilmiştir. Elde edilen nicel veriler ise yatay düzlemde veri türlerini, dikey düzlemde denek sayılarını belirtmek üzere tablolar yardımıyla gösterilmiştir.

9.1.1. Sözcük Dizilimi Uyumu- Kalıp İfade Kullanımı

Çevirilerde karşılaşılan ortak yapıları belirli başlıklar altında karşılaştırmak mümkündür. Bunlardan ilki sözcük dizilimi ve kalıp ifadelerin kullanımıdır. Spillner, Göpferich ve Wilss gibi kuramcılara göre koşut metinler, belirli metin türleri içerisinde sıkça karşımıza çıkan kalıplaşmış ifadelerin karşılığının bulunmasını kolaylaştırmakta ve sözcük diziminin ilgili metin türü geleneğine uydurularak çevrilmesini sağlamaktadır. Çeviride koşut metin kullanmadığını belirten beş denekten biri ilgili kalıp ifadelere yer vermiş ve sözcük dizilimine dikkat etmiştir.

Koşut metin kullandığını belirten beş deneğin hepsi ilgili kalıp ifadelere yer vermiş ve sözcük dizilimine dikkat etmiştir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

Tablo 2: Sözcük Dizilimi Uyumu- Kalıp İfade Kullanımı

Çeviride koşut metin kullandığını belirten denek grubu, imza tasdiknamelerinde sıkça karşılaşılan kalıplaşmış ifadeleri ilgili metin türü geleneğinde yer aldığı şekliyle tekrar kullanmış ve *Hiermit bestätige ich die Echtheit* ya da *mit meiner Genehmigung* gibi ifadelere yer vermiştir. Koşut metin kullananlar *işbu vekâletname altındaki imzanın* ifadesini *Unterschrift unter dieser Vollmacht* ya da *vorstehende Unterschrift* şeklinde aktarırken koşut metin kullanmayan denekler *Die Vorliegende Vollmacht ... wurde unterschrieben* şeklinde hukuk dili dışında günlük bir dil kullanmışlardır.

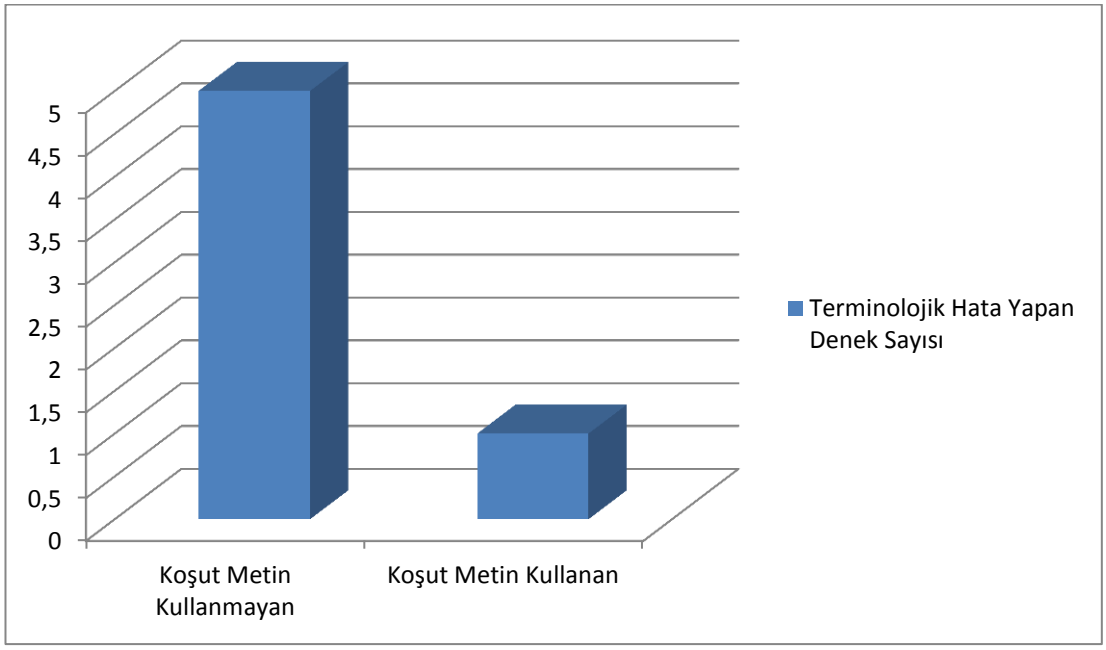
Koşut metin kullanmadığını belirten deneklerden biri, öğrencilere sunulan koşut metinlerde de yer alan *Hiermit bevollmächtige Ich* kalıbına anlamına bakmaksızın yer vermiştir. Aynı örnek koşut metin kullandığını belirten bir denek için de

geçerlidir. Sakine Eruz'un da belirttiği üzere koşut metinlerin nasıl ve ne şekilde kullanılacağının bilinmesi büyük önem taşımaktadır.

Çeviride koşut metin kullanmadığını belirten denek grubu, metinde yer alan *işbu vekaletname altındaki imzanın ... dairemde huzurumda imzalandığını ...* tümcesinde yer alan *dairemde huzurumda* ifadesini genel olarak çevirmemiş, çevirenler ise *in meiner Wohnung,in meiner Anwesenheit* ya da *in meiner Gegenwart* şeklinde eksik olarak çevirmişlerdir. Çeviride koşut metin kullandığını belirten deneklerden hiçbirisi ilgili ifadeyi çevirmeden bırakmamış ve *in meinem Büro und in meiner Gegenwart* şeklinde eksiksiz olarak aktarmışlardır. İlgili kalıplar deneklere verilen koşut metin örneklerinde yer almaktadır.

9.1.2. Terminoloji Kaynaklı Hata

Fabricius-Hansen'e göre, koşut metinlerin sağladığı en büyük kolaylıklardan biri de tek dilli ve çok dilli bütüncelerin oluşturulmasıyla ortak bir terminolojinin hazırlanması ve kullanılmasıdır. Dil testine katılan ve koşut metin kullanmayan beş deneğin tümünün çevirisinde terminolojik hatalara rastlanırken koşut metin kullanan beşdenekten yalnızca birinde terminolojik hataya rastlanmıştır. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

Tablo 3: Terminoloji Kaynaklı Hata

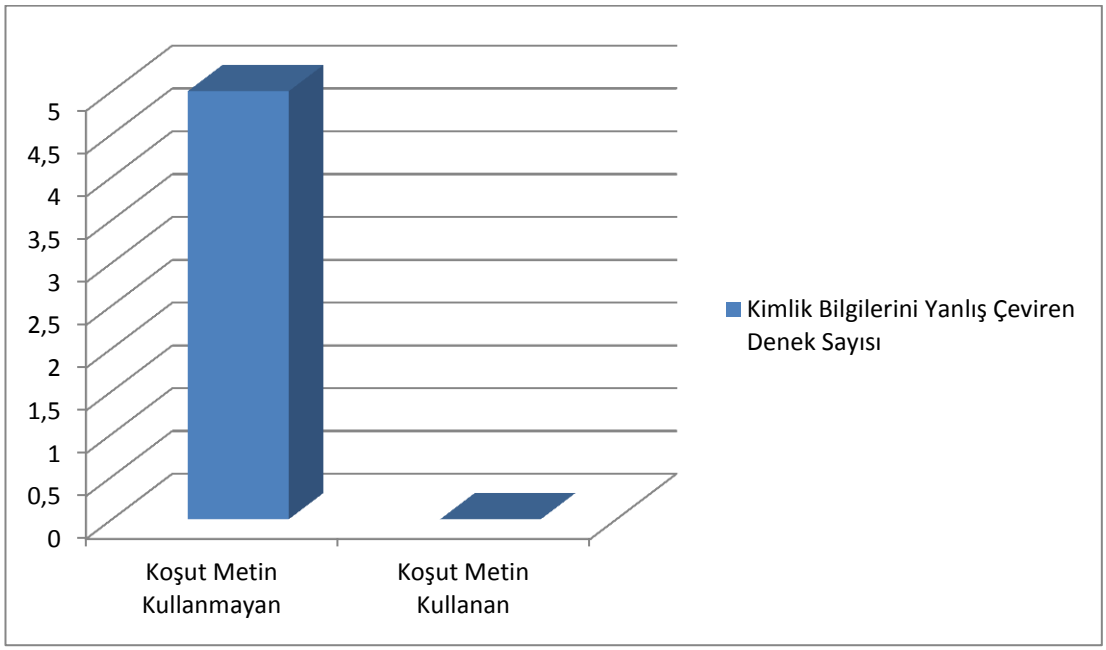
Koşut metin kullanmayan denekler *Yevmiye no* ifadesini *Lohn Nr.* ya da *Besoldungs Nr.* şeklinde sözlüksel anlamıyla çevirirken, koşut metin kullanan denekler kendilerine verilen koşut metinlerde yer aldığı şekliyle *Rollen Nr.* ya da *Laufende Buchungsnummer* olarak çevirmişlerdir. Koşut metin kullanan ve *Lohn Nr.*şeklinde çeviren bir denek bulunmaktadır.

Koşut metin kullanmayan deneklerin yaptıkları terminolojik hatalara örnek olarak *Nüfus Cüzdanı* ifadesinin *Personalausweis Dokument, Vekaletname* kelimesinin *Urkunde* olarak çevirilmesi gösterilebilmektedir.

9.1.3. Kimlik Bilgileri

Kimlik bilgileri, karmaşık ve uzun cümlelerden oluşan vekaletnamelerde sıralı sözcük grupları halinde genellikle kalıp olarak verilmektedir. Deneklerin büyük bir çoğunluğunun ilgili kişisel bilgileri anlayıp doğru aktarmada sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Buna göre koşut metin kullanmayan beş denekten her biri kişisel bilgilerin

olduğu bölümde niteleme hatası yaparken, koşut metin kullanan beş denekten hiçbiri kimlik bilgilerinin çevirisi bölümünde hata yapmamıştır. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

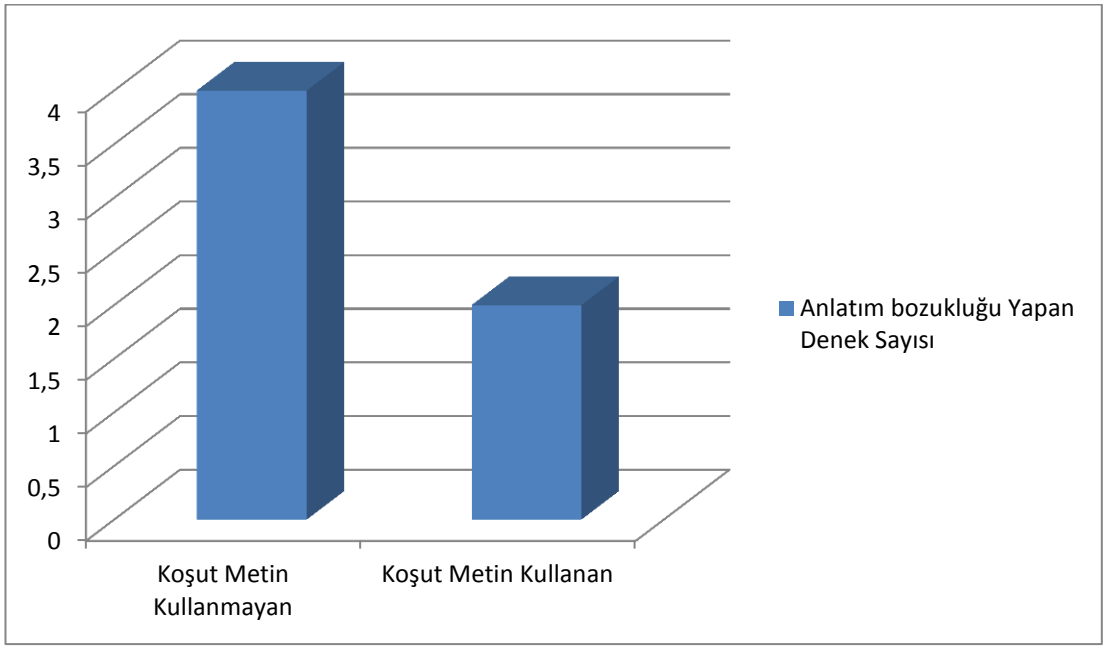
Tablo 4: Kimlik Bilgileri

Koşut metin kullanmayan denekler, sıralamayı analiz etmede sorunlar yaşamış ve *Hans Otto ile Elizabeth kızı Camnitz 07.08.1920 doğumlu ... Meral Akyol* ifadesini *Hans Otto und Tochter von Elizabeth, Camnitz geboren* ya da *Tochter von Hans Otto und Elizabeth Camnitz* ya da *Hans Otto und Camnitz (Tochter von Elizabeth)* ya da*Hans Otto und Elizabeth Tochter Camnitz*şeklinde anlam kaymasına yol açarak aktarmışlardır. Koşut metin kullanan deneklerden *Meral Akyol, Tochter von Hans Otto und Elizabeth, geboren am 07.09.1920 in Camnitz* olarak anlamı bozmadan aktaran deneğin yanı sıra *Tochter von Hans Otto und Elizabeth Camnitz* şeklinde anlamı bozarak aktaran bir denek olmuştur.

Vekaletnamelerde bir kalıp halinde aynı sıralama ile yer alan kimlik bilgisi bölümünün yanlış analiz edilmesi ya da edilememesi metnin genelinde çeviri hatalarına neden olmuştur. Deneklerin çevirilerinde vekaletnamede doktor olarak yer alan kişi yanlış çözümleme ve çeviri ile imza atan kişiye dönüşmüş; doğum yeri olan Camnizt, imza atan kişinin ismi olmuş; imzası onaylanacak kişi imzayı onaylayan noter olmuş; anne, baba ve kız sıfatları birbiri yerine kullanılmış; imzası onaylanacak kişi Kadıköy Nüfus Müdürlüğüne kayıtlı kişi olarak yer alması gerekirken, doktor ilgili Müdürlüğe kayıtlı olarak gösterilmiştir. Benzer durumlara koşut metin kullanan deneklerden biri dışında diğerlerinde rastlanmamıştır. Koşut metin kullanan deneklerden biri *Camnitz* ifadesinin şehir olduğu ayırtına varabilmiştir. Bunun da koşut metinlerde yer alan yapının birebir analiz edilmesi ve çevirilmesi sonucunda gerçekleşmiş olması mümkündür.

9.1.4. Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı

Deneklerin ürettiği çevirilerin büyük bir kısmında hukuk dilinin yapısına da bağlı olarak oluşan anlatım bozukluklarına ve eksiltili cümlelere rastlanmaktadır. Koşut metin kullanmayan beş denekten dördü çevirisinde bulundururken bu sayı koşut metin kullanan beş denek için ikidir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

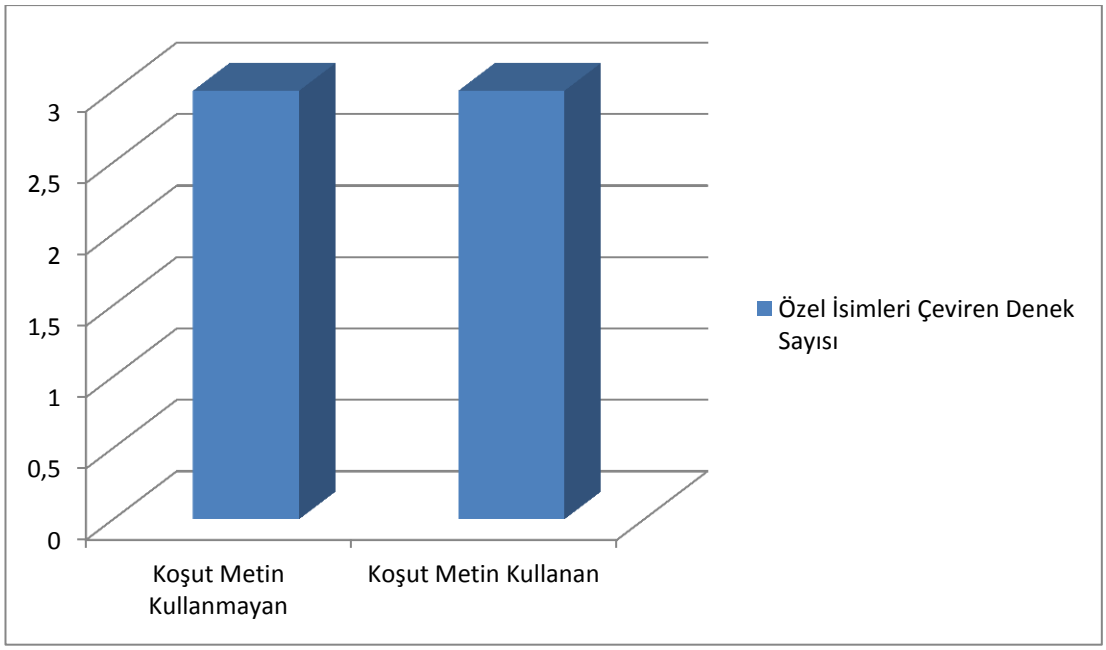
Tablo 5: Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı

Genellikle bir ya da iki uzun cümleden meydana gelen vekaletnamelerde ilgili tamlama ve birimlerin analiz edilip hedef metin türüne göre aktarılması hukuk çevirilerinde sıkça hataya neden olan bir unsurdur. Deneklerin ortaya koyduğu çevirilerde de benzer duruma rastlanmaktadır. Koşut metin kullanmayan denekler, *Unter dieser Vollmacht, ... Ergebnis des Psychiatrieuntersuchungs wurde keine Geisteskrankheit oder Schwäche gefunden deswegen ... habe ein Beschluss von Meral Akyol, gelesen und unterschrieben in meiner Wohnung* şeklinde başı, ortası ve sonu birbiri ile bağlantısız tümcelerle oluşturmuş çeviriler ortaya koymuşlardır. Koşut metin kullanmayan deneklerin biri hariç hepsi anlatım bozuklukları, bozuk tümceler ve yarıda bırakılmış eksik tümcelerle dolu çeviriler yapmışlardır. Metinde yer alan ifadeleri olduğu gibi sıralanmış, başta kurulan cümle devamı getirilmeden metin içerisinde kaybolmuş, hukuk metinlerinde çokça rastlanmayan *welche, welche* şeklinde sıralı edatlara sıklıkla başvurulmuş ve bunun sonucunda anlaşılması güç, kopuk bir metin ortaya konmuştur. Koşut metin kullanan deneklerde bu sayı ikidir. Bu iki denek genel olarak metni çevirmemiş yalnızca belirli ifadeleri sıralı olarak koşut metinlerde yer aldıkları şekilde aktarmışlardır. Koşut metin kullanan diğer

denekler ise başladıkları tümcenin sonunu getirmiş ve metin içerisinde belirli bir bağlama uydurmuşlardır.

9.1.5. Özel İsim Çevirisi

Genel olarak özel isim çevirilerinde iki farklı çeviri yöntemi tercih edilmektedir. Kimi durumlarda kaynak dilde yer alan özel isimler erek dile aktarılabilirken kimi durumlarda ilgili ifadenin özgün haliyle kalması gerekmektedir. Deneklere çevirmeleri için verilen metinde bir hastane adı özel isim olarak yer almaktadır. Koşut metin kullanmayan ve kullanan on kişilik iki denek grubundan da üçer kişi ilgili özel ismi hedef dile çevirmiştir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

Tablo 6: Özel İsim Çevirisi

Metnin anlaşılmasını sağlamak amacıyla genellikle hastane adı gibi özel isimler hedef dile çevirilmektedir. Deneyin kontrol grubu olarak belirlenen çevirmen de bu

yönde bir çeviri gerçekleştirmiştir. Koşut metin kullanmayan deneklerden *Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi* ifadesini Almancaya çevirenler *Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Krankenhaus* olarak iki dilli bir ifadeye yer verirken, koşut metin kullanan deneklerden Almancaya çevirenler *Şişli Etfal Bildungs- und Recherchenkrankenhaus* olarak ifadenin tümünü çevirmişlerdir.

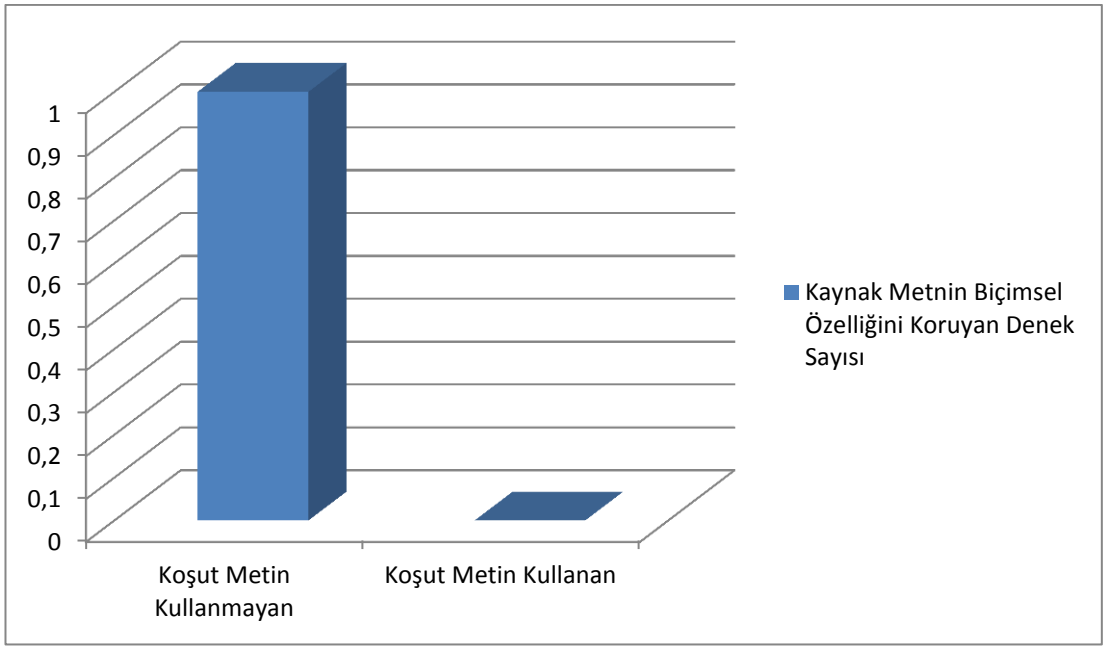
Çevirilecek metinde yer alan bir başka özel isim ise *Uzm. Dr. ...* ifadesi idi. Koşut metin kullanan deneklerden ikisi bu ifadeyi metinden silmiş, ikisi Türkçe olarak bırakmış biri ise *Exp. Dr.* şeklinde ifade etmiştir. Koşut metin kullanan deneklerden biri ifadeyi metinden silmiş, biri Türkçe bırakmış, ikisi hiç çevirmemiş, biri ise *Exp. Dr.* şeklinde ifade etmiştir. Kontrol grubunda yer alan çevirmen ise ilgili ifadeyi *Fachärtzin Dr.* olarak çevirmiştir.

Koşut metin kullanmayan deneklerden biri kişisel bilgilerin yer aldığı bölümdeki adres bilgisini *Halaskargazicd.* ifadesini *Halaskargazi Str*. olarak aktarmıştır. Söz konusu duruma benzer örneklere diğer deneklerde rastlanmamıştır.

Deneklerin ürettikleri çevirilerde tüm bu unsurların yanı sıra yine hukuki metinlerin özel yapısından kaynaklı olarak meydana gelen birkaç farklılık söz konusudur. Koşut metin kullanmayan deneklerden biri *Ich bestätige, dass Ich diese Schrift gelesen und bestätigt habe* gibi anlamı düşük tümce kurmuştur. Koşut metin kullanmayan bir başka denek ise *Habe ein Beschluss von Meral Akyol gelesen und unterschrieben in meiner Wohnung* şeklinde, metnin anlamının tamamen dışında bir çeviri yapmıştır. Koşut metin kullanmayan bir başka denek ise *... für eine erneuerung ... Foto erneuert worden ist* şeklinde metnin anlamını bozan, sözcük tekrarlı ve içerisinde anlatım bozukluğu bulunan bir çeviri yapmıştır. Hukuki metnin yoğunluğu içerisinde analiz yetisinin yeterli düzeyde kullanılmaması sonucu böylesi bir çevirinin yapıldığını söylemek mümkündür.

9.1.6. Biçimsel Benzerlik

Koşut metin kullanmayan ve kullanan toplam on denekten yalnızca biri metin türü gelenekleri arasındaki biçimsel farkı dikkate alarak çevirisini hedef dilin metin türü geleneği biçimine uygun olarak düzenlemiştir. Bu denek çeviri esnasında koşut metin kullandığını belirtmiştir. Söz konusu denek, anketinde koşut metinlerden yararlanmadığını belirtmiştir.

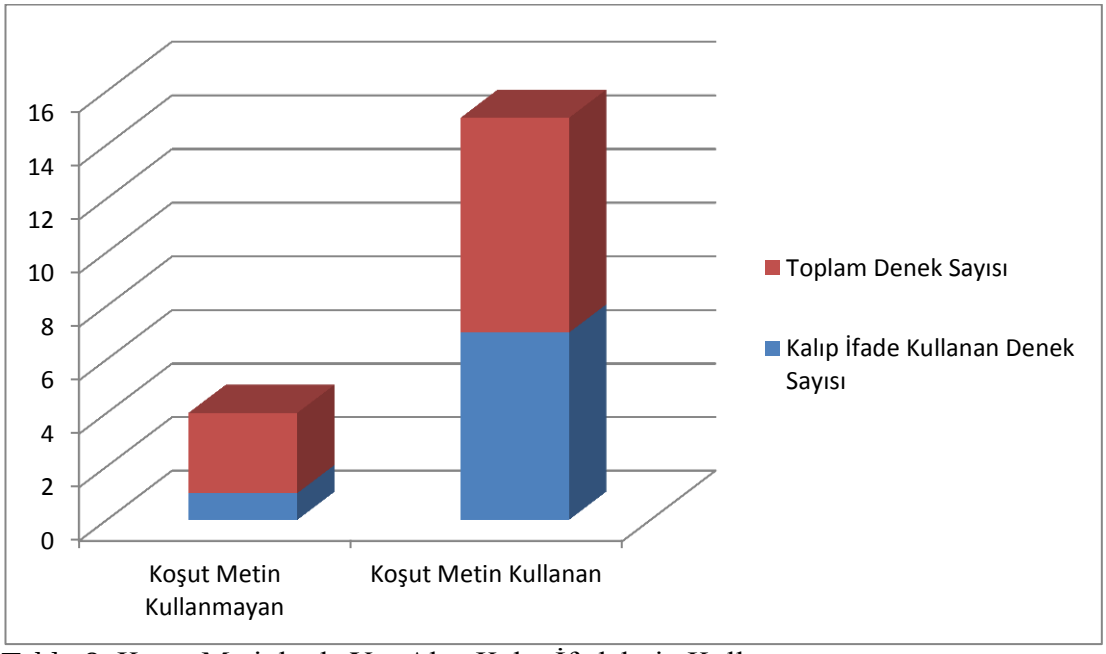
Tablo 7: Biçimsel Benzerlik

9.2. Almancadan Türkçeye Çeviri

Bir önceki bölümde, Türkçeden Almancaya çeviri yapan deneklerin çevirileri niceliksel ve niteliksel açıdan belirli ortak başlıklar altında analiz edilmiştir. Çevirilerde karşılaşılan ortak yapı ve hatalar sonucunda oluşturulan söz konusu başlıklara bu bölümde de yer verilmiştir. Bunun nedeni ise almanca Türkçe yönünde gerçekleştirilen dil testinin analiz sonucunda benzer hata başlıkları ile karşılaşılmış olmasıdır. Aşağıdaki bölümlerde dil testinden elde edilen somut verilere örnek sunmaları açısından yer verilmiştir. Elde edilen nicel veriler yüzdeli grafikler yardımıyla gösterilmiştir.

9.2.1. Kalıp İfade Kullanımı

Hukuk metinleri içerisinde genellikle vekâletnamelerin bir parçası olarak yer alan fakat bağımsız olarak tek başına da oluşturulabilen imza tasdiknameleri içerisinde belirli kalıp ifadeleri barındırmaktadır. Sözcük dizilimi ya da sözcük seçimi üzerinde önemli bir etkisi bulunan bu yapılar, benzer hukuki metinlerde sıklıkla aynı yapı ile karşımıza çıkmaktadır. Dil testi uygulamasında koşut metin kullanmadığını belirten üç denekten yalnızca biri, koşut metin kullandığını belirten sekiz denekten yedisi bu gibi kalıp ifadelere yer vermiştir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

Tablo 8: Koşut Metinlerde Yer Alan Kalıp İfadelerin Kullanımı

Dil testinde koşut metin kullanmayan deneklerden biri daha önce hukuk çevirisi yapmadığını da belirterek deneklere sunulan koşut metinlerde yer alan *huzurumda imzalanmıştır* şeklinde, hukuk dili içerisinde kalıplaşmış kabul edilebilecek bir yapıya yer vermiştir. Koşut metin kullanmadığını belirten denekler *den Unterschrift von ... beglaubige ich als echt*ifadesini *doğruluğu kanıtlanmıştır* ya da *geçerli olarak kabul ediyorum* şeklinde aktarırken koşut metin kullandığını belirten denekler ilgili ifadeyi genel olarak *huzurumda imzalandığını onaylarım* olarak çevirmişlerdir.

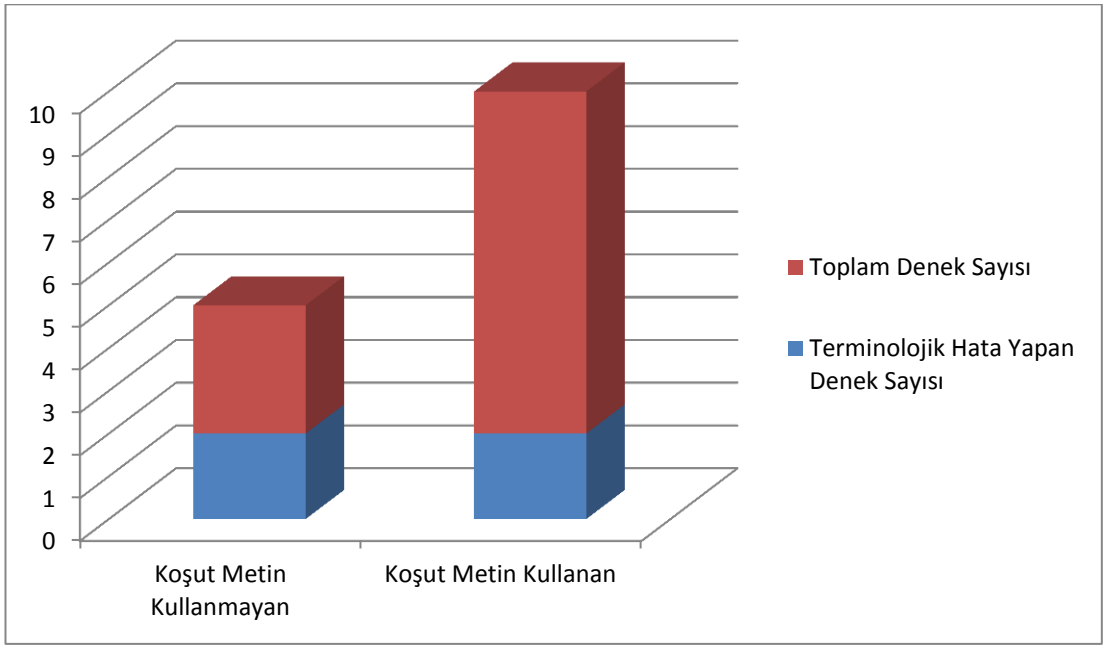
Çeviri sürecinde koşut metin kullandığını belirten denekler ilgili koşut metinlerde karışık halde yerde alan hukuk diline özgü ifade şeklini çevirilerine yansıtmaya çalışmış ve *işbu onaylama işlemi* gibi ifadelere yer vermişlerdir. Koşut metin kullanmadığını belirten deneklerde hukuk dili kullanımına yönelik herhangi bir denemeye rastlanmamıştır. Bu denekler genel olarak almanca kaynak metinde de yer aldığı gibi gündelik dili kullanmayı tercih etmişlerdir.

Koşut metin kullanan denekler söz konusu yapıları her ne kadar ilgili metinlerde yer aldığı şekliyle "doğru" olarak aktarsalar da deneklerden ikisi, kendilerine sunulan koşut metinlerde yer alan kalıp ifadeleri ilgili kaynak metinlerinde uygulamaya

çalışmış ve bu noktada bazı hatalara sebep olmuştur. Kaynak metinde hiç yer almayan *temsilen atılan* ya da *Villingen ikinci noterliğinden verilmiş* ya da *nüfusuna kayıtlı*ya da *şahıs ve kimliğinde yazılı olan* ya da *işbu tasdikname altındaki imzanın*ve *imza yetkisini aldığım* şeklinde, kendilerine sunulan vekâletname örneklerinde ve imza tasdiknamelerinde yer alan kalıplaşmış ifadeleri kullanmışlardır. Yararlandıkları, bir kuruma yönelik oluşturulmuş koşut metinde yer alan *Tareks Taahhütnamesi* kavramının içeriği iki denek tarafından anlaşılmamış ve belgenin başlığı olarak çeviride yer almıştır. Sunulan bir diğer koşut metinde yer alan *dışarıda hazırlanan* ifadesi kaynak metinde yer alan *vorstehende* ifadesine karşılık olarak yanlış bir anlam yükleyerek, koşut metinden olduğu gibi aktarılmıştır.

9.2.2. Terminoloji Kaynaklı Hata

Dil testine katılan ve koşut metin kullanmadığını belirten üç denekten ikisi terminolojik hata yaparken koşut metin kullandığını belirten sekiz denekten ikisi söz konusu hatayı yapmışlardır. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

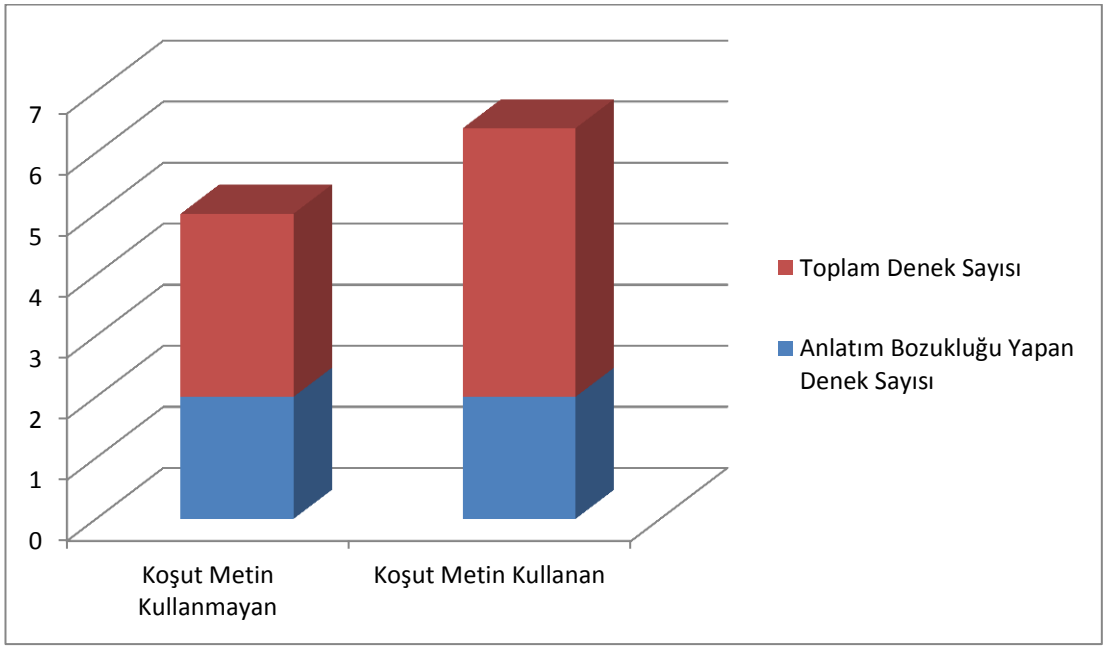

Tablo 9: Terminoloji Kaynaklı Hata

Kaynak metinde vorstehende ... Unterschrift şeklinde yer alan ifade koşut metin kullanmadığını belirten denekler tarafından yukarıdakiler ve önümde duran şeklinde aktarılırken ilgili ifade koşut metin kullanan denekler tarafından işbu tasdikname altındaki imzanın ve söz konusu imza olarak aktarılmıştır. Dil testinde koşut metin kullanmadığını belirten deneklerden biri Unterschriftsbeglaubigung ifadesini imza tescili olarak aktarırken koşut metin kullandığını belirten denekler ilgili ifadeyi imza tasdiknamesi ya da imza tasdik belgesiolarak aktarmışlardır. Kaynak metinde yer alan Herr Michael Karrer ifadesi koşut metin kullanmadığını belirten deneklerin tümü tarafından sayın olarak aktarılırken koşut metin kullanan deneklerden yalnızca biri ilgili ifadeyi sayın, biri bay olarak çevirmiş ve diğer denekler söz konusu sıfata yer vermemişlerdir. Kontrol grubu içerisinde yer alan hukukçu ise ilgili ifadeyi bay olarak aktarmıştır. Kaynak metinde yer alan ausgewiesen durch amtliche Lichtbildausweis ifadesi koşut metin kullanmayan denekler tarafından resmi fotoğraflı kimlik belgesinin huzurumda doğruladığı ya da resimli bir kimlik ile doğruluğu kanıtlanmışolarak aktarılırken aynı ifade koşut metin kullanan denekler tarafından fotoğraflı nüfus cüzdanına göre ya da resimli kimliği ibraz etmesi ileya daresmi kimlik ile ispatlanmış ve resmi fotoğraflı nüfus cüzdanı şeklinde aktarılmıştır.

9.2.3. Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı

Hukuk dilinin iç içe geçmiş ve görece karmaşık yapısı deneklerin cümlelerini tamamlamayıp yarıda kesmelerine ya da anlatım bozuklukları yapmalarına sebep olmaktadır. Koşut metin kullanmayan üç denekten ikisi bu hataları yaparken bu sayı koşut metin kullanan sekiz denek için ikidir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

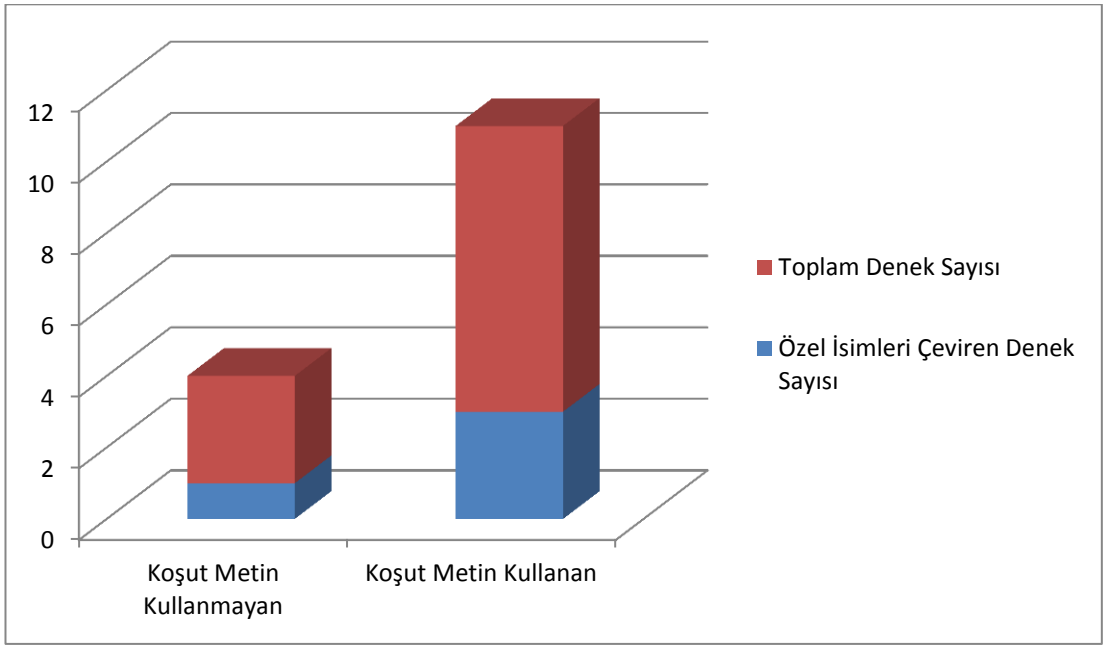

Tablo 10: Anlatım Bozukluğu- Bozuk Tümce Kullanımı

Hukuk metinleri hukuk dilinin özel yapısı gereği genellikle tek bir uzun cümleden meydana gelmektedir. Bu da cümle içerisindeki yapıların karıştırılıp kaybolmasına neden olmaktadır. Çeviri sürecinde koşut metin kullanmadığını belirten denekler *açık bir şekilde gerçek olarak tasdik etmekteyim* şeklinde, anlam açısından bozuk ve devrik ifadelere yer vermişlerdir. Eksiltili cümlelerin kullanımı hem hukuk metinleri ve hukuk dili açısından hem de Türkçe dilbilgisi kuralları açısından sorun teşkil etmektedir. Kaynak metinde tek cümle olarak yer alan ifade koşut metin kullanmadığını belirten üç deneğin ikisi tarafından bölünerek, koşut metin kullandığını belirten sekiz deneğin hepsi tarafından kaynak metinde yer aldığı şekli ile tek cümle olarak çevirilmiştir. Koşut metin kullanmayan denekler *...huzurumda doğrulandığı.*gibi bir ifade ile cümleyi sonlandırmışlardır. Koşut metin kullandığını belirten deneklerde ise böylesi ifadelere rastlanmamıştır. Yalnızca bir denek *Tarafımdan onaylanmış, resmi kimlik ile ispatlanmıştır* ya da *Doğru olarak onaylıyorum* şeklinde, hukuk dilinde sıklıkla tercih edilmeyen kısa cümlelere yer vermiştir. Dil testinde göze çarpan bir diğer unsur ise başlanan cümlelerin sonlandırılmamasıdır. Koşut metin kullanmayan üç denekten ikisi eksiltili cümleler kullanırken koşut metin kullanan sekiz denek için bu sayı üçtür.

9.2.4. Özel İsim Çevirisi

Özel isimlerin çevirisinde iki farklı yöntem söz konusudur. Kimi durumlarda metinlerin işlevlerini yerine getirmeleri ve anlaşılmaları için metin içerisinde yer alan özel isimlerin çevirilmesi daha uygun kabul edilebilirken kimi durumlarda bu hususta kaçınılmaktadır. Nitekim adres bilgileri gibi unsurların hedef dile çevirilerek aktarılması belirli problemlere neden olacaktır. Dil testinde koşut metin kullanmadığını belirten üç denekten biri, koşut metin kullandığını belirten sekiz denekten üçü adres bilgilerini hedef dile çevirmişlerdir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

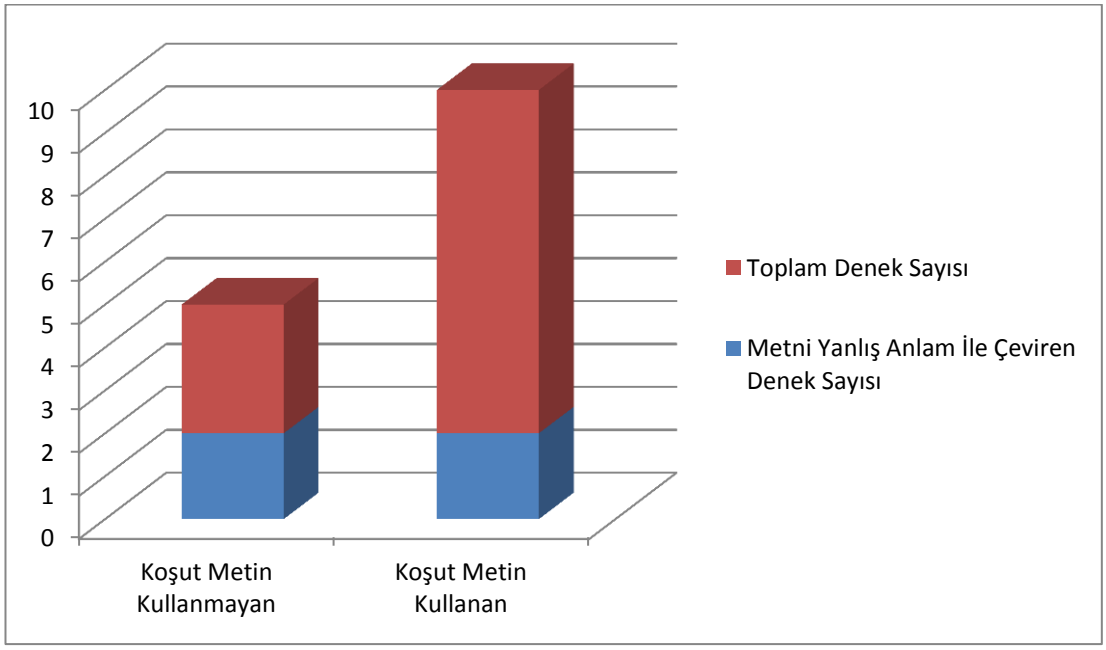

Tablo 11: Özel İsim Çevirisi

Deneklere sunulan kaynak metinde, yani vekâletnamede yer alan adres bilgilerinin çevirisi büyük hatalara yol açabilmektedir. Koşut metin kullanmadığını belirten deneklerden biri *Hauptstrasse 23* olarak yer alan adres bilgisini yanlış yorumlamış ve sokak adı olan *Hauptstrasse* ifadesini sokak kelimesinin Almancası olarak nitelendirerek *23. Cadde* şeklinde bir ifadeye yer vermiştir. Koşut metin kullandığını belirten denekler ise yalnızca *Str.* İfadesini *Sokak* şeklinde aktarmışlardır. Çevirilecek metnin yalnızca notere ait iletişim bilgilerinin yer aldığı bölümde özel isim kullanılmıştır. Metnin geri kalanı için bu durum söz konusu değildir. Metnin iletişim bilgileri bölümünde *0772/8718-47 oder 54* olarak yer alan telefon bilgisi tüm katılımcılardan yalnızca biri tarafından *...oder...* olarak kaynak dilde bırakılmış, diğer tüm katılımcılar tarafından *...ya da /veya…*olarak çevirilmiştir. Bahsi geçen tek katılımcı çeviri sürecinde koşut metinlerden yararlandığını belirtmiştir.

9.2.5. Yanlış Anlam

Hukuk metinlerinin genel yapısından kaynaklanan anlaşılamazlık ya da yanlış anlama sorunu deneklerin gerçekleştirdiği çevirilerde de karşımıza çıkmaktadır. Koşut metin kullanmayan üç denekten ikisi bu sorunu çevirisine yansıtmışken koşut metin kullanan sekiz denekten ikisi aynı sorunu yaşamıştır. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

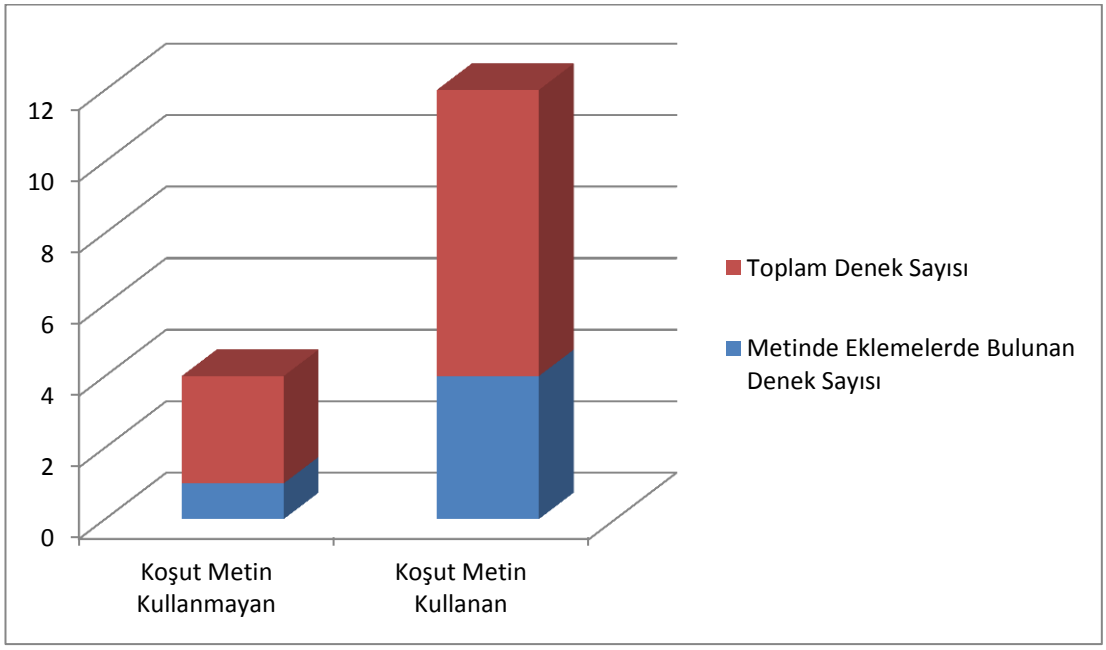
Tablo 12: Yanlış Anlam

Hukuki metinlerin ve hukuk dilinin uzun ve sarmal cümlelerden meydana gelmesi kimi durumlarda anlaşmazlıklara ya da yanlış anlamalara yol açmaktadır. Hukuki bağlayıcılığı olan ve çeşitli işlevler üstlenebilen söz konusu metinlerde böylesi hatalar kimi zaman oldukça büyük bir öneme sahip olabilmektedir. Koşut metin kullanmadığını belirten denek, *vostehende, vor mir vollzogene Unterschrift* ifadesini *benim onayımla imzasını atan* olarak kaynak metinden çok farklı bir anlam yükleyerek çevirmiştir. Koşut metin kullandığını belirten denek ise aynı ifadeyi *huzurumda imzalandığını onaylarım* ve *tarafımdan onaylanmış imza, ... resmi kimlik ile ispatlanmıştır* olarak kaynak metindeki anlamı dışında çevirmiştir. Koşut metin kullanmadığını belirten bir başka denek *...den Unterschrift... beglaubige ich öffentlich als echt* ifadesini *geçerli olarak kabul ediyorum* olarak aktarmıştır. Koşut metin kullandığını belirten denekler, aynı ifadeyi *bu belgenin doğruluğunu tasdik ederim* ve *işbu tasdikname altındaki imzanın* ... olarak, kendilerine sunulan koşut metinlerdeki ifadeyi aynen kullanarak aktarmıştır. Koşut metin kullandığını belirten denek, kullandığı koşut metinlerden yola çıkarak, örnek vekâletnamelerde yer alan nüfus müdürlüğüne kayıt adresi ile çevirmeleri için verilen imza tasdiknamesinde yer alan kişisel ikametgâh adreslerini birbiri yerine kullanmış ve böylece kişinin

ikametgâh adresi *kayıt adresi* olarak çevirilmiştir. Aynı durum koşut metin kullandığını belirten bir başka denek için de geçerlidir. Söz konusu denek adres bilgisini *...adresi altında kayıtlı olan Michael'in* şeklinde nüfus müdürlüğü kayıt adresini belirtir gibi çevirmiştir. Koşut metinleri cümle yapısını oluşturabilmek adına kullandığını belirten bir başka denek ise yine koşut metinlerde yer alan *...'de verilme ...tarihli, nüfus cüzdanına göre* yapısını olduğu gibi aynen almış ve kişinin doğum tarihini nüfus cüzdanı verilme tarihi olarak karıştırarak *12.07.1961 tarihli fotoğraflı nüfus cüzdanına göre* şeklinde yanlış anlama yol açarak aktarmıştır. Koşut metin kullanan denek kaynak metni yanlış yorumlaması sonucu *imza yetkisini aldığım* şeklinde, kaynak metinde hiç yer almayan bir ifadeye yer vermiştir. Koşut metin kullandığını belirten bir başka denek ise imza belgesinin gerçekliğini tasdik ediyorum ve *resimli kimlik için çıkartılmış olan* şeklinde, kaynak metindeki anlamı kullanımı dışındaki ifadelere yer vermiştir. Koşut metin kullandığını belirten bir denek *...hat keine Inhaltliche Überprüfung ... vorgenommen* ifadesini *... içerik incelemesine gerek duyulmamıştır* şeklinde, kaynak metinde kullanılan anlamı dışında aktarmıştır.

9.2.6. Eklemeler

Dil testinde kimi katılımcının kaynak metinde yer almayan ifadelere çevirilerinde yer verdiği görülmektedir. Genellikle metin geleneğinin ve biçemsel özelliklerinin "benzeştirilmesi" için kullanılan bu yönteme koşut metin kullanmadığını belirten üç denekten biri, koşut metin kullandığını belirten sekiz denekten dördü başvurmuştur. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

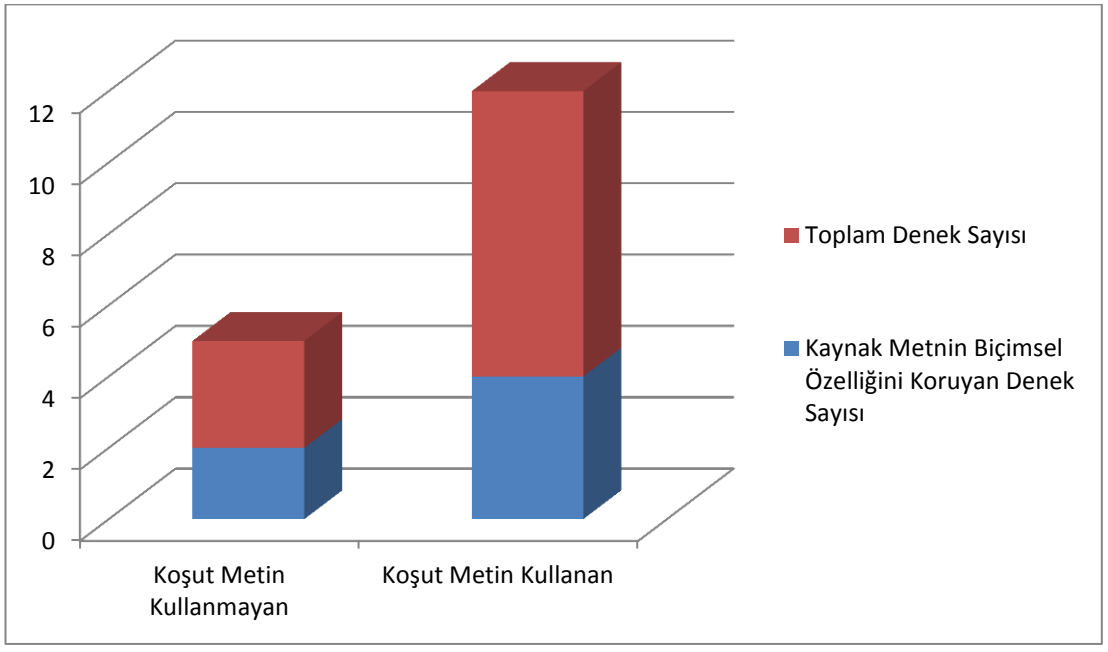

Tablo 13: Eklemeler

Dil testi uygulamasında esnasında koşut metin kullanmadığını belirten deneklerden biri kaynak metinde yer alan noter imza ve kaşesini taklit etmeye çalışmıştır. Koşut metin kullandığını belirten deneklerden yalnızca biri aynı yola başvururken diğer üç denek ise ilgili birimleri *noterim imzası, mühür/kaşe* olarak yazı ile ifade etmişlerdir. Koşut metinlerden yaralanmayan katılımcılardan biri kaynak metinde adres bilgileri bölümünde ülke adı yazmamasına karşın kendisi adres bilgisinin sonuna kendisi tarafından *Almanya* ibaresi eklenmiştir. Benzer duruma koşut metin kullanan deneklerde rastlanmamıştır. Anket uygulamasında koşut metinleri cümle yapısını oluşturabilmek amacıyla kullandığını belirten bir denek, kendilerine sunulan koşut metinlerde farklı konulara ilişkin ve karışlık olarak yer alan ifadeleri çeviri içerisinde kullanmaya çalışmıştır. Bu amaçla kaynak metnin aslında olmayan eklemeler yapmıştır. Söz konusu duruma *temsilen atılan* ya da *dışarıda hazırlanan* ya da *işbu onaylama işlemi* ya da *Villingen 2. Noterliğinden verilmiş…*ve *nüfusuna kayıtlı* gibi ifadeler örnek gösterilebilmektedir. Aynı kişi metnin sonunda rakamlarla ifade edilen tarih bilgisini kendilerine sunulan koşut metin örneklerinde yer aldığı şekli ile yazı ile aktarmışlardır.

9.2.7. Biçimsel Benzerlik

Hukuki belgeler ait oldukları toplum içerisinde belirli biçimsel ve biçemsel özelliklere sahip olurlar. Metin türü geleneklerinin bir parçası olarak adlandırılabilecek bu durum ülkeler arası hukuk metinlerinde farklılık göstermektedir. Denekler ile gerçekleştirilen çeviri uygulamasında Alman ve Türk hukuk metinleri geleneğinde farklı biçimlerde ele alınan imza tasdiknamesi denekler tarafından metinlerin biçimsel özellikleri açısından farklı şekillerde aktarılmıştır. Buna göre koşut metin kullanmadığını belirten üç denekten ikisi, koşut metin kullanan sekiz denekten dördü kaynak metnin biçimsel özelliklerini korumayı tercih etmişlerdir. Bu veriler aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

Tablo 14: Biçimsel Benzerlik

Hukuki metinlerin içerik anlamında birçok açıdan benzerlik ve koşutluk göstermesine karşın biçimsel özellikleri açısından aynı durumu sağladıklarını söylemek zordur. Uzmanlık alanı içerisinde yer alan hukuki metinler ülkeler göre

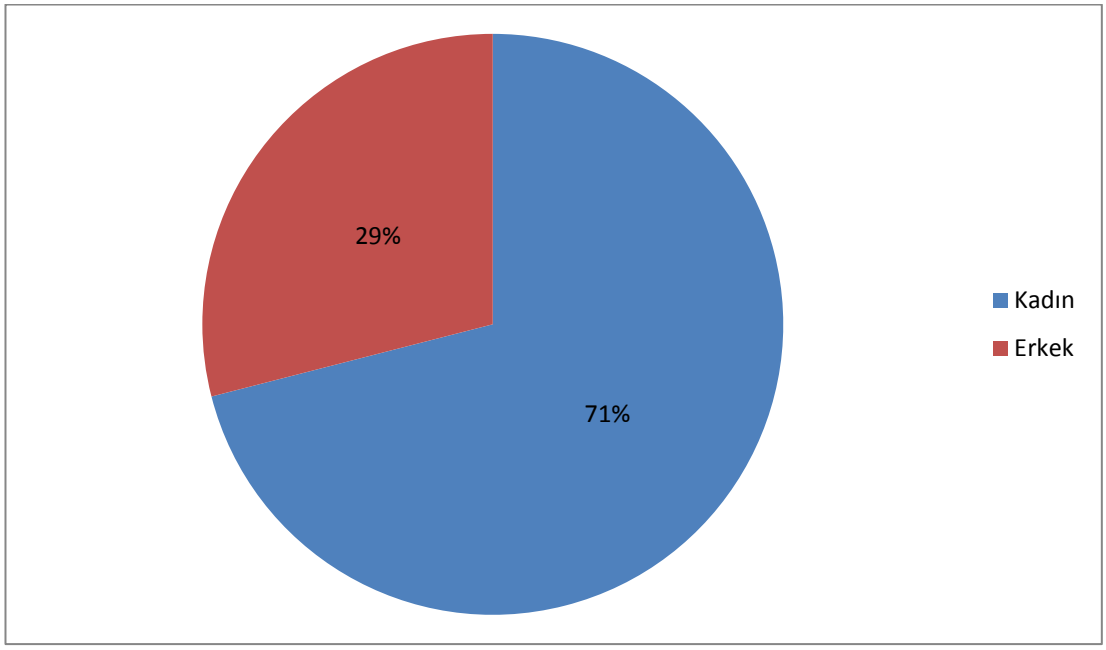
farklı görsellikte ve yapıda tasarlanabilmektedir. Çevirmenlerin bu durumda bir tercihte bulunmaları gerekmektedir. Bu tercih metnin genelini etkileyebilmektedir. Koşut metin kullanmadığını belirten üç denekten ikisi kaynak metni biçimsel açıdan, kesik çizgi kullanımlı cümle yapıları ve satır aralık ve boşluklarını kaynak metinde yer aldığı şekli ile aktarmayı tercih ederken bu sayı koşut metin kullananlarda dörttür. Fakat koşut metin kullanıp kaynak metnin biçimsel özelliklerini korumaya çalışan denekler aynı zamanda ilgili yapıları erek metinlerin biçimsel özellikleri ile uyumsallaştırmaya çalışmış ve çeviride karmaşık bir yapının oluşmasına neden olmuşlardır. Koşut metin kullandığını belirten diğer dört denek ise kaynak metin içerisinde yer alan ifadeleri anlamsal açıdan koruyarak hedef dilin metinsel özellikleri doğrultusunda aktarmayı tercih etmişlerdir.

9.3. Anket Analizi

Anket çalışması ile deneklerin hem dil testi çerçevesinde gerçekleştirilen çeviri uygulamalarını etkileyen unsurların belirlenmesi hem de genel olarak koşut metinlere dair fikirlerinin elde edilmesi amaçlanmıştır. Dil testi sonrası elde edilen verilerin analizinde kendilerine anket aracılığı ile yöneltilen ve çeviri uygulamasında koşut metinlerden ne şekilde yararlandıklarını irdeleyen soruyu yanıtsız bırakan denekler çeviri uygulamasında koşut metinlerin durumuna ilişkin herhangi bir ver sunamadıkları için dil testi analizi kapsamının dışında tutulmuştur. Fakat aynı öğrencilerin ankette yer alan ve çalışma içerisinde irdelenen özellikle de hukuk çevirisi ve koşut metinlere dair diğer soruları yanıtlamaları nedeni ile bu deneklerin anket analizine dâhil edilmesinin doğru olacağı görüşüne varılmıştır. Bu doğrultuda ankete katılan toplam denek sayısı otuz dört olmaktadır.

9.3.1. Kişisel Veriler

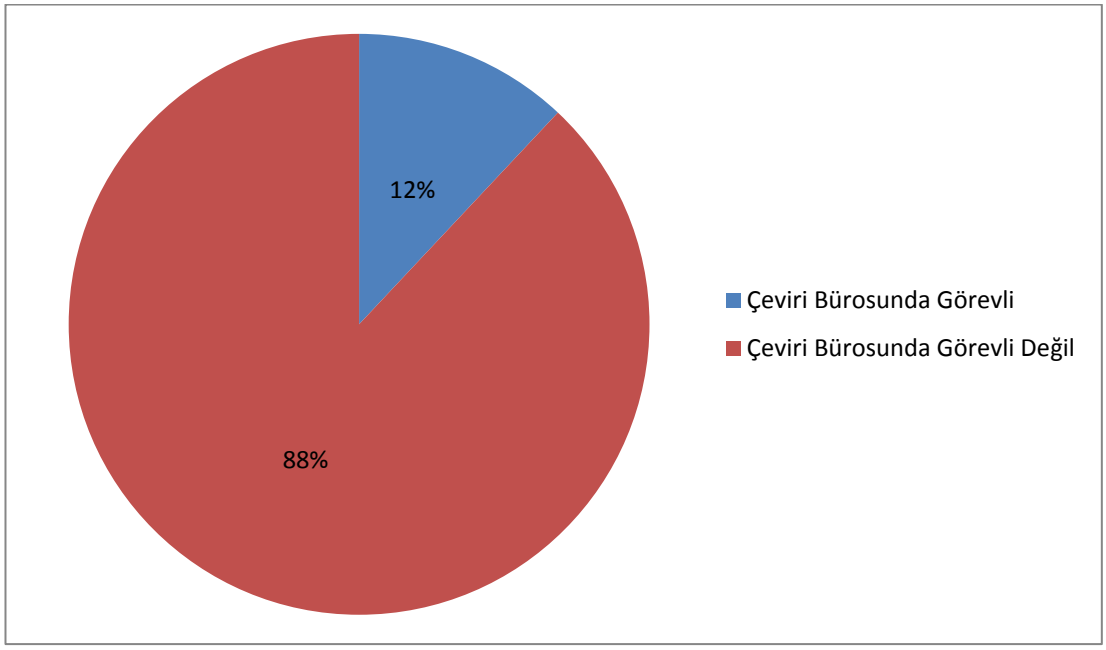
Anketin birinci bölümünde yer alan sorular deneklerin kişisel verilerini göstermek için oluşturulmuştur. Buna göre ankette yer alan deneklerin %71'i kadın, %29'u ise erkeklerden oluşmaktadır. Deneye katılan kadınların yaş ortalaması 25 erkeklerin ise 26'dır. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

Tablo 15: Cinsiyet Dağılımı

9.3.2. Dil Yeterliliği ve Çeviri Etkinliği

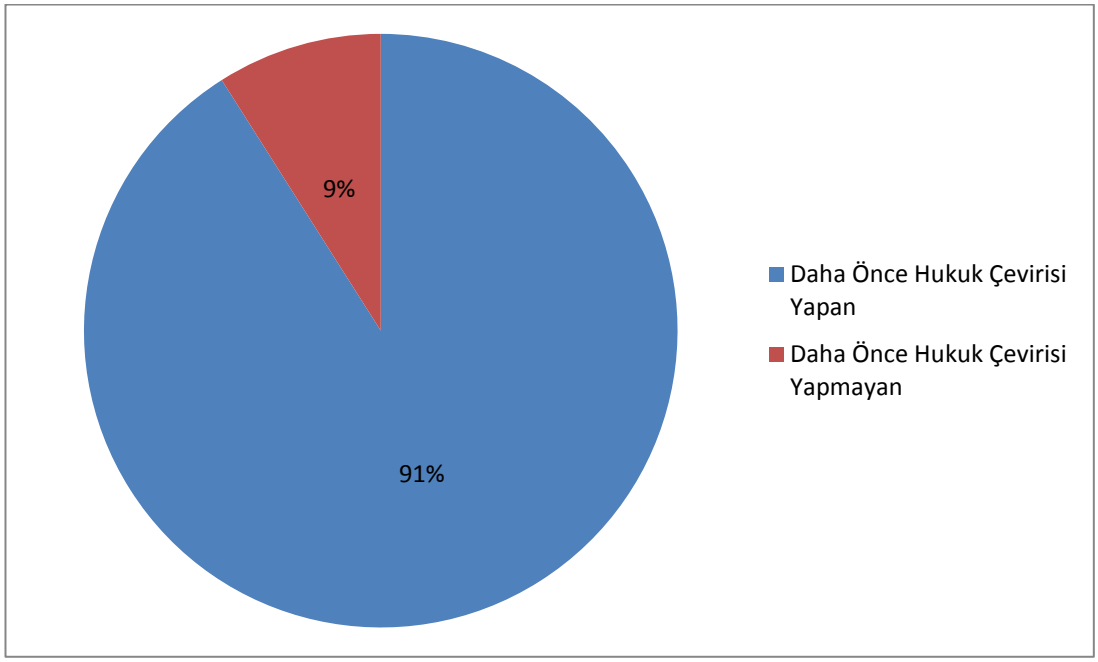
Deneklere yöneltilen ve kendi dil seviyelerini en düşük bir, en yüksek beş olmak üzere derecelendirmeleri istenen soru neticesinde deneklerin %12'sinin Türkçe yeterlilik seviyesinin ve %18'inin Almanca yeterlilik seviyesinin 3, %44'ünün Türkçe yeterlilik seviyesinin ve %43'ünün Almanca yeterlilik seviyesinin 4, %44'ünün Türkçe yeterlilik seviyesinin ve %39'unun Almanca yeterlilik seviyesinin 5 olduğu hesaplanmıştır. Buna ek olarak bir diğer soru ile deneklerin %12'sinin bir çeviri bürosunda serbest ya da devamlı çevirmen olarak görev yaptığı tespit edilmiştir. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

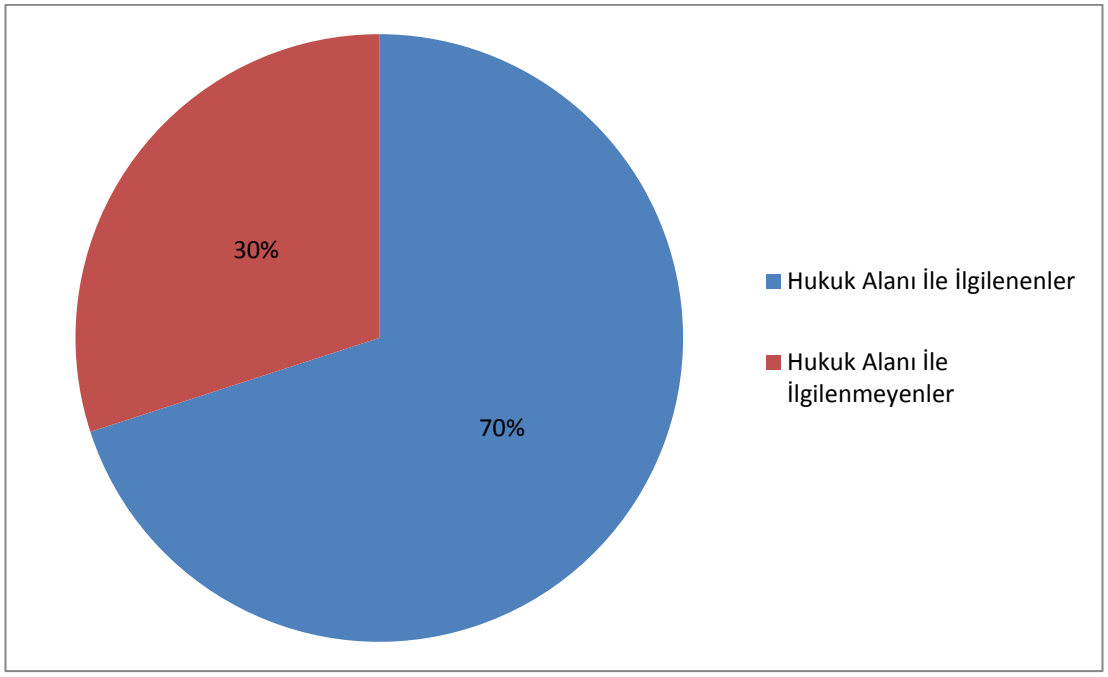
Tablo 16: Çeviri Bürosunda Çevirmen Olarak Görev Alan Denek Yüzdesi

9.3.3. Hukuk Çevirisi

Anketin ikinci bölüm soruları ise deneklerin çeviri eylemi ve hukuk çevirisi alanına dair bilgi, tecrübe ve yaklaşımlarını tespit etmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu doğrultuda hukuk çevirisi uygulamalarına yönelik oluşturulan soruya verilen yanıtlar neticesinde deneklerin %91'inin daha önce hukuk çevirisi yaptığı ve %70'inin bir çevirmen olarak hukuk alanı ile ilgilendikleri saptanmıştır. Bu veriler aşağıdaki grafikler ile gösterilmiştir:

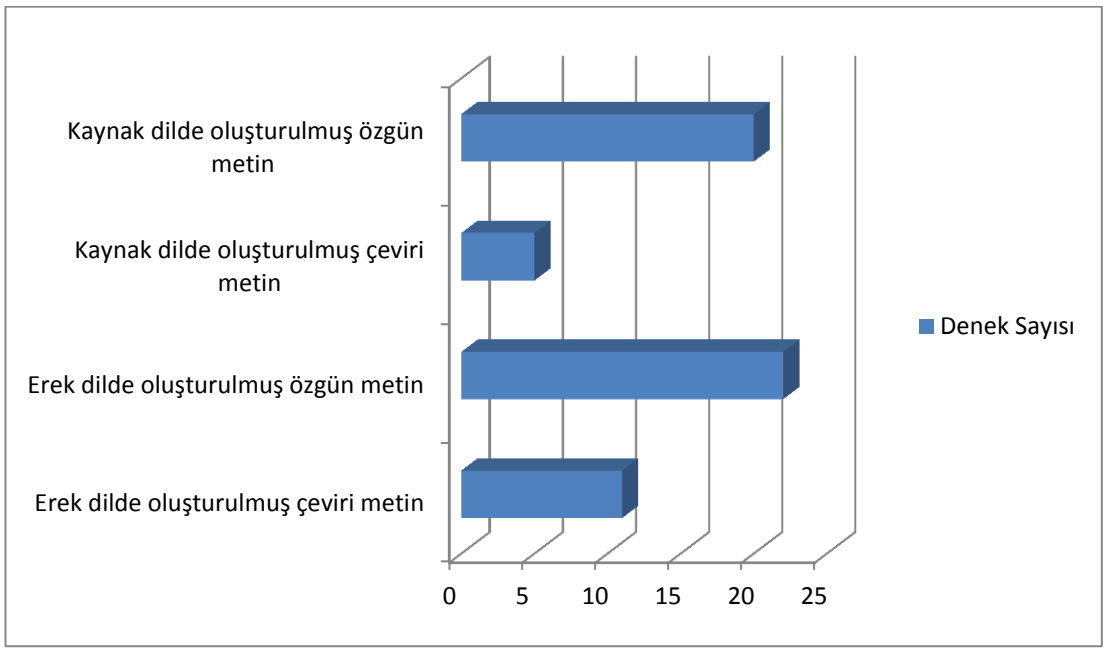
Tablo 17: Hukuk Çevirisi Yapan Denek Yüzdesi

Tablo 18: Hukuk Alanı İle İlgilenen Denek Yüzdesi

9.3.4. Koşut Metin Tanımlamaları

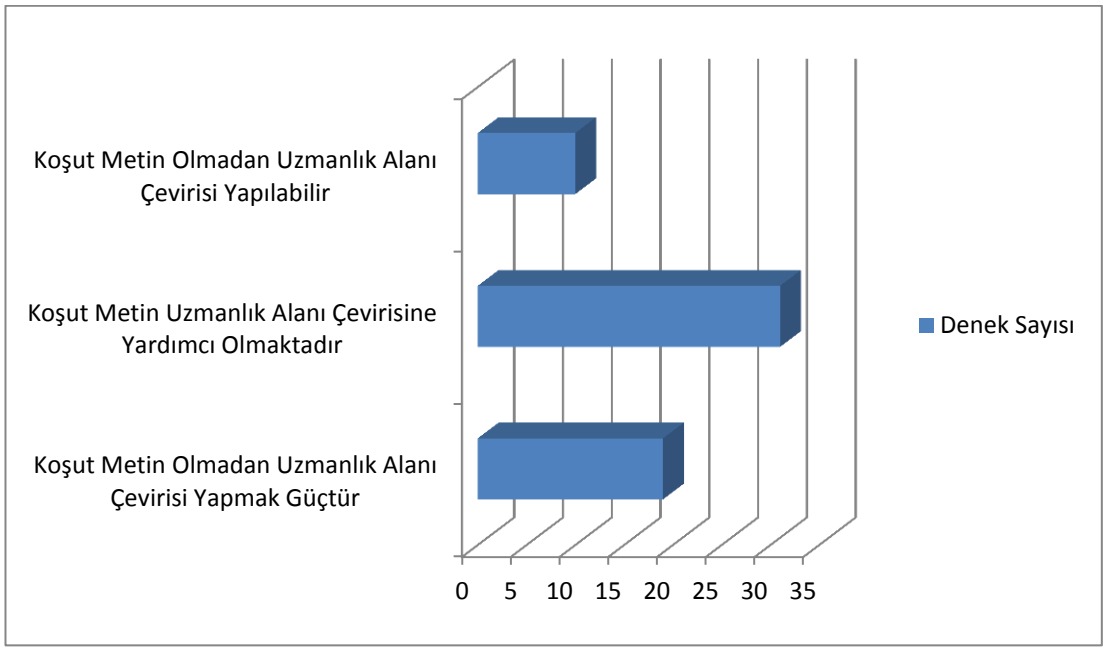
Anketin üçüncü bölümünde yer alan soruların temel konusu koşut metinlerdir. Burada deneklerin koşut metin kavramına ilişkin yaklaşımlarını belirlemek adına oluşturulan bir soruda, tez çalışması içerisinde yer alan kuramcıların koşut metin tanımlamalarına yer verilmiş ve deneklerden tercih ettikleri bir ya da daha fazla şıkkı işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre koşut metni kaynak dilde oluşturulmuş özgün metinler olarak gören denek sayısı 20, kaynak dilde oluşturulmuş çeviri metinler olarak gören denek sayısı 5, erek dilde oluşturulmuş özgün metinler olarak gören denek sayısı 22, erek dilde oluşturulmuş çeviri metinler olarak gören denek sayısı ise 11'dir. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

Tablo 19: Deneklerin Koşut Metin Tanımlamaları

9.3.5. Uzmanlık Alanı ve Koşut Metin

Koşut metinlere ilişkin görüşlerin ölçülmek istendiği ve birden fazla seçeneği tercih etme imkânlarının bulunduğu bir soruya göre deneklerin 19'u koşut metin olmadan çeviri yapmanın güç olduğunu, 31'i koşut metinlerin uzmanlık alanı çevirisinde yardımcı olduğunu ve 10'u koşut metin olmadan uzmanlık alanı çevirisi yapılabileceğini savunmaktadır. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

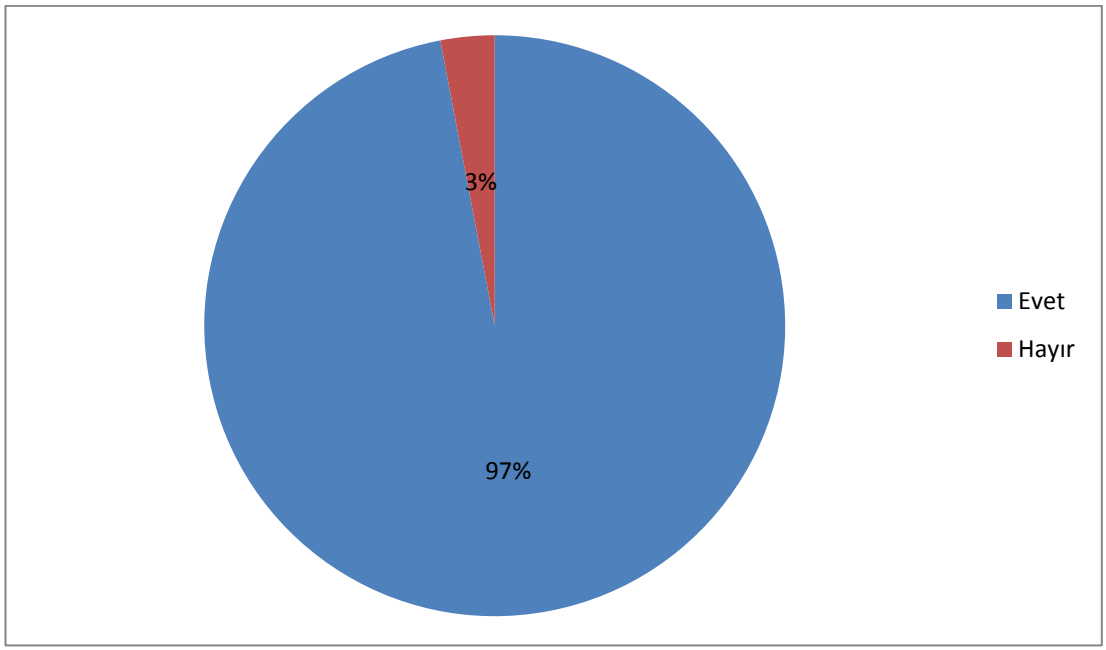

Tablo 20: Deneklerin Koşut Metinlere İlişkin Görüşleri

9.3.6. Alan Çevirisi ve Koşut Metin

Koşut metinlerin uzmanlık alanı çevirilerindeki yeri ve durumunu tespit etmek amacıyla deneklere öncelikle hukuk çevirisi ve diğer uzmanlık alanı çevirilerini zor bulup bulmadığı sorulmuştur. Soruya evet yanıtını veren deneklere ise bu konuda

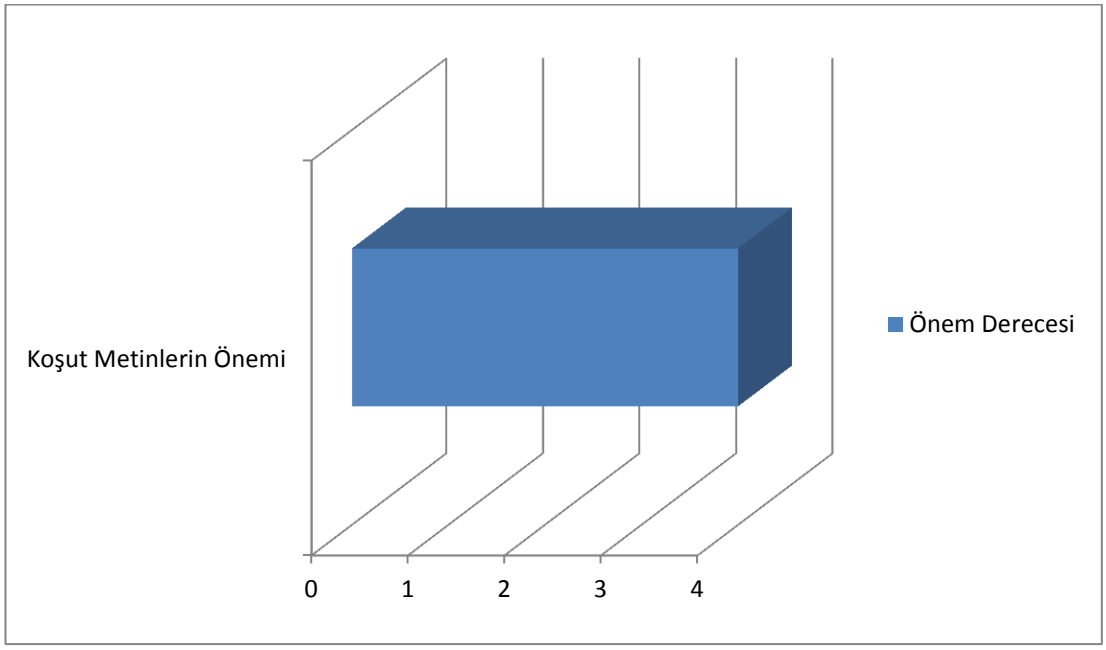
koşut metinlerin durumu sorulmuştur. Buna göre deneklerin %97'si koşut metinlerin hukuk çevirisi ve diğer uzmanlık alanı çevirilerinde yardımcı olabileceğini görüşündedir. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

Tablo 21: Koşut Metinlerin Hukuk ve Uzmanlık Alanı Çevirilerinde Yardımcı Unsur Olarak Yer Alması

9.3.7. Koşut Metin Önemi

Deneklerin çeviri uygulamalarında koşut metinlere verdikleri önem 1'in en düşük seviyeyi, 5'in ise en yüksek seviyeyi temsil ettiği bir soru ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre denekler çeviri uygulamalarında koşut metinlere 4 seviyesinde önem vermektedir. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

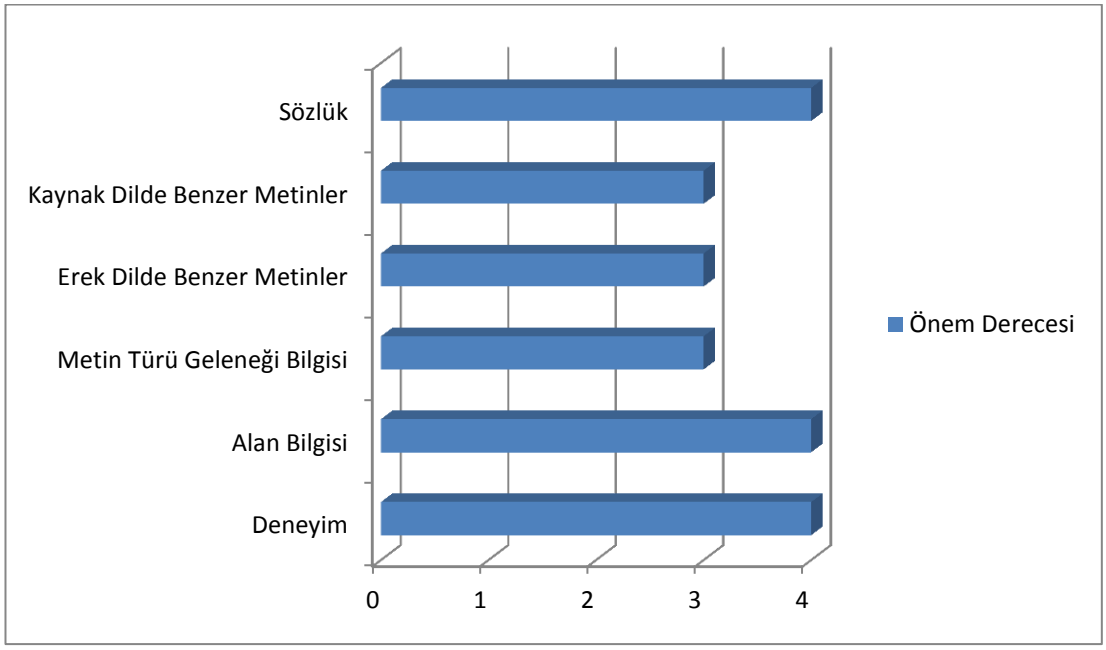

Tablo 22: Deneklerin Çeviri uygulamalarında Koşut Metinlere Verdiği Önem

Tablo21'de sunulan verilere göre deneklerin çeviri uygulamalarında koşut metinlere verdikleri önem 4 seviyesinde olmaktadır. Bu ise deneklerin koşut metinlere verdikleri önemin %80 seviyesinde olduğunu göstermektedir.

9.3.8. Çeviri Süreci Yardımcı Kaynakları

Anket kapsamında ele alınan bir diğer soru ile deneklerin çeviri sürecinde hangi unsurlara ne derece ihtiyaç duyduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soru likert tipte oluşturulmuştur ve yine 1 en düşü seviyeyi, 5 en yüksek seviyeyi temsil etmektedir. Buna göre denekler sözlüklere 4 seviyesinde, kaynak dilde benzer metinlere 3 seviyesinde, erek dilde benzer metinlere 3 seviyesinde, metin türü geleneği bilgisine 3 seviyesinde, alan bilgisine 4 seviyesinde ve deneyime 4 seviyesinde önem vermektedir. Bu veriler aşağıdaki grafik ile gösterilmiştir:

Tablo 23: Çeviri Sürecinde İhtiyaç Duyulan Unsurlar ve Dereceleri

Adaylardan elde edilebilecek olası diğer cevapları engellememek adına soruya bir de açık uçlu yanıtlama bölümü eklenmiştir. Deneklerin hiçbir bu bölümü yanıtlamamışlardır. Ayrıca seçenek olarak sunulan unsurların hiç birinin etkili olmadığını düşünen deneklerin görüşlerini almak adına *ihtiyaç duymadım* seçenekleri eklenmiştir. İhtiyaç duymadım seçeneğini tercih eden denek bulunmamaktadır.

9.4. Mülakat Analizi

Çalışmanın uygulama kısmı Çeviribilim bölümü öğrencileri ile gerçekleştirilmiş ve araştırmaya akademik görüş ve düşüncelerin de dâhil edilmesi amacıyla Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam ve Hacettepe Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık bölümü öğretim görevlilerinden Yard. Doç. Dr. Recep Özbay ile sekiz sorudan oluşan, planlanmış bir mülakat gerçekleştirilmiştir. Her ikisi de Hacettepe Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık bölümünde hukuk çevirisi dersi vermiş ve vermekte olan akademisyenlere bu mülakatta yöneltilen sorular her iki kişi tarafından tek tek cevaplanmıştır. Bu yanıtlar ise aşağıdaki gibi gruplandırılarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

1- Hukuk çevirisinde ne gibi zorluklarla karşılaşılmaktadır? Bunu aşmada koşut metinlerin rolü nedir?

Musa Yaşar Sağlam Almanca hukuk metinlerin derli toplu cümlelerden meydana geldiğini buna karşın Türkçe hukuk metinlerin uzun ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Ona göre kalıplaşmış ifadeler ve karşılıkları başka yollardan bulunamayabilir. Bu gibi durumlarda ise yapıların çözümlenmesi, metinler arası farkların çözümü için koşut metinlere bakmak şarttır. Recep Özbay ise koşut metinlerin çeviri işini gerçekleştiren kişilere ek görüş ve bilgi sağladığını vurgulamaktadır.

2- Sizce hangi durumlarda koşut metinlere başvurulmakta ve ihtiyaç duyulmaktadır?

Recep Özbay hukuk çevirmeninin metni anlama ihtiyacı bulunduğunu ve bu noktada koşut metinlerin yardımcı olabileceğini ifade etmekte, sözlüklerin çeviri

uygulamalarında tek başlarına yeterli olamayacağını bunun için yine koşut metinlere ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Musa Yaşar Sağlam ise bilinmeyen ve daha önce karşılaşılmamış bir konuya ilişkin metinle çalışılacağı zaman koşut metinlere ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

3- Sizce hukuk çevirilerinde koşut metin kullanılmalı mıdır? Cevabınız evet ise neden? Bu hususta koşut metinlerin hukuk çevirisinde yapı, biçim ve içerik açısından üstlendiği görevi nasıl görmektesiniz?

Musa Yaşar Sağlam hukuk çevirilerinde koşut metinlerin kullanılması gerektiğini, yapısı gereği kalıplaşmış ifadeler içeren hukuk metinlerinin kültür, gelenek ve toplumun bizzat kendisinin kalıp olarak yansıması olduğunu, bu yapıların ise koşut metinler yardımı ile ortaya çıkarılabileceğini ifade etmektedir. Recep Özbay ise koşut metinlerin hukuk metinlerinin yapısını belirlemek açısından önemli bir yere sahip olduğunu ve yine koşut metinlerin değişen tüm bu yapıların güncel kullanımını ortaya koyduğunu belirtmektedir.

4- Hukuk çevirisinde ne gibi bir yöntem izlemektesiniz? Koşut metinlerin bu konudaki rolü nedir?

Recep Özbay genel olarak çeviri alanında iki temel görüşün varlığından bahsetmekte ve bir kesimin çeviriyi ortak bir hizmet alanı olarak görürken diğer bir kesimin dil bilen herkesin çeviri yapabileceği anlayışında olduğunu belirtmektedir. İkinci görüşe sahip kişilerin ölçeğinin, beslenme kaynağının ve otonomunun kendilerinden farklı olduğunu ve içgüdüsel bir çeviri yöntemini tercih ettiklerini, buna karşın kendilerinin ise kuralına uydurmaya dayalı bir yolu tercih ettiklerini ifade etmektedir. Burada bahsi geçen kuralına uydurma noktasında koşut metinlerin önemli bir yere sahip olduğunu eklemektedir. Ayrıca Özbay'a göre amaçlı bir öğrenim görmüş kişilere ve akademik öngörmüş çevirmenlere koşut metinler şarttır. Musa Yaşar Sağlam 1980'lerde sekiz yıl boyunca gerçekleştirdiği yoğun hukuk çevirisi işlerinde bizzat kendisinin de koşut metinlerden sıkça yararlandığını, koşut metinlerin kendisine

önceki çevirmenlerin çevirilerini ve aldıkları çeviri kararlarını sunduğunu belirtmektedir.

5- Yaptığınız çevirilerde ya da derslerinizdeki çeviri uygulamalarında koşut metin kullanıyor musunuz? Koşut metinleri ne şekilde ele almaktasınız?

Musa Yaşar Sağlam yaptığı çevirilerde ve derslerinde koşut metinlerden yararlandığını ifade etmektedir. Derslerinde koşut metinlere ilgili metinleri çözümlemek suretiyle yer verdiğini belirten Sağlam, bu şekilde öğrencilerin çözümleme sonucunda bilgileri daha kalıcı hale getirmelerinin ve karşılaştırmalarda bulunmalarının sağlanmış olduğunu vurgulamaktadır. Recep Özbay da aynı şekilde yaptığı çevirilerde ve derslerinde koşut metinlerden yararlandığını belirtmektedir. Özbay, koşut metinleri derslerde örneklem sunmaları açısından faydalı bulduğunu ve koşut metinlerin öğrencilerde istendik davranışların oluşturulup geliştirilmesinde önemli bir rol üstlendiğini ifade etmektedir. Özbay'a göre koşut metinler öğrencilere birer beslenme kaynağı gibidir. Fakat burada koşut metinlerin dozajı önemlidir. Yoksa öğrenciler koşut metinler içerisinde boğulup gidebilir.

6- Koşut metinlerin metin türü geleneği, terminoloji ve alan bilgisi, metin genelinde biçimsel, anlamsal ve sözcüksel benzerliğin sağlanması açısından önemini nasıl değerlendirmektesiniz?

Recep Özbay koşut metinlerin çevirmene çeviri işiyle boğuşması içerisinde mevcut metinleri tekrar ele alıp, esinlenip kendinden de bir şeyler katarak daha iyisini ortaya koyabilmesi için fırsat sunduğunu ifade etmektedir. Özbay'a göre koşut metinler sayesinde çevirmenler mevcut yapıyı yansıtıp kendilerinden de bir şeyler katma fırsatı elde edebilmektedirler. Musa Yaşar Sağlam çeviribilim alanında bizden çok daha ileri olan kültürlerin var olduğunu belirtmektedir. Sağlam'a göre belirli terimlerin karşılığı bizde bulunmazken bu gibi gelişmiş toplumlarda birden fazla karşılığına rastlanmaktadır. Koşut metinler sayesinde çevirmen norm metinler

kullanmış olur ve bir diğer çevirmen ise onun kullanmış olduğu bu normları tekrar kullanır. Böylelikle çok seslilik ortadan kalkmış olur.

7- Koşut metinlerin uzmanlık alanı çevirilerindeki rolü nedir?

Musa Yaşar Sağlam koşut metinlerin uzmanlık alanı gerektiren çevirilerdeki öneminin yadsınamaz olduğunu, böylesi metinlerden ağırlıklı olarak yararlanmanın faydalı olacağını ifade etmektedir. Sağlam'a göre kimi bilgilere başka kaynakta rastlanamazken ilgili bilgiler yalnızca koşut metinler içerisinde bulunabilmektedir. Fakat koşut metinleri hazır bilgi şeklinde değerlendirmek yanlış olacaktır. Sağlam ancak inceleme ve çözümleme suretiyle bilgilere ulaşmanın mümkün olacağını, koşut metin çalışmalarının ihtisaslaşmayı beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır. Recep Özbay, uzmanlık alanı içerisinde metnin anlaşılması ve alansal yardım sunması açısından koşut metinlerin hayati bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Özbay'a göre koşut metinler modüler bir eğitime geçilmesi ve uzmanlaşmış çevirmenlerin yetiştirilebilmesi hususunda oldukça önemli bir rol üstlenmektedir.

8- Size göre, koşut metin nedir ve koşut metinlerin çeviriye etkisini ürün, süreç, çevirmen ve çeviri kararları açısından nasıl değerlendirmektesiniz?

Recep Özbay koşut metinlerin kullanıcılarına birçok fayda sağladığını belirtmektedir. Özbay, çeviri işi ile ilgilenen kişilerin koşut metin çalışmaları sayesinde söz konusu alana olan ilgilerini fark edebileceklerini, kendi öğrendiği bilgileri bir başkasına satacak hale gelebileceklerini ve bir müddet sonra da muhatapları tarafından ilgili alanın uzmanı olarak görülebileceklerini vurgulamaktadır. Böylelikle nitelikli ve alan bilgisi kuvvetli çevirmenler ortaya çıkacaktır. Özbay'a göre, koşut metinler çeviri sürecinin araştırma kaynağıdır ve çeviri dışında süreci etkileyen her şey dönüt olarak geri gelecektir. Fakat bu sabır gerektiren bir süreçtir. Musa Yaşar Sağlam koşut metinlerin süre açısından büyük kolaylık sağladığını vurgulamaktadır. Sağlam'a göre çeviri yapan kişiler koşut metin kullanmadıkları takdirde tümce yapıları ve terminoloji gibi unsurları tek tek araştırılmak zorunda kalacaklardır. Ayrıca koşut

metinler sayesinde çok daha az efor ve emek ile hedefe varmak mümkündür. Koşut metinler, yapılan çevirinin sağlamlığı açısından bilgi vermektedir yani çeviri öncesinde sağlamadır bir nevi. Sağlam'a göre, koşut metin kullanarak bizden öncekilerin deneyimlerini kullanmış olmaktayız.

SONUÇ

Koşut metinler benzer işlevi olan ve konu açısından benzerlik gösteren metinler olarak kabul edilmekte, dilbilim ve çeviribilim araştırmalarında dilsel, metinsel ve kültürel özelliklerin ortaya çıkarılmasında, çeviri süreci, çevirmen ve çeviri açısından önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Çalışma çerçevesinde ilgili konular koşut metinlerin işlevi odaklı olarak bu alanda çalışmalar yapan sınırlı sayıdaki kuramcının araştırma ve katkıları ile çeviribilim temelli olarak ele alınmıştır. Araştırma ile koşut metin alanındaki çalışmaların sayıca az olduğu ve daha çok kullanmalık metin ve uzmanlık alanı çevirilerine dönük çalışmalarda bulunan kuramcıların bu konuyu ele aldıkları tespit edilmiştir.

Kuram ve uygulama arasındaki ilişkinin belirginleştirilmesi amacıyla dil testinden elde edilen veriler çalışmanın uygulama bölümünde nicel ve nitel açılardan analiz edilmiştir. Uzmanlık alanlarından yalnızca hukuk çevirisi çalışmaya dâhil edilmiştir. Fakat çalışmada hukuk alanı için elde edilen veriler diğer uzmanlık alanları için de bir genelleme oluşturabilmektedir. Hukukun çok geniş bir alana yayılmış olması sebebiyle dil testi kapsamında gerçekleştirilen çeviri uygulaması vekâletname ve imza tasdiknamesi ile sınırlandırılmıştır. Bu metin türlerinin tercih edilme nedeni ise çokça kalıp ifade ve standart kullanımlardan oluşmalarıdır. Çalışmanın birinci bölümünde yer verilen kuramcılara göre koşut metinler özellikle de konu ve yapı açısından belirgin özel metinlerde daha geniş bir kullanım alanı ve işlev sunmaktadır.

Dil testinin uygulamasında göze çarpan ilk durum deneklerin hepsinin koşut metin kavramına aşina olmalıdır. Bunun ise Prof. Dr. Sakine Eruz'un koşut metin çalışmalarına verdiği önem neticesinde sağlanabildiği düşünülmektedir. Gerçekleştirilen görüşme ve gözlemler koşut metinlere özellikle de hukuk çevirisi alanında diğer üniversitelere nazaran İstanbul Üniversitesi tarafından daha büyük bir yer ayrıldığını göstermektedir. Deneklerin koşut metinlere aşina olmalarına karşın kendilerine sunulan metin türüne aşina olmadıkları deney esnasındaki ifadeleri ile gözlemlenmiştir. Denekler metinde yer alan hukuki terimleri daha önce hiç işitmediklerini, söz konusu metinlerin çok uzun cümlelerden oluştuğunu ve cümlenin noktasını bulmakta zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Dil testinde göze çarpan bir

diğer unsur ise yaşı diğer katılımcılara nazaran görece daha büyük olan ve Almanya'da yaşayıp bu süre zarfında hukuk çevirisi yaptığını belirten bir katılımcının koşut metinlere ihtiyaç duymadan metni çok az sözlük kullanımı ile çevirmiş olmasıdır. Çalışmanın kuramsal alanı ve mülakatta elde edile veriler de koşut metinlerin bilinmedik, yabancı ve henüz karşılaşılmamış metinlerin çözümlenmesi ve çevirisinde başvurulan kaynaklar olduğu belirtilmektedir. Nitekim söz konusu katılımcı daha önce yaptığı hukuk çevirisi ile koşut metinleri zihinsel haritasına dahil etmiş bulunmaktadır. Bu durumda bir kez öğrenilen yapıların sonraki çalışmalara da uygulanabileceği ortaya çıkmaktadır.

İşlemsel/işlevsel metin olarak kabul edilen hukuki metinlerin homojen bir yapıya sahip olmaması ve ilgili metin türü geleneklerine bağlı olarak farklı metin türlerini aynı anda içermesi nedeniyle Göpferich koşut metin çalışmalarında hukuki metinlerin tümünün değil, ilgili bölümlerinin karşılaştırılmasının daha uygun olacağını belirtmektedir. Dil testinde deneklere verilen koşut metinler kaynak metnin birebir aynı birimlerini aynı biçemsel özelliklerle sunmayan fakat söz konusu birimleri çoklu yapısı içerisinde bulunduran özgün koşut metinlerden seçilmiştir. Deneklerin söz konusu farklılığın ayırdına varamadığı, kendilerine yararlanmaları için sunulan koşut metinleri çeviride doğrudan, olduğu gibi kullandıkları ve buna bağlı olarak da çeviri hataları yaptıkları gözlenmiştir. Deneklere imza tasdiknamesi örnekleri sunması açısından verilen koşut metinlerden bir tanesi kaynak metine örnek teşkil eden ilgili bölümü metnin sonunda içermekteydi. Metnin ilk bölümleri ise hukuki bağlayıcılığı olan bir başka konuya ilişkin veriler sunmaktaydı. Bu birimde yer alan bazı ifadeler denekler tarafından çeviriye ilişkin bilgi içeren bir birim olarak görülmüş ve kaynak metinde hiç yer almamasına karşın *Tareks Taahhütnamesi* olarak çeviri metnine dâhil edilmiştir. Uygulamada karşılaşılan bu durum kuramsal çerçevede Eruz'un belirttiği üzere koşut metinlerin kopya çekilip metinlerin doğrudan aktırılmasında kullanılacak metinler olmadığı, Wilss'in de koşut metinler ile sağlandığını savunduğu metin yapıtaşlarının ortaya çıkarılması işlevinin ancak donanımlı çevirmenler tarafından gerçekleştirilebildiği görüşünü ispatlar niteliktedir.

Bu çalışmada kuramsal çerçeve çevirmenin çıkmaza girdiği durumlarda özellikle de konu açısında belirgin ve özel metinlerde koşut metinlerin kullanıcılarına büyük

katkılar sağladığı vurgulanmaktadır. Bu işlevler dilsel ve kültürel farklılıkların ortaya çıkarılması, sözdizimsel, terminolojik, biçimsel, biçemsel ve yapısal özelliklerin belirgin hale gelmesi ve böylece ilgili metin türü geleneklerine hâkim olunmasıolarak sıralanmaktadır. Uygulamada gözlenen durum ise metinsel ve dilsel tüm bu özelliklere dair arka plan bilgisi bulunmayan kişilerin söz konusu yapıların ayırtına varıp analiz etmede sorunlar yaşadığı, koşut metinleri her tür metine uygulanabilecek bir şablon olarak gördükleri ve buna bağlı olarak da hatalı çeviriler yapmalarıdır. Denekler, koşut metinlerde yer alan *noterliğinden verilme, nüfusuna kayıtlı, şahıs ve kimliği ile ibraz ettiği, işbu tasdikname altındaki imzanın* gibi kalıplaşmış ifade ve kullanımları birer şablon olarak görüp kaynak metinde yer alıp almamasına bakmaksızın çevirilerine yansıtmışlardır. Her ne kadar Kautz koşut metinlerin birer şablon olarak kullanılabileceğini vurgulasa da uygulama, alan çevirisi yapmak için alanın uzmanı kadar olamasa dahi ona yakın bir seviyede alan bilgisine ve çevirinin en temel unsuru olan dilsel yeterliliğe sahip olunması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Altay, hukuk metinlerinin özelliklerini sıralarken, eş anlamlı sözcüklerin birlikte kullanıldığını ifade etmektedir. Wilss ve Kautz uzmanlık alanına ilişkin oluşturulmuş ve ifadeleri belirli bir sıralama ile aktaran hukuki belgelerin çevirisinde koşut metinlerin kolaylık sağladığını vurgulamaktadır. Uygulamada deneklere verilen vekâletname örnekleri de benzer yapıyı içermektedir. *Dairemde huzurumda imzalanmıştır* ifadesinin koşut metin kullanan denekler tarafından *in meinem Büro und in meiner Gegenwart* şeklinde aktarılırken koşut metin kullanmayan denekler tarafından eş anlamlı sözcüklerden yalnızca birini çevirmeyi tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Yazıcı, kavramların karşılıklarının yalnızca sözlükler yardımıyla bulunmasının her zaman mümkün olmadığını, bu gibi durumlarda ise bütünce eşleştirme araçlarından yararlanılabileceğini kuramsal çerçevede belirtmiştir. Uygulamada karşılaşılan ve denekler tarafından çevirilmesi istenen *yevmiye no* sözcüğü birçok sözlükte yer almazken ilgili karşılığı koşut metin kullanan denekler tarafından tespit edilmiş ve *Rollen Nr.* olarak aktarılmıştır. Buna karşın koşut metin kullanmayan denekler ilgili ifadeyi kaynak metindeki anlamından çok uzak bir anlam ile *Lohn Nr.* olarak

aktarmışlardır. Yazıcı'nın bu görüşünün özellikle de uzmanlık alanı terminolojisi içeren metinler açısından uygulama alanında geçerliliğini sağladığını söylemek deney sonuçları ile mümkün olmaktadır. Dil testi sonucunda elde edilen bu ve benzeri örnekler Hoffmann'ın çeviri sürecindeki kavramsal araştırmaların koşut metin ve sözlüklerle eş zamanlı olarak gerçekleştirildiğinde daha güvenilir sonuçlar elde edileceği yönündeki savını uygulama alanında tekrar ispatlamış olmaktadır.

Altay hukuk metinlerinin uzun ve karmaşık tümcelerden, kişisiz ve edilgen olağan dışı tümce yapılarından meydana geldiğini vurgulamaktadır. Nitekim Boztaş, çevirmenlerin hukuk metinlerinde karşılaşılan içeriksel ve işlemsel özellikleri tanıyor ve bu doğrultuda çeviri yapıyor olması gerektiğini vurgulamaktadır. Kuramsal çerçevede ele alındığı üzere koşut metinler bu konuda işlevsel olarak kabul edilmektedir. Dil testi uygulaması ile koşut metin kullanmayan deneklerin *Hans Otto ile Elizabeth kızı Camnitz 07.08.1920 doğumlu ... Meral Akyol* ifadesini çözümleme esnasında sorunlar yaşadıklarını ve ilgili ifadeyi *Hans Otto und Tochter von Elizabeth, Camnitz geboren* şeklinde kaynak metnin anlamı dışında çevirdiği gözlemlenmiştir. Koşut metin kullanan denekler ise bu ifadenin hep aynı sıralama ile kullanılması nedeniyle ilgili ifadeyi koşut metinlerde bularak doğru çevirmişlerdir. Benzer durum koşut metin kullanmayan deneğin *vorstehende, vor mir vollzogene Unterschrift* ifadesinin *benim onayımla imzasını atan* şeklindeki çevirisinde rastlanmaktadır. Bu noktada anlamsal açıdan bir çeviri hatası gerçekleştirildiği söylenebilmektedir. Uygulamadan elde edilen bu ve benzeri veriler söz konusu durum için kuramın uygulama alanı ile örtüştüğünü göstermektedir.

Alanında uzman kişilerle gerçekleştirilen görüşmeler ve kuramsal çerçevede geliştirilen görüşler koşut metin kullanımı ile çevirmenlerin alan uzmanının sahip olduğu terminolojik, metinsel, biçimsel, biçemsel ve dilsel üslubu tercih etmesinin mümkün olduğu yönündedir. Bu doğrultuda koşut metinler çevirmenin uzman kişi olarak görülmesini ve çevirilerin alan uzmanı tarafından yapılmış gibi kabul görmesini sağlamaktadır. Dil testi uygulaması koşut metin kullanmayan deneklerin *Ich bestätige, dass Ich diese Schrift gelesen und bestätigt habe* gibi hukuki belgelerde tercih edilmeyen bir dil kullandıklarını buna karşın koşut metin kullanan deneklerin ise *işbu onay işlemi altında bulunan imzanın, nüfus cüzdanı ibraz etmesi*

ile kimliği ispatlanan, işbu vekaletname altındaki imzanın ... ait olduğunu onaylarım gibi hukuki belgelerde sıkça karşılaşılan dilsel üslup ve kullanıma yer verdikleri gözlemlenmiştir.

Boztaş'a göre, metin türü ve geleneklerine özgü kalıp ve deyişlerin göz önünde bulundurulmadığı çeviriler yetersiz olarak kabul edilecektir. Reiss'a göre ise okur, metin türünü ayırt ettikten sonra belirli biçemsel özelliklerin sağlanmasını bekler ve bu beklentisi karşılanmadığında söz konusu çeviriyi kusurlu çeviri olarak kabul eder. Kuramsal bu yaklaşımlara göre dil testi uygulamasında çeviri sürecinde koşut metinleri kullanmayan deneklerin erek metin türü ve geleneklerini göz ardı ederek yaptığı çevirileri yetersiz ya da kusurlu kabul etmek doğru olacaktır. Buna karşın çeviri sürecinde koşut metin kullanan deneklerin yaptıkları çeviriler ise Baker'in kuramsal yaklaşımına göre erek okuyucu tarafından özgün metin olarak kabul edilebilmekte ve koşut metinlerin kuramsal çerçevede ele alınan eşdeğerlik işlevini uygulama alanında Nida'nın devingen eşdeğerlik ölçütüne göre, Venuti'nin ise yerlileştirme stratejisine göre sağladığı sonucuna varılabilmektedir.

Dil testi uygulamasında deneklerden çok az bir kısmının koşut metinleri analiz ettiği ve çevirilerini buna göre oluşturduğu gözlemlenmektedir. Kolay yolun tercih edilmesi sebebiyle oluştuğu düşünülen bu durum, çevirmenlik mesleğinin profesyonel açıdan ele alınmadığını, verilen işin en kısa süre içerisinde tamamlanmasının hedeflendiğini göstermektedir. Çeviri büroları ve akademisyenlerle gerçekleştirilen görüşmelerde de bu iki farklı yaklaşıma rastlanmıştır. Buna göre tez çalışması kapsamında çeviri bürosu sahibi ve çevirmenine kaynak metni çevirirken erek metin türü geleneklerine göre düzenlemeler yapıp yapmadığı sorulduğunda bu iş için fazladan zaman ve çaba sarf etmesi gerektiği için böyle bir şeyi tercih etmediğini belirtmiştir. Akademisyenler ve yaptıkları çalışmalar incelendiğinde söz konusu duruma tamamen karşı bir görüşle yaklaştıkları, çevirmenlerin de belirli alanlarda uzmanlaşmış kişiler olması gerektiği ve buna bağlı olarak bir uzman tarafından oluşturulabilecek metinler üretme çabası içerisinde olmaları gerektiği görüşü hâkimolduğu gözlemlenmektedir. Esasen bu durum çevirmenlik mesleğine bakış açısını ve verilen değeri de ortaya koymaktadır. Kuramsal alanda savunulan koşut metinlerin kullanım gerekliliğinin uygulamada karşılık bulamamasının ya da görece

daha az bulmasının bu mesleğin kanun ve yasalar nezdinde diğer mesleklerin sahip olduğu özellik ve imtiyazlara sahip olmayışından ve kural ve düzenli denetimlere tabi olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kuramsal çerçeve ve uzman mülakatları göstermektedir ki koşut metinler araştırma zamanının verimli kullanılmasında, çevirmenlerin üretkenliğini ve çeviri kalitesini arttırmada, alan çevirilerinde uzman kişi konumuna yükselmede, sistematik yapısı ile çeviri hatalarını engellemede, sözcük dağarcığının geliştirilmesinde, metin türü bilgisinin geliştirilmesinde, cümle kalıplarının analiz edilip benzer metinler için uygulamasında üretilen çevirilerin hâkim olan belirli bir bağlam içerisine yerleştirilmesinde, cümle yapılarının çözümlenmesinde ve böylece yanlış anlamlı çevirilerin engellenmesinde, biçimsel ve biçemsel eşdeğerliğin eş zamanlı olarak sağlanmasında, dil içi karşılaştırmalar ile ilgili çevirinin sağlamasının yapılmasında, diller arası karşılaştırmalar ile farklı dillerdeki metin geleneklerinin, dilsel, biçimsel ve biçemsel özelliklerinin ortaya çıkarılmasında, çeviri sağlamasının yapılmasında, alıcıları tarafından uzman bir kişi tarafından oluşturulmuş ve özgün olarak kabul edilebilecek metinlerin oluşturulmasında oldukça önemli ve etkili bir rol üstlenmektedir. Buna karşın uygulama, söz konusu faydaların sağlanması için koşut metinler ve uzmanlık alanı dâhilinde bilgi ve donanımı gerekli kılmaktadır. Bunun yanı sıra çevirmenlerin ve işverenlerin çevirmenlik mesleğine bakış açılarının ürün ve süreç üzerinde belirleyici bir etki oluşturduğu dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

Albrecht, Jörn: "Übersetzung und Linguistik". İçinde **Informationen Deutsch als Fremdsprache,** Tübingen, G. Narr Verlag, 2013.

Altay, Ayfer: "İngilizce ve Türkçe Hukuk Dillerinin Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, l Cilt: 19 l Sayı: 2 l, Ankara, 2002.

Ammann, Margret: **Akademik Çeviri Eğitimine Giriş: (Grundlagen der modernen Translationstheorie-Ein Leitfaden für Studierende),** İstanbul, Multilingual Yayıncılık, 2008.

Arntz, Reiner, Picht, Heribert, Mayer, Felix: **Einführung in die Terminologiearbeit**. Hildesheim, Olms. 2002.

Baker, Mona: **Text and Technology: In Honour of** John Sinclair, y.y., John Benjamins Publishing, 1993.

Boztaş, İsmail: **Çeviri El Kitabı: Belge Çevirileri = A Handbook For Translators Document Translation,** Ankara, Pelikan Yayıncılık, 2007.

Boztaş, İsmail: **Hukuk Çevirisi= Legal Translation,** Ankara, Pelikan Yayıncılık, 2012.

Cao, Deborah: "Inter-Lingual Uncertainty in Bilingual and Multilingual Law". **Journal of Pragmatics,** Cilt 39, Sayı 1, y.y., 2007, s. 69-83.

Coşkun, Hasan: **Uygulamalı Çeviri Rehberi:** Belge Çevirileri, Ankara, Alka Matbaacılık Basım Yayın, 2010.

Chesterman, Andrew, Jenny Williams: **The Map. A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies,** Manchester/Northampton: St. Jerome Publishing, 2002.

Deliktaşlı, Nesrin: **"Hukuk Metinleri Çevirisi ve Eğitimi",** Uluslararası Çeviri Sempozyumu 'Günümüzde Çeviri ve Çevirmen Sorunları Konferansı, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2004.

Engelberg, Stefan, Lemnitzer, Lothar: **Lexikographie und Wörterbuchbenutzung,** Tübingen, Stauffenburg-Verlag, 2001.

Eruz, F. Sakine: **Çeviride ve Çeviri Eğitiminde Koşut Metinler,** İstanbul, Rektörlük Yayınları, 2000.

Eruz, F. Sâkine: **Çeviriden Çeviribilime: Yüzyılımız Penceresinden Çeviribilimsel Bir Bakış,** İstanbul, Multilingual Yayınları, 2003.

Fabricius-Hansen, Cathrine: "Paralleltext und Übersetzung in sprachwissenschafltlicher Sicht." In: Kittel, Harald/Frank, Armin Paul/Greiner, Norbert/Hermans, Theo/Koller, Werner/ Lambert, José/Paul, Fritz (Editör) **Übersetzung, Translation, Traduction. Ein İnternationales Handbuch zur Übersetzungsforschung.** Berlin/New York: de Gruyter, 2007, s. 322-329.

Göktürk, Akşit: **Çeviri, Dillerin Dili: Bütün Yapıtları İnceleme,** 11. bsk., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2014.

Göpferich, Susanne: "Paralleltexte." Snell-Hornby, Mary/Hönig, Hans G./Kußmaul, Paul/Schmitt, Peter A. (Editör) **Handbuch Translation.** Tübingen, Stauffenburg, 2003, s. 184-186.

Göpferich, Susanne: **"Textsorten in Naturwissenschaften und Technik: pragmatische Typologie-Kontrastierung-Translation",** y.y., Narr Verlag, 1995.

Hartmann, Rheinhard: "Contrastive Textology and Translation," **Kontrastive Linguistik und Übersetzungswissenschaft: Akten des Internationalen Kolloquiums Trier/Saarbrücken,** Wilhelm Fink Verlag, München, 1981.

Hoffmann, Lothar, Kalverkämper, Hartwig, Wiegand, Herbert Ernst: **Fachsprachen: Ein Internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft,** Cilt 2. Walter de Gruyter, y.y., 1998.

House, Juliane: **Translation Quality Assessment: Past and Present,** New York, Routledge 2015.

Işıktaç, Yasemin, Metin, Sevtap: **Hukuk Metodolojisi,** İstanbul, Filiz Yayıncılık, 2010.

Kaptan, Saim: **Bilimsel Araştırma Teknikleri,** Ankara, Tekışık, 1977.

Kautz, Ulrich: **Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens**, München, Iudicium, 2000.

Kıncal, Remzi: **Bilimsel Araştırma Yöntemleri,** Ankara, Nobel, 2013.

Koller, Werner: **Einführung in die Übersetzungswissenschaft,** 6. bsk., Wiebelsheim, Quelle und Meyer, 2001.

Kurultay, Turgay: "Der Weg von einzelnen Übersetzungsübungen zur übergreifenden Übersetzungskompetenz - Curriculare Überlegungen zur Frage der Vermittlung methodischen Wissens" **Vortrag an dem Symposion Übersetzerische Kompetenz der Uni Mainz in Germersheim,** y.y., 1997.

Kußmaul, Paul: **Training the Translator,** Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, 1995.

Neuman, W.Lawrence: **Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar,** İstanbul, Yayın Odası, 2008.

Nida, Eugene Albert: **Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating,** Brill Archive, y.y., 1964.

Öncü, Mehmet Tahir: **Die Rechtsübersetzung im Spannungsfeld von Rechtsvergleich und Rechtssprachvergleich: zur deutschen und türkischen Strafgesetzgebung,** Berlin, Frank & Timme, 2012.

Pastor, Gloria Corpas, Seghiri, Miriam: "Virtual corpora as documentation resources: Translating travel insurance documents (English-Spanish)," Beeby, Allison, Patricia Rodríguez Inés, and Pilar Sánchez-Gijón, (editör) **Corpus Use And Translating: Corpus Use For Learning To Translate and Learning Corpus Use To Translate.** Vol. 82. y.y., John Benjamins Publishing, 2009.

Pearson, Jennifer: "Using Parallel Texts in the Translator Training Environment." Zanettin, Federico/Bernardini, Silvia/Stewart, Dominic (Editör) **Corpora in Translator Education.** Manchester/Northampton: St. Jerome Publishing, 2003, s. 15-24.

Philip, Gill: "Arriving at Equivalence. Making a Case for Comparable General Reference Corpora in Translation Studies," In: Beeby, Allison/Inés, Patricia Rodríguez/Sánchez- Gijón, Pilar (Editör) **Corpus Use and Translating. Corpus use for Learning to Translate and Learning Corpus use to Translate.** Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, 2008, s. 59-73.

Popovic, Anton: "The Concept 'Shift of Expression' in Translation Analysis. The Nature of Translation." Yay. Haz. James Holmes. Mouton. The Hague, İçinde: Yazıcı, Mine. **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları,** 2. bsk., İstanbul, Multilingual Yayıncılık, 2010, s. 83.

Reiß, Katharina, Vermeer, Hans J: **Grundlegung einer Allgemeinen Translationstheorie,** Tübingen, Niemeyer, 1984.

Reiss, Katharina: "Text Types, Translation Types and Translation Assessment." **Readings in Translation Theory,** Finlandiya, Oy Finn Lectura Ab, 1989.

Simonnaes, Ingrid: **Basiswissen deutsches Recht für Übersetzer: mit Übersetzungsübungen und Verständnisfragen,** Berlin, Frank & Timme, 2015.

Sinner, Carsten, Socas, Elia Hernández: "Wirklich keine Übersetzungen?" **Lebende Sprachen,** Cilt 57, Sayı 1, y.y., 2012, s. 28-52.

Snell-Hornby, Mary: "Slippery when wet: Paralleltexte als Übersetzungshilfe" **Der Deutschunterricht I**, y.y., 1990, s. 10-16.

Spillner, Bernd: "Textsorten im Sprachvergleich: Ansätze zu einer Kontrastiven Textologie.", Kühlwein, Wolfgang/Thome, Gisela/Wilss, Wolfram (Editör) **Kontrastive Linguistik und Übersetzungswissenschaft: Akten des Internationalen Kolloquiums Trier/Saarbrücken.** München, Fink, 1981, s. 239-250.

Stolze, Radegundis: **Hermeneutisches Übersetzen: linguistische Kategorien des Verstehens und Formulierens beim Übersetzen,** Vol. 368. y.y., G. Narr, 1992.

Stolze, Radegundis: **Übersetzungstheorien: Eine Einführung,** y.y., Narr Francke Attempto Verlag, 2011.

Taylor, Christopher: **Language to language: A practical and theoretical guide for Italian/English translators,** Cambridge, Cambridge UP, 1998.

Thiel, Gisela: "Parallel text production. An alternative in pragmatically-oriented foreign Language courses." Titford, Christopher/Hieke, Adolf (Editör) **Translation in Foreign Language Teaching and Texting.** Tübingen, Narr, 1985.

Toury, Gideon: **Descriptive Translation Studies and Beyond,** Amsterdam, John Benjamins, 1995.

Türk Dil Kurumu: **Türkçe Sözlük,** Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.

Varantola, Christa: "Translators and Disposable Corpora." Zanettin, Federico, Silvia Bernardini, and Dominic Stewart, **Corpora in Translator Education,** Manchester/Northampton, St. Jerome Publishing, 2003.

Vecdi, Aral: **Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine,** İstanbul, Oniki Levha, 2012.

Venuti, Lawrence: **The Translator's İnvisibility: A History Of Translation.** New York, Routledge, 1995.

Wassermann, Rudolf: "Sprachliche Mittel in der Kommunikation zwischen Fachleuten und Laien im Bereich des Rechtswesens." **Fachsprachen und Gemeinsprache. (Jahrbuch 1987 des Instituts für deutsche Sprache),** Düsseldorf, 1979.

Wilss, Wolfram: **Übersetzungsunterricht. Eine Einführung: Begriffliche Grundlagen und methodische Optimierungen,** Tübingen, Narr, 1996.

Yazıcı, Mine: **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları,** 2. bsk., İstanbul, Multilingual Yayınevi, 2010.

Yazıcı, Mine: **Çeviribilimde Araştırma,** İstanbul, Multilingual Yayınevi, 2011.

Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,** Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.

Zanettin, Federico, Bernardini, Silvia, Stewart, Dominic: **Corpora in Translator Education,** Manchester/Northampton, St. Jerome Publishing, 2003.

EKLER

Ek.1 Deneklere Uygulanan Anket Çalışması

Bu anket formu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Yüksek Lisans Programında yürütülmekte olan bir yüksek lisans tez çalışması için uygulanmaktadır. Bu anketin amacı, sizlerin koşut metinlere olan yaklaşımınızı ortaya koymak ve anket öncesinde gerçekleştirilen deneyi değerlendirmektir. Elde edilecek bütün veriler bilimsel çalışma amaçlı kullanılacak olup, tüm bilgileriniz saklı tutulacaktır. Soruları yanıtsız bırakmadan, dikkatli bir şekilde cevaplandırmanız tez çalışmasının bilimsel değeri ve güvenirliliği açısından büyük bir öneme sahiptir. Zaman ayırarak göstermiş olduğunuz ilgi ve katkı için teşekkür ederim.

Zeynep Yeşilkaya

1) Yaşınız

.....

2) Cinsiyetiniz

☐ Kadın ☐ Erkek

3) Türkçe ve Almanca dil yetinizin hangi seviyede olduğunu düşünüyorsunuz?

(5 en yüksek seviyeyi, 1 en düşük seviyeyi temsil etmektedir.)

	1	2	3	4	5
Türkçe	☐	☐	☐	☐	☐
Almanca	☐	☐	☐	☐	☐

4) Yabancı dili nerede edindiniz?

☐ Türkiye ☐ Almanya

Diğer ……

5) Yabancı dili nasıl edindiniz?

☐ Okulda

☐ Kursta

☐Yabancı ülkede bulunduğum esnada

☐ Aile ortamında

☐ Üniversite

6) Çeviri yaparken, kendinizi hangi dilde daha yeterli buluyorsunuz?

☐ Türkçe ☐ Almanca ☐ İkisi de

7) Daha önce hukuk metni çevirisi yaptınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

►Cevabınız evet ise aşağıdaki üç soruyu cevaplayınız, hayır ise bir sonraki soruya geçiniz

a)Ne sıklıkla hukuk metni çevirisi yapmaktasınız?

☐ Çok sık ☐ Sık ☐ Bazen ☐ Hiç

b)Yaptığınız hukuk metni çevirisi eğitim amaçlı deneme miydi?

☐ Evet ☐ Hayır

c) Yaptığınız hukuk metni çevirisi iş amaçlı mıydı?

☐ Evet ☐ Hayır

8) Bir çeviri bürosunda serbest ya da devamlı çevirmen olarak görev yapıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

►Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız, hayır ise bir sonraki soruya geçiniz

a) Ne kadar süredir görev yapıyorsunuz?

☐ 0-6 ay ☐6-12 ay ☐ 12 aydan fazla

9) Bir çevirmen olarak, hukuk alanı ile ilgileniyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

10) Lisans eğitiminizde hukuk çevirisi ve hukuk alanına yönelik eğitim aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

11) Daha önce "koşut metin" kavramını duydunuz mu?

☐ Evet ☐ Hayır

►Bir önceki soru için cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız, hayır ise bir sonraki soruya geçiniz

a) Sizce koşut metin nedir?

.....
.....

12) Sizce koşut metin nedir? Birden fazla şıkkı tercih edebilirsiniz.

☐ Kaynak dilde oluşturulmuş özgün metinler

☐ Kaynak dilde oluşturulmuş çeviri metinler

☐ Erek dilde oluşturulmuş özgün metinler

☐ Erek dilde oluşturulmuş çeviri metinler

13) Hukuk çevirisi ve diğer uzmanlık alanı çevirilerinin güç olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

►Cevabınız evet ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız, hayır ise bir sonraki soruya geçiniz

a) Bu konuda koşut metinlerin yararlı/yardımcı olabileceğini düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

14) Sizce hangi durumlarda koşut metinlere başvurulmaktadır/ ihtiyaç duyulmaktadır?

……
…….....

15) Çeviride koşut metinlere ne derece önem vermektesiniz?

(5 en yüksek seviyeyi, 1 en düşük seviyeyi temsil etmektedir.)

1 2 3 4 5

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

16) Koşut metinlere ilişkin görüşünüz aşağıdakilerden hangisidir?Birden fazla şıkkı tercih edebilirsiniz.

☐ Koşut metin olmadan uzmanlık alanı çevirisi yapmak güçtür

☐ Koşut metin uzmanlık alanı çevirisine yardımcı olmaktadır

☐ Koşut metin olmadan uzmanlık alanı çevirisi yapılabilir

Aşağıdaki sorular ile çevirinizi değerlendiriniz

17) Çevirinizi etkileyebilecek olan unsurlar hangileridir ve ne derece etkili olmuştur?

(5 en yüksek seviyeyi, 1 en düşük seviyeyi temsil etmektedir.)

	1	2	3	4	5
Metin türüne özgü bilgi	☐	☐	☐	☐	☐
Terminoloji Bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Alan Bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Deneyim	☐	☐	☐	☐	☐
Çevirinin hangi amaçla yapıldığı bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐

Diğer .....

18) Daha önce böyle bir metin çevirdiniz mi?

☐ Evet ☐ Hayır

19) Çeviri sürecinde hangi unsurlara, ne derece ihtiyaç duydunuz?

(5 en yüksek seviyeyi, 1 en düşük seviyeyi temsil etmektedir.)

	1	2	3	4	5
Sözlük	☐	☐	☐	☐	☐

Kaynak dilde benzer metinler	☐	☐	☐	☐	☐
Erek dilde benzer metinler	☐	☐	☐	☐	☐
Metin türü geleneği bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Alan bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Deneyim	☐	☐	☐	☐	☐

Diğer .....

☐ İhtiyaç duymadım

20) Çeviri esnasında koşut metinlerden nasıl yararlandınız?

.....
.....

21) Hukuk çevirisinde hangi yöntemi tercih edersiniz?

☐ Erek kültürün metin türü özelliklerine uymak

☐ Kaynak metni olduğu gibi sözcük düzeyinde aktarmak

22) Sizce çeviriyi etkileyen unsurlar hangileridir ve ne derece etkili olmaktadır?

(5 en yüksek seviyeyi, 1 en düşük seviyeyi temsil etmektedir.)

	1	2	3	4	5
İş verenin niyeti	☐	☐	☐	☐	☐
Çeviri amacı	☐	☐	☐	☐	☐
Çevirinin alıcısı	☐	☐	☐	☐	☐

Çeviri teslim süresi	☐	☐	☐	☐	☐
Deneyim	☐	☐	☐	☐	☐
Dil yetisi	☐	☐	☐	☐	☐
Alan bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐

Diğer .....

23) Çeviride aşağıdaki unsurlara verdiğiniz önem ve derecesi nedir?

(5 en yüksek seviyeyi, 1 en düşük seviyeyi temsil etmektedir.)

	1	2	3	4	5
Biçimsel benzerlik	☐	☐	☐	☐	☐
Anlamsal benzerlik	☐	☐	☐	☐	☐
Sözcüksel benzerlik	☐	☐	☐	☐	☐
Koşut metinler ile uyum	☐	☐	☐	☐	☐

Ek.2 Deney Uygulamasında Kullanılan Metinler

Türkiye Cumhuriyeti

Beyoğlu 16. Noteri
Kemalettin Kahraman
Halaskargazi cd.
N.335/1 Şişli /İstanbul
0212 247 22 65-0212 234 2284

Tarih: 07/09/2007
Sayfa: 2.2
Grup: A
Yevmiye no: ....

İşlbu Vekaletname altındaki imzanın Şahıs ve kimliği ibraz ettiği KADIKÖY Nüfus Müdürlüğünce yenileme nedeni ile, 11.07.1996 tarih, 16/14862 kayıt, I06 seri ve 576862 sicil numarası ile verilme fotoğraflı Nüfus cüzdanına göre; İSTANBUL ili, Kadıköy ilçesi, CAFERAĞA 00.24 cilt, 3331 aile sıra ve 2 sıra numaralarında kayıtlı bulunan HANS OTTO ile ELİZABETH kızı CAMNİTZ 07.08.1920 doğumlu T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI ŞİŞLİ ETFAL EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ BAŞHEKİMLİĞİNDEN tastikli hastane doktorlarından Uzm.Dr. YASEMİN CENGİZ CEYLAN tarafından 7.9.2007 tarihinde 6673/30003 protokol numarası ile yapılan psikiyatri muayenesi sonucunda herhangi bir akıl hastalığı yada zayıflığı tespit edilmediği dolayısıyla fiili ve kavli tasarrufa ehil olduğunu bildirir sağlık raporu ile kanı sahibi olduğum MERAL AKYOL'a ait olup okuyup kabulen dairemde huzurumda imzalandığını onaylarım. Ikibinyedi Yılı Eylül Ayının yedi'nci Günü. 07/09/2007

Beyoğlu 16. Noteri
Kemalettin Kahraman

Notariat II Villingen
Dr. Daniel Schäuble, Richter als Notarvertreter
Schwenninger Str. 2, 78048 Villingen-Schwenningen
Tel. 07721/8718-47 oder 54
Fax. 07721/8718-93 oder 92

II UR 1460 / 2013

Unterschriftsbeglaubigung

Vorstehende, vor mir vollzogene Unterschrift von

Herrn Michael **Karrer**, geboren am 12.07.1967, wohnhaft Hauptstraße 23, 78141 Schönwald

- ausgewiesen durch amtlichen Lichtbildausweis

beglaubige ich öffentlich als echt.

Der Notar hat keine inhaltliche Überprüfung des Dokuments vorgenommen.

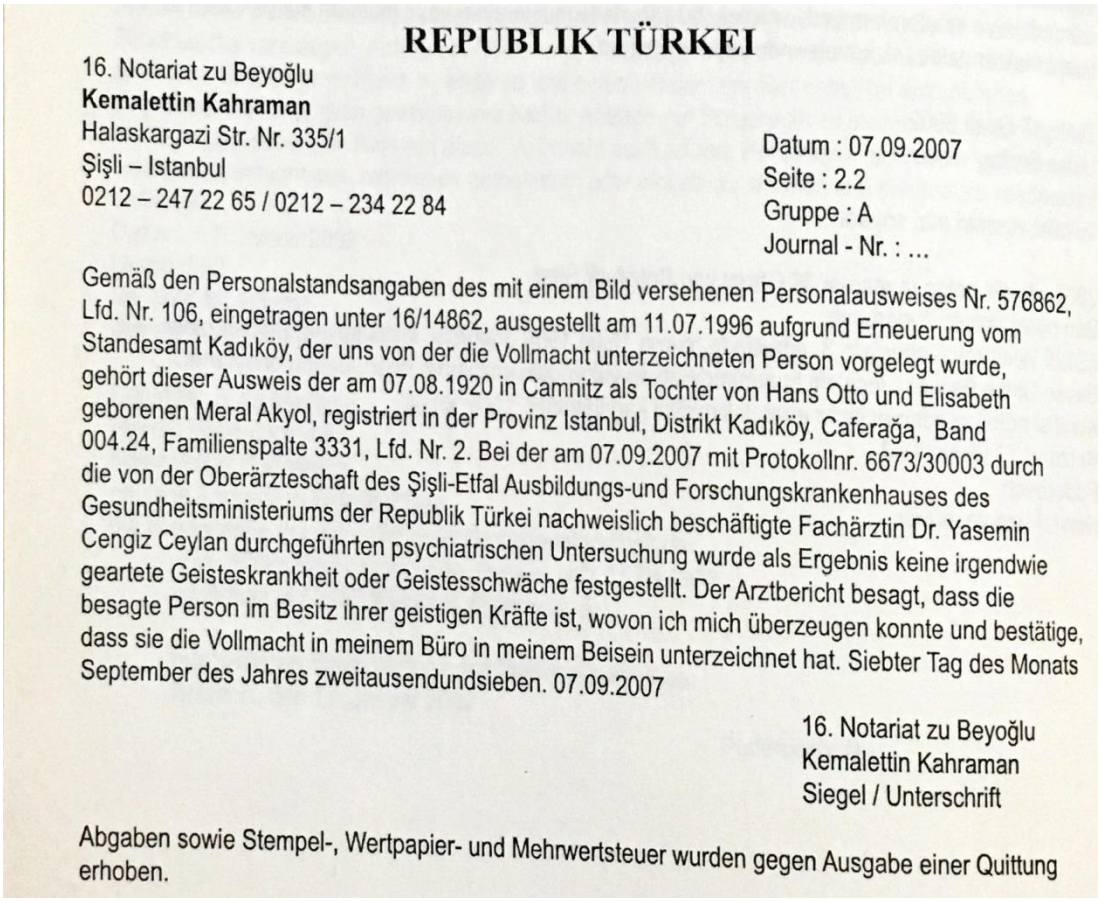
Villingen, den 01.07.2013
Notariat II Villingen

NOTARIAT II VILLINGEN

Schäuble
Dr. Schäuble
Richter als Notarvertreter

	Gegenstand	Geschäftswert	Betrag
	Wert/Kostenvorschr. §§18-32,33-35,39-41c,44KostO	0,00 €	0,00 €
§§ 32, 45 I, 141 KostO	Unterschriftsbeglaubigung	1.000,00 €	10,00 €
	Umsatzsteuer 19.00% aus	10,00 €	1,90 €
Summe:			**11,90 €**
Rechnungs-Nr.	216337		

Ek.3 Kontrol Grubu Çevirileri

REPUBLIK TÜRKEI

16. Notariat zu Beyoğlu
Kemalettin Kahraman
Halaskargazi Str. Nr. 335/1
Şişli – Istanbul
0212 – 247 22 65 / 0212 – 234 22 84

Datum : 07.09.2007
Seite : 2.2
Gruppe : A
Journal - Nr. : ...

Gemäß den Personalstandsangaben des mit einem Bild versehenen Personalausweises Ñr. 576862, Lfd. Nr. 106, eingetragen unter 16/14862, ausgestellt am 11.07.1996 aufgrund Erneuerung vom Standesamt Kadıköy, der uns von der die Vollmacht unterzeichneten Person vorgelegt wurde, gehört dieser Ausweis der am 07.08.1920 in Camnitz als Tochter von Hans Otto und Elisabeth geborenen Meral Akyol, registriert in der Provinz Istanbul, Distrikt Kadıköy, Caferağa, Band 004.24, Familienspalte 3331, Lfd. Nr. 2. Bei der am 07.09.2007 mit Protokollnr. 6673/30003 durch die von der Oberärzteschaft des Şişli-Etfal Ausbildungs-und Forschungskrankenhauses des Gesundheitsministeriums der Republik Türkei nachweislich beschäftigte Fachärztin Dr. Yasemin Cengiz Ceylan durchgeführten psychiatrischen Untersuchung wurde als Ergebnis keine irgendwie geartete Geisteskrankheit oder Geistesschwäche festgestellt. Der Arztbericht besagt, dass die besagte Person im Besitz ihrer geistigen Kräfte ist, wovon ich mich überzeugen konnte und bestätige, dass sie die Vollmacht in meinem Büro in meinem Beisein unterzeichnet hat. Siebter Tag des Monats September des Jahres zweitausendundsieben. 07.09.2007

16. Notariat zu Beyoğlu
Kemalettin Kahraman
Siegel / Unterschrift

Abgaben sowie Stempel-, Wertpapier- und Mehrwertsteuer wurden gegen Ausgabe einer Quittung erhoben.

Villingen II Noterliği
Dr. Daniel Schäuble (hâkim), Noter Vekili
SchwenningerStr. 2, 78048 Villingen-Schwenningen
Tel. 07721/8718-47 veya 54
Fax. 07721/8718-93 veya 92

II Sorgu Hakimi 1460 / 2013

İmza Onayı

- Fotoğrafı onaylı resmi kimlik belgesiyle kimliğini belgelemiş olan
12.07.1967 doğumlu, Hauptstraße 23 numara 78141 Schönwald adresinde oturur

Bay Michael Karrer'in

huzurumda atılan
aşağıdaki imzasının gerçek olduğunu resmi olarak onaylarım.

Noter, belgenin içeriğinin incelemesini yapmadı.

Villingen, 01.07.2013

Villingen II Noterliği

İmza
Mühür Dr. Schäuble (hâkim)
Noter Vekili

Konu	Matrah Tutarı		
Değer/Masraf Kanunu §§ 18-32.33-35.39-41c.44KostO	0.00 €	0.00 €	
§§ 32, 451, 141 KostO İmza onayı		1.000.00 €	10.00 €
Gider Vergisi % 19		10.00 €	1.90 €
Toplam:			11.90 €

Hesap no 216337
==========

Ek.4 Mülakat Soruları

1. Hukuk çevirisinde ne gibi zorluklarla karşılaşılmaktadır? Bunları aşmada koşut metinlerin rolü nedir?

2. Sizce hangi durumlarda koşut metinlere başvurulmakta ve ihtiyaç duyulmaktadır?

3. Sizce hukuk çevirilerinde koşut metin kullanılmalı mıdır? Cevabınız evet ise neden? Bu hususta koşut metinlerin hukuk çevirisinde yapı, biçim ve içerik açısından üstlendiği görevi nasıl görmektesiniz?

4. Hukuk çevirisinde ne gibi bir yöntem izlemektesiniz? Koşut metinlerin bu konuda rolü nedir?

5. Yaptığınız çevirilerde ya da derslerinizdeki çeviri uygulamalarında koşut metin kullanıyor musunuz? Koşut metinleri ne şekilde ele almaktasınız?

6. Koşut metinlerin metin türü geleneği, terminoloji ve alan bilgisi, metin genelinde biçimsel, anlamsal ve sözcüksel benzerliğin sağlaması açısından önemini nasıl değerlendirmektesiniz?

7. Koşut metinlerin uzmanlık alanı çevirilerindeki rolü nedir?

8. Size göre, koşut metin nedir ve koşut metinlerin çeviriye etkisini ürün, süreç, çevirmen ve çeviri kararları açısından nasıl değerlendirmektesiniz?